

**Lärare inom förskola,
skola och vuxenutbildning**

**2006 års prognos över behov av och tillgång på lärare
perioden 2005-2019**

Förord

Skolverket har sedan 1994 ansvar för att ta fram lärarprognoser. De senaste åren har uppdraget att årligen ta fram en samlad bedömning av tillgång och behov varit inskrivet i regleringsbrevet till Skolverket. Enligt uppdraget skall bedömningen göras i samverkan med Högskoleverket och Statistiska Centralbyrån. Till stöd för de antaganden som görs inför bedömningen har Skolverket en referensgrupp med representanter från Högskoleverket, lärarutbildningarna, lärarnas fackliga organisationer, Sveriges Kommuner och Landsting, Arbetsmarknadsstyrelsen samt kommuner. Statistiska Centralbyrån genomför prognosarbetet på uppdrag av Skolverket, men det är Skolverket som står för beslut om antaganden och slutsatser.

Årets prognos utgör en uppdatering av förra årets prognos och omfattar perioderna 2005-2009 samt 2010-2014 och 2015-2019. Utgångspunkt för prognosen är lärarkåren enligt lärarregistret hösten 2004. För förskolan, som inte ingår i lärarregistret, baseras populationen på dels SCB:s sysselsättningsregister november 2003, dels registret över primärkommunal personal samma år. Uppgifterna för förskolan har räknats upp till 2004 års nivå med ledning av Skolverkets gruppstatistik.

Frågor om beräkningar m.m. i rapporten kan ställas till Kerstin Karlsson, SCB, eller till Britt-Marie Jarnhammar och Madeleine Nyman, Skolverket.

Stockholm i juni 2006

Per Thullberg
Generaldirektör

Madeleine Nyman
Undervisningsråd

Innehållsförteckning

Disposition	5
Sammanfattning.....	5
1. Inledning	18
2. Arbetsfördelning och samråd.....	18
3. Beräkningarnas omfattning	19
4. Begrepp och definitioner	20
5. Beräkning och utfall avseende behov av lärare 2005.....	20
6. Förutsättningar och antaganden.....	22
6.1 Befolkningsutveckling.....	22
6.2 Antal barn och elever i olika verksamhetsformer	23
6.3 Personal med pedagogisk högskoleexamen	32
6.4 Personaltäthet och följsamhet.....	35
6.5 Personalförstärkningsresurser	37
6.6 Kvarvaro i yrket	39
6.7 Lärarbenägenhet.....	42
6.8 Tjänsteomfattning.....	47
6.9 Tjänstledigheter.....	48
6.10 Fördelning av lärarna i grundskolan på tidigare år respektive senare år	52
7. Förändringar sedan föregående prognos.....	53
7.1 Andel pedagogiskt utbildade	53
7.2 Ändrad klassificering av lärare	53
7.3 Andra förändringar av antaganden.....	54
8. Resultat.....	55
8.1 Totalt personalbehov – en översikt.....	55
8.2 Det totala framtida personalbehovet per verksamhetsform.....	56
8.3 Behov av och tillgång på personal med pedagogisk högskoleexamen.....	59
8.4 Rekryteringsbehov	66
8.5 Rekryteringsbehovet fördelat på orsak	69
8.6 Känslighetsanalyser.....	72
8.7 Examinationsbehov.....	80
8.8 Jämförelse mellan examinationsbehov och beräknad examination.....	81
9. Lärare i yrkesämnen	86
9.1 Lärarkategorier och skolformer	87
9.2 Lärare utan pedagogisk högskoleexamen	88
9.3 Förändringar under de senaste åren.....	90
9.4 Lärarnas kön och ålder.....	90
9.5 Rekryteringsbehov	91
9.6 Lärarexamination	92
9.7 Yrkeslärare på övriga arbetsmarknaden.....	93
10. Lärares fördelning på födelseländer	95
10.1 Tjänstgörande lärares fördelning efter befattning och födelseland	95
10.2 Tjänstgörande lärare m.fl. efter verksamhetsform och födelseland	96

10.3 Tjänstgörande lärare m.fl. efter anställningsform och förekomst av pedagogisk högskoleexamen.....	97
10.4 Tjänstgörande lärares fördelning efter skolform, kön och ålder.....	100
10.5 Tjänstgörande lärares fördelning efter skolform, anställningsform och ålder	103
10.6 Utrikes födda inom förskolan	103
Bilaga 1: Skillnader mellan olika prognoser	105

Disposition

Rapporten inleds med ett avsnitt om arbetsfördelning och samråd, beräkningarnas omfattning och begrepp och definitioner. Därefter kommer beräkning och utfall avseende behov av lärare för 2005. Det följande kapitlet om förutsättningar och antaganden, beskriver mer grundligt hur antagandena är gjorda. Därefter redovisas förändringar sedan föregående period. Kapitlet som följer redovisar beräkningarnas resultat efter gjorda antaganden för perioderna 2005-2009, 2010-2014 och 2015-2019. Resultatet redovisas som totalt personalbehov, behov av personal med lärarexamen, rekryteringsbehov och examinationsbehov. Det framräknade examinationsbehovet jämförs med nuvarande och framtida examination från lärarutbildningarna. Rapporten avslutas med en analys av lärarna i yrkesämnen och lärarnas fördelning på födelseländer samt en bilaga som beskriver skillnader mellan olika prognoser.

Sammanfattning

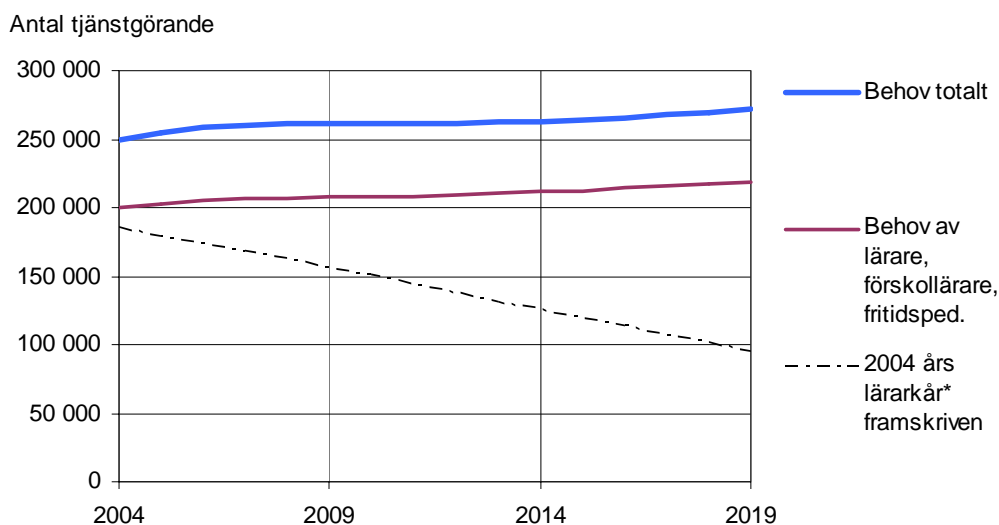
Resultaten i prognosen är starkt beroende av vilka antaganden¹ som görs. Därför görs även en alternativ beräkning som bygger på andra antaganden för att skildra hur prognosen blir vid andra förhållanden. Utöver detta redovisas även flera känslighetsanalyser.

Det totala behovet av personal väntas öka

Det totala behovet av personal i förskola, fritidshem, skola och vuxenutbildning beräknas öka från cirka 249 000 år 2004 till nära 272 000 år 2019. Behovet ökar framförallt inom förskolan. År 2019 beräknas 23 500 (31 %) fler behövas där än år 2004. På så lång sikt är emellertid beräkningarna för förskolan mycket osäkra, eftersom de barn som väntas gå där ännu inte är födda. Behovet omfattar all personal, såväl personal med pedagogisk högskoleexamen som personal utan pedagogisk högskoleexamen. Behovet av personal med pedagogisk högskoleutbildning inom förskolan är högre i årets prognos till följd av att 60 procent av personalen antas behöva ha pedagogisk högskoleutbildning år 2014 jämfört med drygt 51 procent i förra årets prognos.

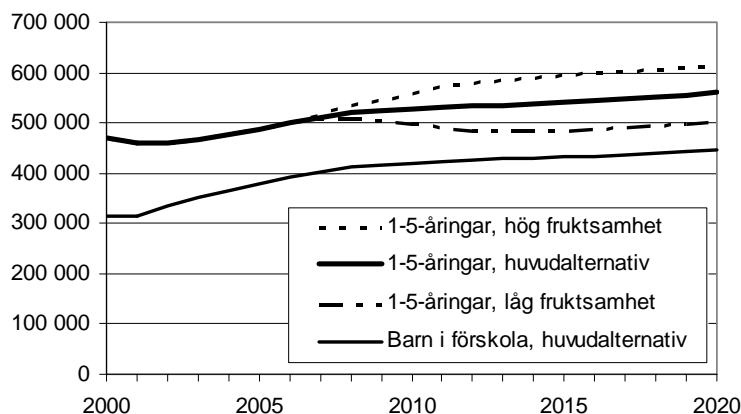
¹ Antagandena redovisas i slutet av sammanfattningen och i sin helhet i kapitel 6.

Totalt behov av personal i förskola, fritidshem, skola och vuxenutbildning, därav behov av lärare med pedagogisk högskoleexamen samt 2004 års lärarkår framskriven

* Här avses lärare, förskollärare och fritidspedagoger med pedagogisk högskoleexamen eller tillsvidareanställning.

Den kraftiga uppgången inom förskolan de närmaste åren är dels en följd av ökat antal barn i befolkningen, dels en följd av att personaltätheten antagits kvarstå på den förhöjda nivå som erhållits 2006 genom det särskilda statsbidraget². Andelen barn som går i förskola antas också fortsätta att öka något bl.a. till följd av fortsatt neddragning av familjedaghemmen. På längre sikt är ökningen helt en följd av den förväntade ökningen av antalet födda barn. Osäkerheten kring antalet födda barn illustreras med låg och hög fruktsamhet i nedanstående diagram. Skillnaden mellan hög och låg fruktsamhet i antal födda barn ökar under prognosperioden från cirka 12 000 till nära 24 000 i slutet av perioden.

² Se även avsnitt 6.4.1.

**Beräknat antal barn i åldern 1-5 år
och beräknat antal barn i förskola**

Behovet av personal med pedagogisk högskoleexamen (dvs. det totala behovet exklusive barnskötare och fritidsledare) beräknas öka från idag cirka 200 000 till cirka 208 000 år 2009 och därefter främst under den senare delen av prognosperioden öka till 219 000 år 2019. Fram till 2009 ökar behovet framförallt inom förskolan och gymnasieskolan, medan det minskar inom grundskolan. Behovet beräknas därefter fortsätta att öka inom förskola, förskoleklass och fritidshem. Inom grundskolan vänder behovet uppåt ett par år efter år 2009, medan det minskar i gymnasieskolan.

Rekryteringsbehovet störst inom förskolan fram till år 2009

Rekryteringsbehovet av lärare, beräknat som skillnaden mellan behov och tillgång, bedöms för de tre perioderna 2005-09, 2010-14 och 2015-19.

Enligt basalternativet behöver 23 100 lärare för *förskola, förskoleklass och fritidshem* rekryteras under perioden 2005-09 (19 500 enbart inom förskolan). Resultatet baseras bl.a. på att andelen personal med pedagogisk högskoleutbildning ökar, att personaltätheten höjs i förskolan och att andelen barn som går i förskola och fritidshem ökar något. Under efterföljande perioder beräknas 19 800 respektive 14 700 lärare per period behöva rekryteras.

För utbildning på *grundskole- och gymnasieskolenivå* behöver sammanlagt 29 500 lärare rekryteras perioden 2005-09, förutsatt att man år 2014 ska ha nått målet att i princip alla lärare ska ha lärarexamen. Rekryteringsbehovet påverkas av

pensionsavgångar, ersättning av tidsbegränsat anställda ”obehöriga” lärare³, annan avgång och tjänstledigheter samt elevkullarnas förändringar.

På grundskolenivå minskar behovet av lärare den första perioden. Pensionsavgång och annan avgång beräknas dock mer än väl uppväga denna minskning, beräknat för riket i genomsnitt. Rekryteringsbehovet av lärare på grundskolenivå är enligt basalternativet 15 500 den första femårsperioden, 27 000 den andra och den sista perioden 23 000.

På gymnasienivå ökar behovet av lärare fram till år 2009. Behovsökningen motsvarar 27 procent av det beräknade rekryteringsbehovet. Ersättningsbehovet för pensionsavgång utgör 36 procent och annan avgång 19 procent av det beräknade rekryteringsbehovet. Därutöver antas cirka hälften av de lärare som år 2004 saknade lärarexamen behöva ersättas (eller komplettera sin utbildning) till år 2009. Totalt behöver därmed enligt basalternativet 14 000 lärare på gymnasienivå rekryteras den första femårsperioden. Därefter minskar rekryteringsbehovet drastiskt till 4 300 den andra perioden och ökar sedan till 7 600 den sista perioden.

Årligt examinationsbehov 11 800 lärare fram till 2009

Examinationsbehovet är den examination som krävs under perioden för att rekryteringsbehovet av lärare skall kunna tillgodoseas. Beräkningen bygger på en lärarbenägenhet bland nyexaminerade på 90 procent för alla lärarkategorier utom för lärare med inriktning mot fritidshem och för yrkeslärare. För lärare med inriktning mot fritidshem har lärarbenägenheten antagits vara 85 procent och för yrkeslärare 80 procent. För att täcka rekryteringsbehovet skulle det enligt basalternativet behöva examineras sammanlagt 6 600 fler den första perioden, 6 200 fler den andra och 5 600 fler den tredje perioden än vad som behöver rekryteras.

Det årliga examinationsbehovet enligt basalternativet är för perioden 2005-2009 totalt cirka 11 800 lärare. För 2010-2014 har behovet minskat till nära 11 500 lärare och sista perioden 2015-2019 minskar behovet ytterligare till 10 200 lärare. Den första perioden avser närmare hälften av examinationsbehovet lärare för förskola, förskoleklass och fritidshem. Därefter minskar denna andel till en tredjedel den sista perioden.

Fortsatt brist på förskollärare

Det sammanlagda examinationsbehovet av lärare för förskola, förskoleklass, fritidshem och grundskolans tidigare år överstiger kraftigt den beräknade examinationen av lärare för tidigare år perioden 2005-2009, se diagrammet på nästa

---

³ Lärare som är tidsbegränsat anställda och saknar pedagogisk högskoleexamen. Se avsnitt 8.3.1.2 för utbildningsnivån hos lärare utan lärarexamen.

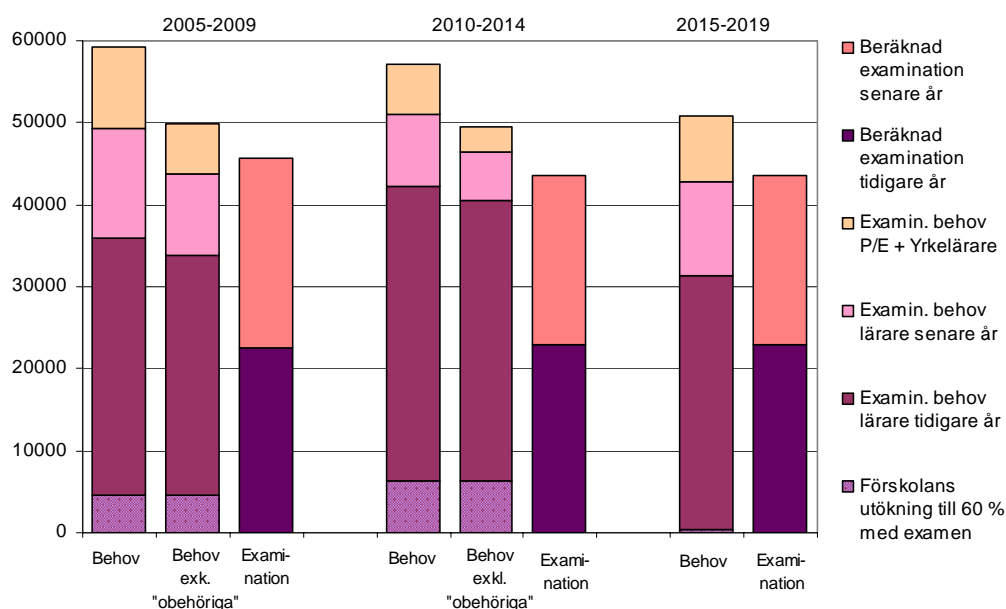

sida. Det innebär att det troligtvis inte går att öka andelen med pedagogisk högskoleutbildning inom förskolan så som förutsatts i beräkningarna. Samtidigt är det risk att de lärare som önskar arbeta inom grundskolans tidigare år får svårt att hitta arbete.

Den beräknade examinationen för grundskolans senare år och gymnasieskolan ligger under perioden 2005-2009 mycket nära det sammanlagda examinationsbehovet av lärare inom grundskolans senare år, gymnasielärare i allmänna ämnen, lärare i praktisk-estetiska⁴ ämnen och yrkeslärare. Däremot överensstämmer inte den förväntade fördelningen på lärarinriktning med behovet. Det är stor risk att det utbildas för få lärare i yrkesämnena, men det finns också risk att det utbildas för få lärare inom praktisk-estetiska ämnen och att det följaktligen utbildas för många inom övriga ämnesområden.

I diagrammet nedan jämförs examinationsbehovet per femårsperiod med den beräknade examinationen. För att illustrera hur mycket av examinationsbehovet som utgörs av ersättning för tidsbegränsat anställda lärare som saknar lärarexamen redovisas även en stapel där detta behov inte ingår. Det nedersta fältet av behovsstaplarna visar hur mycket av examinationsbehovet som beror på förutsättningen att andelen med pedagogisk högskoleutbildning ska öka i förskolan.

Examinationsbehov och examination per femårsperiod

⁴ Praktisk-estetiska ämnen omfattar musik, bild, slöjd, idrott och hälsa samt hem- och konsumentkunskap

Känslighetsanalyser

Flera alternativa beräkningar, känslighetsanalyser, har gjorts utöver de två huvudalternativen. Det gäller antaganden om följsamhet till elevutvecklingen, födelsetal, tjänsteomfattning, tjänstledighet samt kvarvaro i yrket. Av analyserna framgår effekterna på rekryteringsbehovet av de alternativa beräkningarna i förhållande till rekryteringsbehovet enligt basalternativet.

Följsamhet till elevutvecklingen

Basalternativet utgår ifrån att behovet av lärare uttryckt i hela tjänster följer elevutvecklingen till 75 procent inom grundskola, särskola, specialskola och gymnasieskola. När elevantalet ökar innebär det en sänkt lärartäthet och när elevantalet minskar en ökad lärartäthet. De närmaste åren ökar elevantalet i gymnasieskolan medan det minskar i grundskolan. I känslighetsanalysen beräknas istället rekryteringsbehovet utifrån 100 procents följsamhet. Den första femårsperioden blir rekryteringsbehovet på grundskolenivå 2 700 lägre än i basalternativet, den andra perioden istället något högre till följd av att antalet elever då börjar öka. Ökningen börjar inom de tidigare åren. Den tredje perioden är rekryteringsbehovet 1 500 högre än i basalternativet.

För gymnasieskolan innebär 75 procents följsamhet en lägre personaltäthet under de närmaste åren eftersom elevantalet stiger. Efter år 2009 minskar dock elevantalet kraftigt och då innebär följsamhetsantagandet att personaltätheten ökar. Med 100 procents följsamhet fås ett något större rekryteringsbehov den första femårsperioden (600), medan det blir 2 100 lägre under den andra perioden. Under den tredje perioden blir avvikelserna från basalternativet liten.

Födelsetalen har stor betydelse för rekryteringsbehovet av lärare

Behovet av lärare inom förskoleverksamhet kan snabbt påverkas av förändringar i födelsetalen. Enligt alternativet med lägre fruktsamhet blir rekryteringsbehovet av lärare för förskolan 2 200 lägre än i basalternativet redan den första perioden, motsvarande 11 procent av rekryteringsbehovet enligt basalternativet. Den andra perioden påverkas även behovet av lärare i förskoleklass, fritidshem och grundskolans tidigare år. Rekryteringsbehovet för dessa verksamheter (inkl. förskolan) blir då totalt 8 000 lägre än i basalternativet. Den tredje perioden är effekten störst på grundskolenivå. Totalt behöver då 4 600 färre lärare rekryteras till grundskolan jämfört med basalternativet. Högre födelsetal ger liknande effekter på rekryteringsbehovet, men åt motsatt håll.

Högre tjänsteomfattning leder till lägre rekryteringsbehov främst 2005-2009

När behovet av undervisning förändras är det möjligt att skolorna i viss utsträckning kan tillgodose denna förändring genom att erbjuda lärarna ökad eller minskad tjänstgöring. En generell höjning av tjänsteomfattningen med en procentenhet minskar rekryteringsbehovet med totalt 2 500 den första femårsperioden, medan effekten på rekryteringsbehovet är obetydlig de efterföljande perioderna.

Färre tjänstlediga leder till att färre lärare behövs

Även omfattningen av tjänstledighet och dess variation mellan kön och åldrar har betydelse för resultaten. En minskning med en procentenhet, dvs. en höjning av andelen tjänstgörande med en procent, ger samma resultat som en höjning av tjänsteomfattningen med en procentenhet.

Ökad kvarvaro leder till att färre lärare behöver rekryteras

En höjd kvarvaro med en procentenhet påverkar rekryteringsbehovet. Den första perioden blir rekryteringsbehovet totalt 2 100 lägre än i basalternativet (-4%), den andra perioden 1 800 lägre och den sista perioden 1 500 lägre än i basalternativet. Ett förbättrat arbetsmarknadsläge utanför skolan kan bidra till att kvarvaron åter minskar. En minskad kvarvaro med en procentenhet påverkar rekryteringsbehovet lika mycket som en höjning med en procentenhet, men åt motsatt håll, dvs. rekryteringsbehovet blir högre än i basalternativet.

Antaganden i årets rapport

Befolkningsutveckling

Som underlag för beräkningen av elevutvecklingen inom olika verksamheter används 2006 års befolkningsprognos från SCB⁵. I jämförelse med 2005 års befolkningsprognos som användes i förra årets rapport har en mindre justering av antagandet om fruktsamhet gjorts, vilket resulterar i en snabbare uppgång i födelsetalen främst under den första perioden. Antalet barn per kvinna antas dock stanna på samma nivå som i förra årets prognos, dvs. i genomsnitt 1,85 barn per kvinna. Känslighetsanalyser grundade på lägre respektive högre fruktsamhet redovisas.

Andel barn och elever i olika verksamhetsformer

Andelen inskrivna barn i förskoleverksamhet har fortsatt att öka. Ökningen gäller bara förskolan, medan andelen inskrivna i familjedaghem minskat. Förra årets antaganden kvarstår i stort sett oförändrade. Andelen barn som är inskrivna i fritidshem har ökat mellan 2004 och 2005 – så mycket att förra årets antaganden för år 2010 redan uppnåtts. Förra årets antaganden om andelen barn inskrivna i fritidshem justeras därför något uppåt. Liksom förra året beräknas elevutvecklingen

---

⁵ Sveriges framtida befolkning 2006-2050. Demografiska rapporter 2006:2, SCB.

inom förskoleklass, grundskola, särskola och gymnasieskola följa utvecklingen av antalet barn och ungdomar i aktuella åldrar. Förra årets antagande om omfattningen av komvux och svenskundervisning för invandrare (sfi) bibehålls.

Personal med pedagogisk högskoleexamen

Förutsättningen att alla lärare inom skola och vuxenutbildning ska ha pedagogisk högskoleexamen kvarstår, men tidpunkterna för när detta mål ska vara uppnått flyttas fram jämfört med förra årets prognos. I basalternativet förskjuts tidpunkten från år 2010 till år 2014. I alternativet med lägre ambitionsnivå förskjuts tidpunkten från år 2020 till år 2024. Andelen årsarbetare i förskolan med pedagogisk högskoleutbildning antas i basalternativet behöva öka från dagens nivå på drygt 51 procent till 60 procent år 2014. Det är en ändring jämfört med förra årets prognos, i vilken andelen antogs ligga kvar på 2004 års nivå, drygt 51 procent. I den alternativa beräkningen antas andelen öka till 70 procent år 2024, vilket är en ändring sedan förra året då målet för 70 procent var år 2020. Förra årets principiella antaganden för fritidshem kvarstår. I basalternativet antas andelen årsarbeten utförda av personal med pedagogisk högskoleexamen vara oförändrad i förhållande till senast kända nivå, dvs. nu hösten 2005 istället för hösten 2004 i förra årets prognos. Alternativet med en höjd utbildningsnivå kvarstår, men tidpunkten när denna nivå ska uppnås skjuts fram från år 2020 till år 2024.

Personaltätthet och följsamhet

Förra årets antagande om personaltätthet i förskolan kvarstår. Det riktade statsbidraget antas leda till den önskvärda effekten, 5 barn per årsarbetare. Denna personaltätthet uppnås år 2006 och bibehålls under hela prognosperioden. Föregående års antaganden om följsamhet för grundskola och gymnasieskola kvarstår vilket innebär 75 procents följsamhet. Även antagandet om 100 procents följsamhet för förskoleklassen och fritidshemmet kvarstår. Det särskilda statsbidraget till personalförstärkningar inom skola och fritidshem utbetalades för sista gången under våren 2006. Inget bidrag utgår för hösten 2006, så som antogs i förra prognosen. Utgångspunkten för beräkningen av lärarbehovet i förhållande till elevutvecklingen ändras därför från hösten 2006 till hösten 2005.

Kvarvaro i yrket

Kvarvarofrekvenserna för lärare inom förskola, förskoleklass och fritidshem justeras i jämförelse med förra prognosen. Justeringarna innebär oftast en sänkning, i åldergruppen 55-59 år däremot en höjning. Effekterna på rekryteringsbehovet är dock små. Kvarvarofrekvenserna justeras även något för lärare i grundskola, särskola, gymnasieskola och komvux, i allmänhet uppåt. En känslighetsanalys redovisas för att visa effekten av en förändring av andelen kvarvarande med en procentenhet.

Lärarybenägenhet

Lärarybenägenheten avser andelen examinerade under en femårsperiod som vid periodens slut är anställda inom någon av de skolformer som beräkningarna omfattar. För att minska risken för överskattning av examinationsbehovet höjs antagandena om lärarybenägenheten för gymnasielärare i allmänna ämnen och praktisk-estetiska ämnen till 90 procent.

Tjänsteomfattning

Antagandena om tjänsteomfattning per lärarkategori, kön och ålder höjs något jämfört med förra årets prognos.

Tjänstledigheter

På totalnivå är andelen tjänstlediga (inkl. sjukfrånvaro) inom de verksamhetsformer som ingår i lärarregistret i huvudsak oförändrad mellan hösten 2004 och 2005. Förra årets antaganden om andel tjänstlediga används därför även i årets beräkningar. Antagandena kan dock ifrågasättas, eftersom de innebär att andelen tjänstlediga ökar allteftersom andelen med lärarexamen ökar i lärarkåren. Därför redovisas i en känslighetsanalys vad en minskning av andelen tjänstlediga med en procentenhet innebär för rekryteringsbehovet.

Två beräkningsalternativ

Prognosen har två beräkningsalternativ;

- Basalternativet, som innebär antagande om att andelen årsarbeten utförda av personal med pedagogisk högskoleutbildning i förskola ska öka successivt till 60 procent år 2014 och därefter bibehållas konstant. Motsvarande antagande för personal i fritidshemmen är att andelen ligger kvar på samma nivå som 2005, dvs. 58 procent. För förskoleklass, skola och vuxenutbildning gäller att samtliga tidsbegränsat anställda som idag saknar pedagogisk högskoleexamen ska ha ersatts med lärare med pedagogisk högskoleexamen senast år 2014 (eller ha vidareutbildats).
- Alternativ beräkning, utgår från ett antagande om att 70 procent av personalen inom förskolan har pedagogisk högskoleutbildning år 2024 och cirka 80⁶ procent har pedagogisk högskoleutbildning inom fritidshemmen år 2024. Samtliga lärare i förskoleklass, skola och vuxenutbildning, som idag saknar pedagogisk högskoleexamen och har tidsbegränsad anställning, antas ha ersatts med lärare med pedagogisk högskoleexamen senast år 2024 (eller ha vidareutbildats).

---

⁶ För den del av personalen som har huvuddelen av sin tjänstgöring inom fritidshem är antagandet 85 %, detsamma som i föregående års prognos.

Osäkerhetsfaktorer

Det finns ett stort antal osäkerhetsfaktorer vid bedömning av framtida lärarbehov och lärartillgång, osäkerheter som inte tagits hänsyn till eller endast delvis belysts i årets prognos. Exempel på osäkerheter är

- I vilken mån kommunerna kommer att ersätta tidsbegränsat anställda lärare som saknar lärarexamen med lärare som har lärarexamen. Ungefär hälften av dem som saknar lärarexamen har en lång eftergymnasial utbildning, i många fall inom det pedagogiska området.
- Lärares arbetsmarknad inom och utanför skolan. AMS siffror över kvarvarande arbetslösa med lärarutbildningar i sökt utbildning i april månads slut visar inga stora förändringar mellan 2005 och 2006. (Arbetslösheten har sjunkit något för de flesta lärarkategorierna.) AMS arbetslöshetssiffror för anslutna till Lärarfacken var i genomsnitt 2 procent år 2005, vilket kan jämföras med arbetslösheten bland samtliga fackligt anslutna på 4,6 procent.
- Kommer lärarutbildningens studenter att prioritera inriktning mot t ex förskollärare, där behovet ökar och arbetsmarknaden ser ljus ut i stället för inriktningar med sämre arbetsmarknad?
- Satsningar på vidareutbildning av lärare som saknar pedagogisk högskoleexamen påverka det framtida examinationsbehovet av nya lärare, men har inte tagits hänsyn till i prognosen.
- Kommunernas ekonomi. Under våren har Sveriges Kommuner och Landsting i ett pressmeddelande framfört att "ekonomin i kommuner och landsting är bättre än på länge, men runt hörnet väntar betydande utmaningar som har att göra med åldrande befolkning, ökande pensionsutbetalningar och växande förväntningar på den offentliga sektorn". Kommer kommunerna att då prioritera förskola och skola? Vad händer när de riktade statsbidragen till personalförstärkning för förskola och skola samt till vuxenutbildning går in i generella statsbidraget till kommunerna?
- Kommer en ny myndighet för vuxnas lärande att innebära en ökad satsning på vuxenutbildning med ökat behov av lärare?

- Konsekvenser på lärartätheten med anledning av de stora variationerna i elevantal mellan åren. I prognosen har vi räknat med 75 procent följsamhet, vilket ger ökad lärartäthet vid minskande elevkullar och minskat lärartäthet vid ökade elevkullar.
- De stora regionala skillnaderna i tillgång och efterfrågan syns inte i nationella prognoser.
- Många lärare undervisar i ämnen och i skolformer och årskurser som de inte har utbildning för. Prognoserna tar inte hänsyn till om lärare har rätt ämneskompetens för den undervisning de bedriver.
- Om möjligheten att lägga ut delar av gymnasieutbildningen på entreprenad införs kan det innebära att andelen lärare med lärarexamen sjunker, ex. gällande yrkeslärarna.
- Valutgången. Vad kommer den nya regeringen att satsa på? Endast de satsningar som pågår har tagits med i prognosen.

Skillnader mellan Skolverkets och Högskoleverkets prognoser⁷

Högskoleverket har under våren 2006 publicerat två rapporter innehållande prognoser om lärare; rapport 2006:6 R "Högskoleutbildningarnas dimensionering – ett planeringsunderlag inför läsåret 2006/07" och rapport 2006:28 R "Arbetsmarknad och högskoleutbildning 2006". Dessa två rapporter täcker hela arbetsmarknaden och syftar till att visa framtida brist eller överskott på utbildad arbetskraft utifrån nuvarande dimensionering.

Skolverkets prognos har ett annat syfte, nämligen att visa rekryteringsbehov och examinationsbehov av lärare för verksamhetsformer inom Skolverkets ansvarsområde. Prognosen baseras på förutsättningen att alla lärare i skola och vuxenutbildning ska ha pedagogisk högskoleexamen år 2014. Detta innebär att "obehöriga" lärare, dvs. lärare utan pedagogisk högskoleexamen, ersätts med "behöriga" lärare. Behovet av lärare påverkas också av särskilda antaganden⁸ kring inträde och utträde från läraryrket, tjänstledighet samt av hur mycket varje lärare arbetar, dvs. tjänstgöringsomfattningen.

Resultaten från Skolverkets och Högskoleverkets prognoser är inte direkt jämförbara. Dock visar båda prognoserna i stort var bristerna och överskotten av lärare kommer att vara framöver.

Lärare i yrkesämnena hösten 2005

---

⁷ Se även bilaga 1.

⁸ Se vidarekapitel 6 där antaganden beskrivs mer utförligt.

Av alla tjänstgörande lärare i yrkesämnena saknade 3 400 (33 procent) pedagogisk högskoleexamen. Hälften av dessa var tillsvidareanställda.

Andelen som saknade lärarexamen var störst bland lärare i medicämnena, 63 procent. I denna grupp fanns också den största andelen tillsvidareanställda bland dem som saknade lärarexamen. För ett antal inriktningar inom industri- och hantverk låg andelen som saknade lärarexamen mellan 22 och 45 procent. Lärare med inriktning mot fordonstekniska ämnen var den kategori som i störst grad saknade lärarexamen (45 procent).

De lägsta andelarna utan pedagogisk högskoleexamen finner man för lärare i barn- och ungdomsämnena (14 procent), omvårdnadsämnena (14 procent), handels- och kontorsämnena (21 procent), industri- och hantverk inom särskola, särsvux (22 procent), samt beklädnadstekniska ämnen (24 procent) och trätekniska ämnen (24 procent).

Enligt basalternativet behöver sammanlagt 4 000 nyexaminerade lärare rekryteras under perioden 2005/06-2009/10. Det förutsätter en examination på cirka 5 000 lärare under samma period eller en årlig examination på nästan 1 000 lärare. Examinationen från yrkeslärarutbildningarna har minskat kraftigt sedan början av 1990-talet. Sedan mitten av 1990-talet har antalet examinerade minskat från knappt 500 per år till färre än 150 per år 2004/05. Sammanlagt examinerades cirka 1 200 under femårsperioden 2000/01-2004/05.

Utrikes födda lärare ökar

Under de senaste åren har andelen utrikes födda lärare ökat. År 1997/98 var närmare sju procent av de tjänstgörande lärarna födda utomlands. Åtta år senare, år 2005/06, var över åtta procent födda utomlands. Det är andelen lärare födda i ett land utanför EU25⁹ och Norden som har ökat. År 1997/98 var 2,3 procent av lärarna födda i ett land utanför EU25 och Norden. År 2005/06 hade andelen ökat till 4,2 procent (4,0 procent 2004/05).

Nära en femtedel (2 300) av de utrikes födda lärarna arbetar som lärare i modersmål. Andelen lärare som är födda i ett land utanför EU25 och Norden har ökat inom i stort sett alla lärarkategorier sedan 1997/98.

Utrikes födda lärare saknar i högre grad pedagogisk högskoleexamen än inrikes födda. Av lärarna födda i Sverige saknade år 2005/06 drygt 19 procent pedagogisk högskoleexamen. För de utrikes födda lärarna var motsvarande andel dubbelt så hög, ca 39 procent. Av de lärare som är födda utanför EU25 och Norden saknade ungefär hälften pedagogisk högskoleexamen.

---

⁹ EU25 innebär EU-land efter utökningen den 1 maj 2004 med tio nya länder.

Totalt arbetade drygt 101 000 personer inom förskolan år 2004 enligt SCB:s sysselsättningsregister¹⁰. Här avses alla som arbetade i förskolan, inte bara de som arbetar direkt med barn utan även exempelvis kökspersonal och städare. Av samtliga förvärvsarbetande i förskolan var 10 procent utrikes födda och 90 procent födda i Sverige. Av de utrikes födda i förskolan hade 26 procent pedagogisk högskoleexamen, vilket kan jämföras med 41 procent av de svenskfödda.

---

¹⁰ Sysselsättningsregistret grundar sig huvudsakligen på skatteadministrationens kontrolluppgifter. Med förskola avses här näringsgrenen 80101, Förskoleutbildning (förskolor, ej dagmammor eller fritidshem) enligt Svensk näringsgrensindelning (SNI 02)

1. Inledning

Skolverket har sedan mitten av 1990-talet ansvar för att förse regeringen med underlag för dimensionering av lärarutbildningen. Det övergripande uppdraget till Skolverket är enligt regleringsbrevet för 2006 att redovisa ”en samlad bedömning av tillgång och behov av lärare inom förskola, skola och vuxenutbildning. Verket skall därvid särskilt uppmärksamma behovet av lärare i yrkesämnen.” Vidare anges att ”Skolverket skall även årligen följa upp och redovisa viktiga förändringar som inverkar på tillgången och behovet av lärare både på kort och lång sikt. Verket skall dessutom redovisa lärare med utländsk bakgrund.” Avrapportering ska göras senast den 15 juni. Föreliggande rapport utgör den begärda redovisningen för år 2006.

Redovisningen av förändringar som inverkar på tillgång och behov av lärare sker i förhållande till antaganden och beräkningsresultat i förra årets rapport (Dnr 2004:2867), som finns att läsa på Skolverkets hemsida.

Materialet ska utgöra underlag för beslut om åtgärder, bl.a. ifråga om lärarutbildningens dimensionering, men även för huvudmännens personalplanering. Det är också vår avsikt att materialet ska kunna fungera som underlag för studie- och yrkesvägledning. Detta berör både de studenter som står i begrepp att välja yrkesutbildning och de som redan befinner sig i den nya lärarutbildningen och därmed ska välja inriktning för sina fortsatta studier.

I rapporten redovisas rekryteringsbehov och behov av examination från lärarutbildningen under prognosperioden. Den nya lärarutbildningen, med öppna ingångar och en ny struktur för en sammanhållen utbildning ger en större flexibilitet, men har inneburit att den framtida tillgången på lärare per inriktning är mycket svårbedömd. Den framtida tillgången på lärare i skolan med fördelning på inriktning har därför inte kunnat beräknas.

I regleringsbrevet ingår liksom förra året att särskilt uppmärksamma behovet av lärare i yrkesämnen. Detta görs genom att redovisa uppgifter om behörighetssituationen och lärarkårens åldersstruktur per yrkesinriktning. Vidare redovisas fördelningen på näringsgren för samtliga förvärvsarbetande yrkeslärare - 64 år.

Årets rapport, liksom föregående års rapport innehåller en redovisning av utrikes födda lärare. I rapporten grupperas lärarna i fyra grupper, födda i Sverige, Norden exkl. Sverige, EU25 exkl. Sverige/Danmark/Finland, Övriga länder.

2. Arbetsfördelning och samråd

Enligt Skolverkets regleringsbrev ska bedömningen av tillgång och behov av lärare göras i samverkan med Högskoleverket och SCB. Detta samråd har skett i den särskilda referensgrupp som Skolverket har samlat för arbetet med beräkningar och

bedömningar. Där finns båda myndigheterna representerade. Dessutom ingår representanter för lärarnas fackliga organisationer, Sveriges Kommuner och Landsting, AMS, lärarutbildningarna och kommun.

Förutom att medverka i nämnda referensgrupp har SCB – framförallt Kerstin Karlsson vid Prognosinstitutet – gjort allt beräkningsarbete för rapporten. Likaså har SCB tagit fram underlag för de flesta antaganden och deltagit i diskussionen om dessa, även om Skolverket svarat för beslut om vilka antaganden som slutligen ska göras.

3. Beräkningarnas omfattning

I årets rapport omfattar beräkningarna perioden 2005-2019, dvs. tre femårsperioder. Att göra bedömningar för så många år framåt i tiden är mycket vanskligt, vilket framgår inte minst av diskussionen om våra antaganden. Motivet för att lägga fram bedömningar för hela perioden är behovet av långsiktig planering av lärarutbildningen och dess dimensionering. Under de senaste åren har statliga beslut och satsningar påverkat såväl efterfrågan på personal som möjligheterna att finansiera rekryteringar. Det finns i prognosarbetet inga möjligheter att planera för den typen av idag okända förändringar i förutsättningarna.

Bedömningarna i denna rapport omfattar pedagogisk personal i de flesta verksamheter inom Skolverkets ansvarsområde. Även om inte resultat presenteras separat för alla verksamhetsformer så ingår liksom förra året förskola, öppen förskola, fritidshem, förskoleklass, grundskola, särskola, specialskola, gymnasieskola, kommunal vuxenutbildning, Centrum för flexibelt lärande (CFL), särvux, sfi (svenskundervisning för invandrare) och kompletterande utbildningar. Däremot ingår inte öppen fritidsverksamhet. Orsaken är att det inte finns någon statistik över vare sig behov eller tillgång på personal, endast uppgifter om antalet avdelningar. Eftersom mer än 60 % av de öppna fritidshemmen finns i samma organisation som skolan kan man misstänka att en del av personalen även tjänstgör i skolan och därmed ingår i beräkningarna för grundskolan. Baserat på antagandet att två personer tjänstgör per avdelning rör det sig om drygt 1 120 personer år 2005. Den enda verksamhet som därutöver inte ingår är familjedaghem. I bedömningarna ingår alla skolor, såväl skolor med offentlig huvudman som skolor med fristående sådan.

Huvuddelen av bedömningarna avser behov, rekryteringsbehov och examinationsbehov av personal. Därutöver finns en framskrivning av nuvarande lärartillgång, utan tillskott av nyexaminerade. Lärarutbildningens flexibilitet gör det omöjligt att i förväg beräkna hur många lärare av respektive kategori som kommer att examineras. Liksom förra året redovisas dock de senaste årens examination. Därutöver presenteras en grov skattning av förväntad examination indelad i två grupper. Den ena avser lärare för förskola, förskoleklass, fritidshem och

grundskolans tidigare år och den andra lärare för grundskolans senare år och gymnasieskolan. (Lärare för motsvarande nivåer inom komvux inräknas.)

4. Begrepp och definitioner

Med pedagogisk personal avses i denna rapport lärare, förskollärare och fritidspedagoger. Dessutom ingår barnskötare och fritidsledare i redovisningen av det totala personalbehovet för förskola, fritidshem och förskoleklass.

Vi använder i vissa fall barnomsorg som sammanfattande begrepp för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg. Verksamhet i familjedaghem och inom öppen fritidsverksamhet ingår dock inte.

Med pedagogisk högskoleexamen avses olika slag av lärarexamina på högskolenivå, specialpedagogexamen, förskolläraryxamen eller fritidspedagogexamen.

Liksom förra året anges i årets regleringsbrev att Skolverket skall redovisa lärare med utländsk bakgrund. Med utländsk bakgrund avses i denna rapport att läraren är född utomlands. Länderna är i rapporten indelade i fyra grupper.

5. Beräkning och utfall avseende behov av lärare 2005

I tabell 1 jämförs beräknat behov per verksamhetsform år 2005 med det utfall som uppgifter för hösten 2005 visar. Personalen redovisas under den verksamhetsform där merparten av deras tjänstgöring är förlagd. Av personalen i fritidshem har en stor del sin huvudsakliga tjänstgöring förlagd till grundskola eller förskoleklass. Totalt arbetade mellan 29 500 och 29 800 personer i fritidshem. Liknande förhållanden gäller personal i förskoleklass. Totalt 11 500 personer arbetade i förskoleklass. Observera att tabell 1 inte omfattar de närmare 5 000 barnskötare och 600 fritidsledare som hade huvuddelen av sin tjänstgöring förlagd till grundskola, särskola eller specialskola.

Av tabellen framgår att det totala personalbehovet överskattats med 2 600 år 2005. Huvuddelen gäller förskola, fritidshem och förskoleklass och en del av överskattningen avser därför barnskötare.

För *förskolan* förklaras överskattningen främst av antagandet om att det riktade statsbidraget som infördes 2005 skulle öka personaltätheten motsvarande 3 000 årsarbetare. Den observerade ökningen av personaltätheten mellan 2004 och 2005 motsvarar dock endast cirka 2 200 årsarbetare. Därutöver uppskattas antalet årsarbeten per anställd ha ökat med en halv procentenhet, vilket innebär att behovet av personal blivit lägre än beräknat. Det uppvägs dock nästan helt av att antalet barn i förskola samtidigt ökat mer än beräknat.

För *fritidshemmet* förklaras överskattningen främst av att personaltätheten sjunkit i stället för att, så som antagits, öka något till följd av det riktade statsbidraget för personalförstärkning inom skolområdet. Antalet elever i fritidshem blev högre än

beräknat, vilket borde ha gett ett högre behov än beräknat och en mindre skillnad mellan beräkning och utfall. Det högre behovet har dock troligen tillgodosetts av personer som 2005 hade sin huvudsakliga tjänstgöring inom grundskola, särskola eller förskoleklass¹¹.

Även i *förskoleklassen* har personaltätheten minskat, medan vi på samma sätt som för fritidshemmet antagit att den skulle öka något. Detta förklarar det mesta av skillnaden mellan beräkning och utfall.

Utfallet för *grundskolan* understiger beräkningen med endast 0,2 procent. För *gymnasieskolan* är skillnaden ännu mindre. I grundskolan har lärartätheten ökat något mellan 2004 och 2005, vilket stämmer med beräkningarna. I gymnasieskolan är lärartätheten oförändrad, vilket också stämmer med beräkningarna.

Tabell 1: Beräknat behov av personal per verksamhetsform år 2005 jämfört med utfall

Uppgifterna för förskola, fritidshem och förskoleklass omfattar de barnskötare, förskollärare, fritidspedagoger, fritidsledare och lärare som har merparten av sin tjänstgöring förlagd till någon av dessa verksamheter.

Uppgifterna för övriga verksamheter omfattar endast lärare, förskollärare och fritidspedagoger. Skolledare ingår inte.

Prioriterad verksamhetsform ¹⁾	Beräknat behov av tjänstgörande	Faktiskt antal tjänstgörande ²⁾	Faktisk - beräknad
Förskola	82 308	81 358	-950
Fritidshem ³⁾	22 577	21 827	-750
Förskoleklass ⁴⁾	7 566	7 088	-478
Grundskola inkl. grundsärskola och specialskola	99 824	99 598	-226
Gymnasieskola inkl. gymnasie-särskola och kompletterande utbildningar	36 124	36 093	-32
Komvux inkl. sårvux och SSV	5 661	5 462	-199
SFI	1 392	1 406	14
Summa personal totalt	255 452	252 832	-2 620

1) Prioriterad verksamhetsform är den verksamhetsform i vilken personen har huvuddelen av sin tjänstgöring.

2) Uppgifterna bygger på statistik för hösten 2005. Uppgifterna är trots detta delvis skattade när det gäller förskola, fritidshem och förskoleklass. Det gäller cirka 300 anställdas fördelning mellan dessa verksamheter.

3) Här avses endast den personal som har merparten av sin tjänstgöring förlagd till fritidshem. Totalt arbetade omkring 29 600 inom fritidshem exkl. öppen fritidsverksamhet.

4) Här avses endast den personal som har merparten av sin tjänstgöring förlagd till förskoleklass. Totalt arbetade cirka 11 500 personer inom förskoleklassen.

¹¹ Till den del dessa är barnskötare eller fritidsledare inom grundskola och särskola ingår de inte alls i tabell 1.

Inom *komvux* blev däremot behovet av lärare 3,5 procent lägre än beräknat. En del av förklaringen till detta är att vissa kommunala påbyggnadsutbildningar under år 2005 överförts till andra utbildningsformer, främst till kvalificerad yrkesutbildning. Antalet heltidstjänster inom komvux minskade med drygt 300, motsvarande 7 procent mellan 2004 och 2005. Vi räknade med i stort sett oförändrat antal, med motiveringen att behovet av lärare kvarstår även om utbildningarna har annan huvudman.

6. Förutsättningar och antaganden

För att kunna beräkna framtida behov av och tillgång på lärare krävs en rad antaganden om hur olika faktorer kommer att utvecklas. Dessa antaganden har avgörande betydelse för beräkningarnas resultat. Nedan diskuteras dessa antaganden i förhållande till 2005 års prognos.

Utgångspopulation är densamma som förra året; lärarkåren enligt lärarregistret hösten 2004. För förskolan, som inte ingår i lärarregistret, baseras populationen på dels SCB:s sysselsättningsregister november 2003, dels registret över primärkommunal personal samma år. Uppgifterna för förskolan har räknats upp till 2004 års nivå med ledning av Skolverkets gruppstatistik.

6.1 Befolkningsutveckling

Som underlag för beräkningen av elevutvecklingen inom olika verksamheter används 2006 års befolkningsprognos från SCB¹². I jämförelse med 2005 års befolkningsprognos som användes i förra årets rapport har en mindre justering av antagandet om fruktsamhet gjorts, vilket resulterar i en snabbare uppgång i födelsetalen. Antalet barn per kvinna antas dock stanna på samma nivå som i förra årets prognos, dvs. i genomsnitt 1,85 barn per kvinna. Denna s.k. summerade fruktsamhet uppnås år 2010. I 2005 års prognos ökade fruktsamheten till 1,83 år 2010, vidare till 1,84 år 2011 och nådde nivån 1,85 år 2019.

Även antagandena om migration har ändrats något. En tillfällig ökning av invandringen antas ske under år 2006 till följd av en tillfällig asyllag. Invandring och utvandring ger som nettoresultat ett invandringsöverskott som är störst under de närmaste åren och långsiktigt når ned till en nivå på cirka 23 000. Genomsnittet för perioden 2005-2019 ligger, som tidigare, på cirka 27 000.

Den nya prognosen avviker marginellt från 2005 års prognos när det gäller utvecklingen av antalet barn och ungdomar fram till år 2019. År 2009 (tidpunkten för den första jämförelsen mellan lärarbehov och lärartillgång) är antalet 1-5-åringar 0,7 procent högre än i förra prognosen. Därefter minskar avvikelsen från förra prognosen. Till år 2019 har skillnaden vänt till -0,4 procent. Antalet 6-15-åringar

---

¹² Sveriges framtida befolkning 2006-2050. Demografiska rapporter 2006:2, SCB.

avviker som mest -0,3 procent från förra prognosen. Antalet 16-18-åringar avviker från förra prognosen med som mest -0,8 procent (år 2019).

6.1.1 Känslighetsanalyser

I befolkningsprognosen redovisas även alternativ grundade på lägre respektive högre fruktsamhet än huvudalternativets 1,85 barn per kvinna. I det lägre alternativet har antagits att vi får en nivå som gäller i flera länder i Europa, nämligen 1,65 barn per kvinna. I det högre alternativet har antagits att kvinnor i fortsättningen kommer att få något över två barn i genomsnitt, vilket är ungefär vad kvinnor födda under 1900-talet fått hitintills. Högst antal barn fick kvinnor födda 1919; drygt 2,1 barn. Kvinnor födda 1965 har hittills fått i genomsnitt 1,93 barn.

Skillnaden mellan hög och låg fruktsamhet i antal födda barn ökar under prognosperioden från cirka 12 000 år 2006 till nära 24 000 i slutet av perioden.

Effekten av hög respektive låg fruktsamhet på rekryteringsbehovet av lärare redovisas i avsnitt 8.6 om känslighetsanalyser.

Slutsats: 2006 års befolkningsprognos ger endast marginella skillnader i förhållande till 2005 års prognos. Känslighetsanalyser grundade på lägre respektive högre fruktsamhet redovisas.

6.2 Antal barn och elever i olika verksamhetsformer

6.2.1 Förskoleverksamhet

Andelen barn som går i förskola eller har sin omsorg i familjedaghem har ökat sedan lång tid tillbaka. Under senare år har reformen ”Maxtaxa och allmän förskola m.m.” bidragit till ökningen. Barn till arbetslösa och föräldralediga fick rätt till förskoleverksamhet fr.o.m. den 1 juli 2001 respektive den 1 januari 2002. Maxtaxan i förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg infördes den 1 januari 2002 och allmän förskola för fyra- och femåringar den 1 januari 2003. Andelen barn i förskoleverksamhet ökade kraftigast mellan 2001 och 2002, men ökningen har fortsatt även därefter. För barn i åldern 2-5 år ökade andelen med i genomsnitt cirka 4,5 procentenheter mellan 2001 och 2002, med drygt 3 procentenheter mellan 2003 och 2004 och med cirka en halv procentenhet per år de två senaste åren.

Förra året antogs att andelen inskrivna barn i förskola eller familjedaghem skulle fortsätta att öka i alla åldersgrupper utom bland 1-åringarna. Som framgår av tabell 2 har dock andelen inskrivna ökat något även bland 1-åringarna. Vi väljer därför att stanna på den senast observerade nivån för 1-åringarna, medan övriga antaganden från förra årets prognos ligger kvar oförändrade.

Tabell 2: Andel barn inskrivna i förskola eller familjedaghem

Öppen verksamhet ingår ej

År	Ålder					
	0	1	2	3	4	5 ¹⁾
2000	0,1	42,5	77,8	81,2	86,0	89,3
2001	0,1	43,3	79,3	82,8	87,2	90,0
2002	0,0	45,3	84,6	88,8	91,5	92,9
2003	0,0	44,6	86,9	90,9	95,7	96,9
2004	0,0	45,4	87,4	91,9	96,1	96,8
2005	0,0	46,1	88,6	92,3	96,2	97,2
2005 års antagande för 2010	0,0	45,0	89,0	93,0	97,0	98,0
2006 års antagande för 2010	0,0	46,0	89,0	93,0	97,0	98,0

1) I uppgifterna ingår även de femåringar som är inskrivna i fritidshem (0,7 procent 2005). Antagandet för 5-åringar är egentligen 97,3 procent, medan 0,7 procent antas gå i fritidshem.

Antalet barn i familjedaghem har fortsatt att minska, och minskningen är större än beräknat. I förra årets prognos antogs att antalet barn i familjedaghem kommer att minska från knappt 36 000 år 2004 till 30 000 år 2010, för att därefter kvarstå på den nivån. Redan år 2005 hade antalet barn minskat ned till drygt 33 000. Man kan därför ifrågasätta om minskningen ned till 30 000 är tillräcklig. Vi har dock valt att behålla nivån 30 000 fr.o.m. år 2010. Skälet är att antalet barn totalt ökar och att denna ökning bör kunna motverka nedgången i familjedaghemmen.

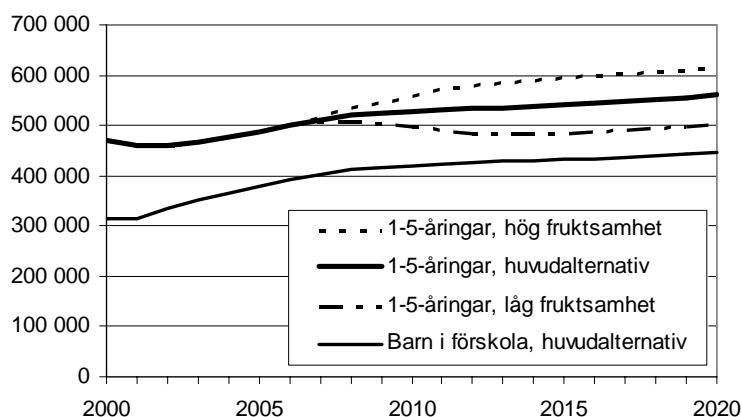
Utifrån antagandet om andelen inskrivna barn i förskoleverksamhet totalt och om minskningen av familjedaghemmen beräknas andelen barn inskrivna i förskolan utvecklas enligt tabell 3. I diagram 1 redovisas resultatet av antagandena. Av diagrammet framgår hur antalet barn i förskola förändras jämfört med det totala antalet barn i åldern 1-5 år.

Tabell 3: Andel barn inskrivna i förskola

Öppen verksamhet ingår ej

År	Ålder					
	0	1	2	3	4	5
2000	0,1	36,1	66,9	70,6	75,6	78,2
2001	0,1	37,7	69,5	73,3	77,9	80,2
2002	0,0	39,9	75,3	79,6	82,8	84,0
2003	0,0	40,1	78,4	82,6	87,8	88,7
2004	0,0	41,2	79,7	84,3	89,0	89,6
2005	0,0	42,0	81,4	85,3	89,8	90,7
2005 års antagande för 2010	0,0	41,8	83,1	87,2	91,6	92,3
2006 års antagande för 2010	0,0	42,6	83,0	87,1	91,6	92,4

Diagram 1**Beräknat antal barn i åldern 1-5 år
och beräknat antal barn i förskola**

Slutsats: Andelen inskrivna barn i förskoleverksamhet har fortsatt att öka. Ökningen gäller bara förskolan, medan andelen inskrivna i familjedaghem minskat. Förra årets antaganden kvarstår utom för ettåringar, för vilka andelen inskrivna i förskoleverksamhet höjs med en procentenhet.

6.2.2 Fritidshem

Andelen barn inskrivna i fritidshem ökade kraftigt mellan 2001 och 2002. Orsaken var sannolikt införandet av maxtaxa. Ökningen fortsatte, men var betydligt mindre, mellan 2002 och 2003. Mellan 2003 och 2004 förändrades andelen inskrivna barn obetydligt, varför vi förra året modifierade tidigare gjorda antaganden om en ganska kraftig fortsatt ökning. Mellan 2004 och 2005 ökade dock på nytt andelen inskrivna barn. Detta kan bero på att det totala antalet barn i dessa åldrar minskat och att det därför varit lättare att få plats. Härigenom har förra årets antaganden för år 2010 redan uppnåtts, se tabellerna 4 och 5. Vi justerar därför antagandena något uppåt, mest för 7- och 8-åringarna.

På liknande sätt som för förskolan görs först antaganden om hur stor andel av barnen i 6-12-års ålder som är inskrivna i någon form av skolbarnsomsorg. Därefter beräknas effekten på andelen barn i fritidshem av minskningen av antalet barn i familjedaghem.

Tabell 4: Andel barn inskrivna i fritidshem eller familjedaghem

Öppen verksamhet ingår ej

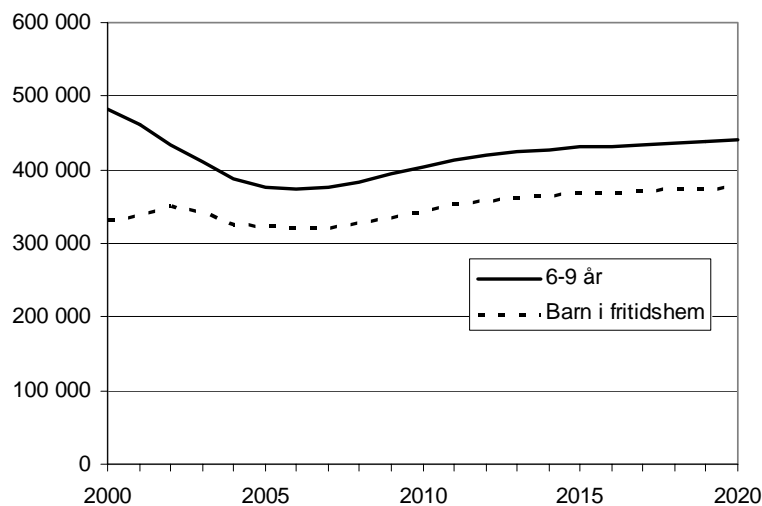
År	Ålder						
	6 ¹⁾	7 ¹⁾	8	9	10	11	12
2000	76,9	74,9	67,7	49,8	13,3	4,8	2,1
2001	78,0	76,4	69,7	52,7	16,3	6,1	3,0
2002	83,3	81,6	75,9	60,5	18,8	6,8	2,8
2003	83,4	82,2	77,6	63,2	20,7	7,6	3,2
2004	82,8	81,7	77,5	63,7	20,8	7,6	3,2
2005	83,8	83,0	78,9	65,9	22,2	8,0	3,5
2005 års antagande för 2010	84,0	83,0	79,0	65,0	22,0	7,6	3,2
2006 års antagande för 2010	84,0	84,0	80,0	66,0	22,5	8,0	3,5

1) I dessa andelar ingår de 6- och 7-åringar som går i förskola. År 2005 gick 1,8 % av 6-åringarna och 0,2 % av 7-åringarna i förskola. Dessa förhållanden antas bestå under prognosperioden.

Tabell 5: Andel barn inskrivna i fritidshem

Öppen verksamhet ingår ej

År	Ålder						
	6	7	8	9	10	11	12
2000	70,3	72,0	65,6	48,5	12,7	4,6	2,0
2001	72,7	73,9	68,0	51,6	15,8	5,9	2,9
2002	78,7	79,7	74,5	59,5	18,3	6,6	2,7
2003	79,3	80,5	76,5	62,3	20,2	7,4	3,1
2004	79,4	80,4	76,6	63,1	20,4	7,4	3,1
2005	80,9	82,0	78,2	65,4	21,9	7,8	3,4
2005 års antagande för 2010	81,0	82,0	78,3	64,5	21,7	7,4	3,1
2006 års antagande för 2010	81,3	83,1	79,4	65,5	22,3	7,9	3,4

Diagram 2**Antal barn i åldern 6-9 år och antal barn i fritidshem**

Slutsats: Andelen barn som är inskrivna i fritidshem har ökat mellan 2004 och 2005 – så mycket att förra årets antaganden för år 2010 redan uppnåtts. Förra årets antaganden om andelen barn justeras därför något uppåt.

6.2.3 Förskoleklass, grundskola, särskola, gymnasieskola

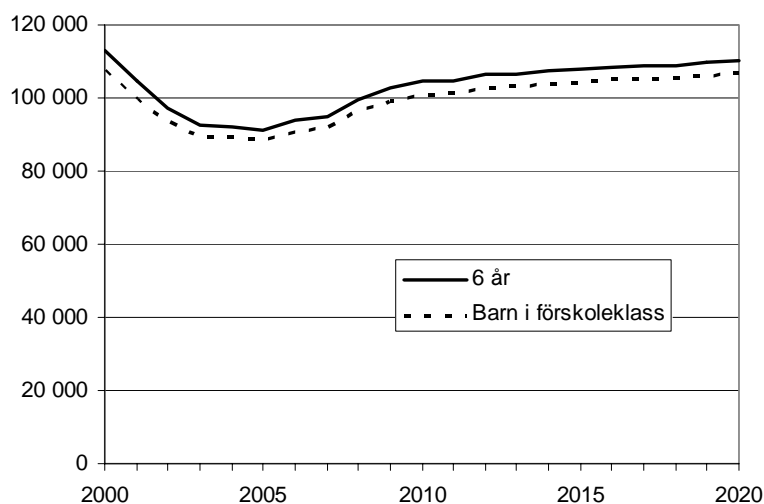
Våra antaganden om elevutvecklingen inom var och en av skolformerna förskoleklass, grundskola, särskola och gymnasieskola är att den följer utvecklingen av antalet barn i aktuella åldrar. När det gäller gymnasieskolan förutsätts att elevernas fördelning på program och inriktningar är i stort sett oförändrad jämfört med hösten 2004. Inga förändringar av dessa antaganden har gjorts sedan förra året. Den förändring av gymnasieskolan som ska införas läsåret 2007/08 har således inte antagits påverka prognosen.

Av diagrammen 3-5 framgår utvecklingen av antalet barn och ungdomar i de åldrar som utgör elevunderlag för förskoleklass, grundskola och gymnasieskola under prognosperioden.

Antalet barn i förskoleklass följer i huvudsak utvecklingen av antalet 6-åringar. Hösten 2005 gick 0,9 % av 5-åringarna, 94,7 % av 6-åringarna samt 1,2 % av 7-åringarna i förskoleklass. Antalet elever beräknas öka under hela prognosperioden med början redan hösten 2006.

Diagram 3

Antal 6-åringar och antal barn i förskoleklass

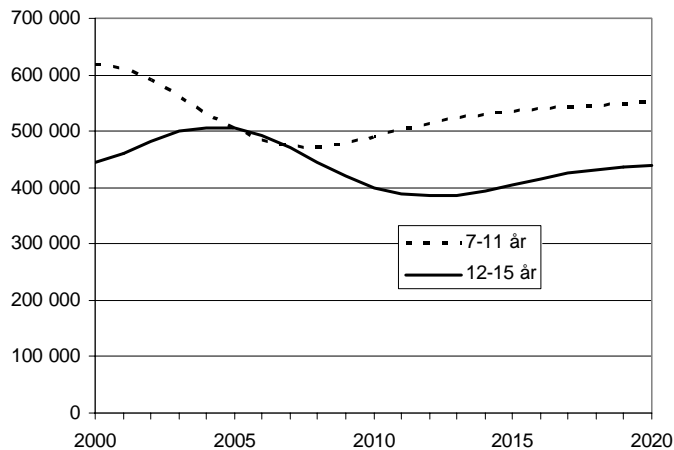

Elevutvecklingen i grundskolan redovisas i diagram 4. Behovet av lärare för tidigare år har antagits följa utvecklingen av antalet barn i åldrarna 7-11 år, medan behovet

av lärare för senare år antagits följa utvecklingen av antalet 12-15-åringar. För att beräkna utvecklingen av behovet av lärare i praktisk-estetiska ämnen har en sammanvägning av eleverna i olika årskurser gjorts, med cirka hälften av eleverna i årskurserna 7- 9, 38 procent av eleverna i årskurs 4-6 och 12 procent av årskurserna 1-3. Denna fördelning bygger på data från det senaste året som uppgifter om undervisningens fördelning på årskurser fanns dvs. 1994/95. Samma antaganden användes i förra årets prognos.

Diagram 4

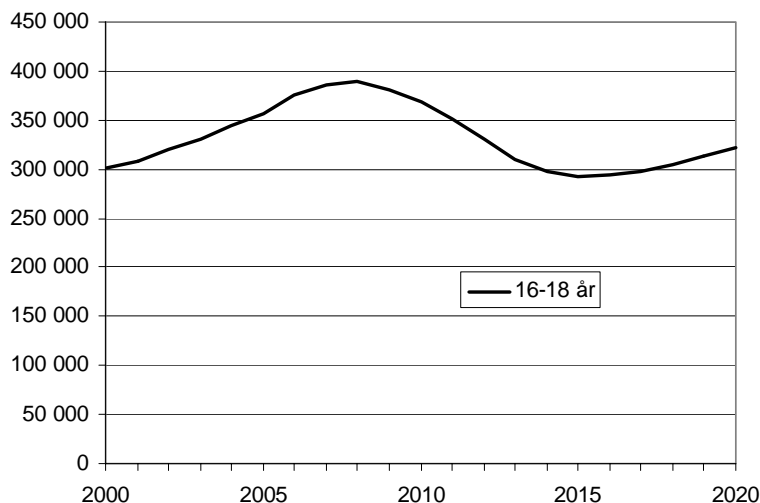
Antal barn och ungdomar i grundskoleåldrarna

Antalet 16-18-åringar, som utgör elevunderlaget för gymnasieskolan, ökar successivt fram till 2008, varefter utvecklingen vänder. Mellan 2004 och 2008 uppgår ökningen till drygt 13 procent; mellan 2005 och 2008 till drygt 9 procent. Från 2008 års nivå minskar antalet med nära 25 procent fram till år 2015, varefter antalet åter ökar.

Diagram 5

Antal barn och ungdomar i gymnasieåldrarna

Slutsats: Beräkningsmetoden för elevutvecklingen inom förskoleklass, grundskola, särskola och gymnasieskola behålls oförändrad i förhållande till förra årets prognos.

6.2.4 Komvux

Omfattningen av komvux ökade kraftigt från mitten av 1990-talet fram till 1998 i samband med det s.k. Kunskapslyftet. Kunskapslyftet avslutades år 2002 och de sista åren skedde en successiv nedtrappning av det statliga stödet. Ett nytt riktat statsbidrag infördes 2003 som skulle utgå t.o.m. år 2005. I samband med tillsättandet av en utredning om statens styrning och uppföljning av vuxenutbildningen bestämdes att bidraget skulle finnas kvar fram till och med 2008. Därefter skall motsvarande medel gå in i det generella statsbidraget till kommunerna. Det är emellertid svårt att förutse vad som då händer.

Förslag om en ny myndighet för vuxenutbildning lades fram i april 2006¹³. Även lagstiftningen om vuxenutbildningen har varit föremål för utredning. Förslag om en särskild vuxenutbildningslag lades fram i september 2005¹⁴. I mars 2006 lade regeringen fram propositionen Vissa frågor om vuxnas lärande m.m. (prop. 2005/06:148), där delar av förslaget om Vuxenutbildningslag lagts in som förslag till ändringar i Skollagen.

¹³ Vuxnas lärande - En ny myndighet, SOU:2006:38

¹⁴ Vuxenutbildningslag Ds 2005:33

Under år 2005 tog staten över ansvaret för finansieringen av vissa påbyggnadsutbildningar. 89 påbyggnadsutbildningar inordnades under kvalificerad yrkesutbildning (KY). Ett mindre antal fördes över till folkhögskolor, en till kompletterande utbildning och ett par fick möjlighet att övergå till högskola.

Mot bakgrund av osäkerheten kring vuxenutbildningens framtida organisation och finansiering har vi valt att inte ändra tidigare beräkningar av vuxenutbildningens omfattning. Det innebär en minskning från 2004 års nivå på endast två procent.

Statistiken för hösten 2005 visar dock att antalet årsarbeten inom komvux minskat med knappt 7 procent sedan hösten 2004. En del av denna minskning kan vara en följd av ovan nämnda överföringar av vissa påbyggnadsutbildningar till KY. Den kan eventuellt också bero på brister i inrapporteringen av uppgifter till SCB.

Den minskning av lärarbehovet inom komvux som förändringen rörande påbyggnadsutbildningarna medfört uppvägs av ett ökat lärarbehov utanför Skolverkets ansvarsområde. De ingår i föreliggande prognos i samma omfattning som hösten 2004.

Det finns anledning att påpeka att ansträngningarna för att åtgärda kommunernas behov av personal i vård och omsorg till stor del sker inom komvux. Om resursläget ändras kan därför behovet av lärare inom komvux komma att påverkas. Även den nya barnskötarutbildningen kan komma att påverka volymen inom komvux.

Slutsats: Förra årets antagande om omfattningen av komvux bibehålls. Det innebär en obetydlig minskning från 2004 års nivå (-2 procent).

6.2.5 Svenskundervisning för invandrare (sfi)

Antalet heltidstjänster inom sfi var hösten 2005 detsamma som hösten 2004, medan antalet tjänstgörande lärare ökat något. I den nya befolkningsprognosen antas invandringen under år 2006 bli högre än i 2005 års befolkningsprognos till följd av den tillfälliga asyllagen, vilket kan komma att påverka behovet något de närmaste åren. På längre sikt avviker prognosen över invandringen obetydligt från 2005 års prognos. Förra årets beräkning av utvecklingen av sfi bedöms kunna kvarstå oförändrad.

Slutsats: 2005 års beräkning rörande sfi kvarstår oförändrad.

6.3 Personal med pedagogisk högskoleexamen

6.3.1 Förskola

Andelen årsarbeten i förskolan som utförs av personal med pedagogisk högskoleutbildning låg under senare delen av 1990-talet relativt stabilt omkring 54 procent. Under perioden 2001-2005 har dock andelen legat lägre - mellan drygt 50 och 52 procent. Detta är troligen en följd av att det varit svårt att rekrytera utbildade förskollärare. Under denna period har behovet av personal stigit kraftigt till följd av en kraftig ökning av antalet inskrivna barn i förskolan.

Tabell 6: Anställda i förskolan - antal årsarbetare och utbildning

År	Antal årsarbetare	Andel med pedagogisk högskoleutbildning
1995	66 039	54,0
1996	66 982	53,8
1997	63 598	54,5
1998	59 795	53,4
1999	59 258	53,6
2000	58 139	54,0
2001	58 689	52,0
2002	63 104	50,6
2003	65 498	50,8
2004	67 328	51,2
2005	72 257	51,4

Basalternativet i förra årets prognos utgick ifrån att andelen årsarbeten utförda av pedagogiskt högskoleutbildade skulle kvarstå på 2004 års nivå. I ett alternativ med en högre ambitionsnivå antogs att andelen skulle öka till 70 procent till år 2020, med ett delmål på 60 procent år 2010.

I årets prognos utgår vi i basalternativet från att kommunerna strävar efter att öka andelen personal med pedagogisk högskoleutbildning. Detta antagande grundas dels på den långvariga brist på förskollärare som både SCB:s och AMS undersökningar påvisat¹⁵, dels på den enkät som Skolverket genomförde våren 2005 angående kommunernas personalförsörjningsprogram avseende lärare inom

¹⁵ Arbetskraftsbarometern '05, SCB, Var finns jobben 2006?, AMS.

förskola, förskoleklass och grundskolans tidigare år¹⁶. Sålunda antas andelen med pedagogisk högskoleutbildning öka från drygt 51 procent år 2005 till 60 procent år 2014.

Slutsats: Andelen årsarbetare i förskolan med pedagogisk högskoleutbildning antas i basalternativet behöva öka från dagens nivå på drygt 51 procent till 60 procent år 2014. Det är en ändring jämfört med förra årets prognos, i vilken andelen antogs ligga kvar på 2004 års nivå, drygt 51 procent. I den alternativa beräkningen antas andelen öka till 70 procent år 2024, vilket är en ändring sedan förra året då målet för 70 procent var år 2020.

6.3.2 Fritidshem

Andelen årsarbeten i fritidshem utförda av personal med pedagogisk högskoleutbildning minskade mellan 1997 och 2002. En trolig förklaring är att det varit svårt att rekrytera utbildad personal. De senaste åren har andelen med pedagogisk högskoleexamen ökat något, vilket dock beror på att det totala antalet årsarbetare minskat. Antalet årsarbetare med pedagogisk högskoleexamen har minskat från drygt 10 600 år 2002 till 10 300 år 2005.

Tabell 7: Anställda i fritidshem – antal årsarbetare och utbildning

År	Antal Årsarbetare	Andel med pedagogisk högskoleexamen
1995	18 268	67,6
1996	20 909	68,8
1997	21 262	70,8
1998	18 999	67,6
1999	18 656	63,1
2000	19 107	60,7
2001	19 379	57,1
2002	19 107	55,7
2003	18 778	56,1
2004	17 937	58,4
2005	17 409	59,2

¹⁶ Kommunernas personalförsörjningsprogram för lärare till förskola, fritidshem, förskoleklass och grundskolans tidigare år. En enkätundersökning våren 2005. Dnr 2005:1168.

I förra årets basalternativ antogs andelen årsarbeten utförda av personer med pedagogisk högskoleexamen kvarstå på 2004 års nivå. Principen om oförändrad nivå kvarstår, men utgår från 2005 års nivå, som är något högre, se tabell 7. Liksom förra året finns dock ett alternativ med en högre ambitionsnivå avseende andelen med pedagogisk högskoleexamen. Alternativet finns kvar i årets prognos, men tidpunkten för när den högre nivån ska uppnås är framskjuten från år 2020 till år 2024.

Beräkningarna för fritidshem baseras på den personal som har sin huvudsakliga tjänstgöring förlagd till fritidshem. Resterande personal i fritidshem, dvs. de som har merparten av sin tjänstgöring inom förskoleklass, grundskola eller särskola, ingår istället i beräkningarna för dessa skolformer¹⁷. För den begränsade del av personalen, som beräkningarna således baseras på, antas andelen med pedagogisk högskoleexamen öka linjärt från 66 procent¹⁸ år 2005 till 85 procent år 2024 i alternativet med höjd ambitionsnivå.

Slutsats: Förra årets principiella antaganden för fritidshem kvarstår. I basalternativet antas andelen årsarbeten utförda av personal med pedagogisk högskoleexamen vara oförändrad i förhållande till senast kända nivå, dvs. nu hösten 2005 istället för hösten 2004 i förra årets prognos. Alternativet med en höjd utbildningsnivå kvarstår, men tidpunkten när denna nivå ska uppnås skjuts fram från år 2020 till år 2024.

6.3.3 Skola och vuxenutbildning

Vid bedömningen av behov och tillgång måste en given utgångspunkt vara de regler som lagar och förordningar ställer upp. När det gäller personal i förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning är det Skollagen som anger ramarna. Den mest krävande regleringen gäller skola och vuxenutbildning där lagen anger att pedagogiskt utbildad personal ska användas¹⁹. Samtidigt visar statistiken att vi aldrig har upplevt en situation där endast personal med lärarexamen har varit anställd. Inte ens i tider när det har varit god tillgång – eller rent av överskott på lärare – har alla lärare haft en fullständig lärarexamen.

Trots detta förhållande menar Skolverket att det vore olämpligt att bygga in ett antagande om att en viss andel lärare även i fortsättningen kommer att sakna

¹⁷ Dock med undantag för de barnskötare som har merparten av sin tjänstgöring inom förskoleklass, grundskola eller särskola.

¹⁸ I de 66 procenten ingår även personer med lärar-, förskollärary- eller fritidspedagogtjänst som saknar pedagogisk högskoleexamen men är tillsvidareanställda.

¹⁹ Se skollagen 2 kap. 3-4 §§.

fullständig lärarexamen – och det finns flera skäl till det. För det första är det svårt att förutse inom vilka verksamheter och ämnesområden som en bristsituation ska byggas in eftersom detta sannolikt kommer att variera mellan åren. Det gäller särskilt med tanke på flexibiliteten i den nya lärarutbildningen. För det andra – och det är det helt avgörande argumentet – ska bedömningen som tidigare påpekats utgöra ett av underlagen för beslut om dimensionering av lärarutbildningen. Om en viss andel icke utbildade lärare ”accepteras” blir underlaget för dimensioneringen missvisande och behovet av utbildningsplatser kan bli underskattat. Dessutom kan vi konstatera att många inriktningar inom lärarutbildningen lämpar sig väl för andra yrken och branscher än skola och vuxenutbildning. Eventuell överutbildning bör därför beaktas ur ett bredare samhällsperspektiv.

Uppdragets syfte och Skollagens krav anger alltså ramarna för bedömningen av behov och tillgång. Enligt Skolverkets uppfattning bör utgångspunkten därmed vara att de som i dagsläget arbetar som lärare i skola och vuxenutbildning men saknar pedagogisk högskoleexamen ska komplettera sin utbildning eller ersättas med utbildad personal. Det finns dock anledning att påpeka att till denna grupp räknas i detta sammanhang inte de som saknar pedagogisk högskoleexamen, men som ändå är anställda tillsvidare. Motivet för detta är att kommun och landsting enligt Skollagen endast får tillsvidareanställa lärare utan pedagogisk högskoleexamen om vederbörande har kompetens motsvarande vad lärarutbildningen ger och dessutom är lämpad att sköta undervisningen. Skolverket utgår från att dessa regler följs.

I förra årets basalternativ förutsattes att alla lärare i skola och vuxenutbildning ska ha pedagogisk högskoleexamen år 2010. I årets prognos har tidpunkten för målet att alla lärare ska ha pedagogisk högskoleexamen flyttats fram till år 2014. Liksom förra året kvarstår alternativet med en lägre ambitionsnivå för detta mål, men tidpunkten har flyttats fram från år 2020 till år 2024.

Slutsats: Förutsättningen att alla lärare inom skola och vuxenutbildning ska ha pedagogisk högskoleexamen kvarstår, men tidpunkterna för när detta mål ska vara uppnått flyttas fram jämfört med förra årets prognos. I basalternativet förskjuts tidpunkten från år 2010 till år 2014. I alternativet med lägre ambitionsnivå förskjuts tidpunkten från år 2020 till år 2024

6.4 Personaltäthet och följsamhet

Personaltätheten har varierat över åren, bl.a. som en följd av förändringar i elevunderlaget. Vi använder begreppet följsamhet för att ange i vilken grad som förändringar i antal barn och elever får genomslag i form av förändrat antal lärare, dvs. hur personalbehovet följer utvecklingen av antalet barn och elever.

6.4.1 Förskolan

I förra årets bedömning togs hänsyn till det särskilda statsbidraget till förskolorna som infördes år 2005 i syfte att öka personaltätheten. Bidraget var avsett att kunna räckta till 6 000 heltidstjänster, och målet var att personaltätheten skulle komma att motsvara 5 barn per årsarbetare år 2006. Vi utgick ifrån detta och räknade med att personaltätheten skulle öka fram till år 2006 och därefter kvarstå på 2006 års nivå. Sålunda antogs behovet av årsarbetare följa utvecklingen av antalet förskolebarn till 100 procent efter år 2006.

Statistiken för hösten 2005 visar att personaltätheten ökat mindre än vad vi förutsatte för denna tidpunkt. Ökningen av personaltätheten motsvarar cirka 2 200 årsarbetare istället för de antagna 3 000, som statsbidraget beräknats kunna finansiera år 2005. En orsak kan vara att kommunerna ännu inte kunnat utnyttja statsbidraget fullt ut. Eftersom det fortfarande är möjligt att statsbidraget för år 2006 kan komma att bidra till en ökning av personaltätheten motsvarande 6 000 platser, så behåller vi förra årets antaganden på denna punkt.

Slutsats: Förra årets antagande om personaltäthet i förskolan kvarstår. Det riktade statsbidraget antas leda till den önskvärda effekten, 5 barn per årsarbetare. Denna personaltäthet uppnås år 2006 och bibehålls under hela prognosperioden.

6.4.2 Övriga verksamhetsformer

I förra årets bedömning antogs personalbehovet i grundskola, särskola, specialskola och gymnasieskola följa elevutvecklingen till 75 procent efter år 2006. Det innebar att när elevantalet minskade så skulle personaltätheten öka och vice versa. Fram till och med 2006 gjordes särskilda beräkningar av personalbehovet för att ta hänsyn till effekterna av det särskilda statsbidraget för personalförstärkning, se avsnitt 6.5.2.

Antagandet om 75 procents följsamhet grundas delvis på historiska data, främst från 80-talet. Utvecklingen under 90-talet är mer svårtolkad, bl.a. på grund av de neddragningar som kommunernas ekonomiska problem då resulterade i. De data som vi bedömt som mest relevanta att studera visar att följsamheten i allmänhet legat mellan 50 och 75 procent. Vi har i de senaste årens prognoser antagit att likartade förhållanden ska komma att råda även i fortsättningen, dvs. att en begränsad följsamhet är det rimligaste antagandet.

För fritidshem och förskoleklass har vi emellertid i de två senaste årens prognoser räknat med 100 procents följsamhet. Motivet när det gäller fritidshem har varit att personaltätheten varit mycket låg de senaste åren. Om några år väntas antalet barn i fritidshem komma att öka till följd av ökande årskullar. Att då räkna med 75 procents följsamhet skulle innebära sänkt personaltäthet, vilket vi inte ansett vara sig önskvärt eller rimligt. I förskoleklassen har lärartätheten minskat sedan

2001/02. Även här väntas antalet barn öka och ökningen fortsätta under resten av prognosperioden. I konsekvens med beräkningarna för fritidshem och förskola användes därför antagandet 100 procents följsamhet även för förskoleklassen.

Antagandena kan sägas stå eller falla med kommunernas ekonomi. Utan riktade statsbidrag kan kommunerna i svåra ekonomiska lägen tvingas skära ned. Det kan innebära att man försöker anpassa kostymen vid minskande elevtal, samtidigt som man försöker undvika utökningar av personalstyrkan vid ökande elevtal. Vi har dock inte tillräckligt med underlag för att ändra våra antaganden.

Slutsats: Föregående års antaganden om följsamhet kvarstår vilket innebär 75 procents följsamhet för grundskola och gymnasieskola och 100 procent för förskoleklassen och fritidshemmet.

6.5 Personalförstärkningsresurser

6.5.1 Förskola

I både 2004 års och 2005 års prognos antogs personaltätheten i förskolan komma att öka fram till år 2006 till följd av det i vårpropositionen 2004 föreslagna särskilda statsbidraget till förskolan. Efter år 2006 antogs personaltätheten ligga kvar på 2006 års nivå.

I december 2004 beslutade riksdagen att det riktade statsbidraget skulle införas. Villkoren för erhållande av bidrag är följande (SFS nr 2005:23):

3 § Statsbidrag lämnas under förutsättning att bidraget används till personalförstärkningar som ökar personaltätheten i förskolorna i en kommun jämfört med den genomsnittliga personaltätheten åren 2003 och 2004 (basnivån) för motsvarande förskolor. Vid beräkningen av basnivån får kommunen bortse från personalförstärkningar som har finansierats med statsbidrag enligt bestämmelserna i förordningen (2001:161) om statsbidrag för kvalitetssäkrande åtgärder inom förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg till kommuner som tillämpar maxtaxa.

Bidraget får även användas för att öka personaltätheten i förskolor i kommuner med ett minskande antal inskrivna barn i förskolan och för att motverka en minskning av personaltätheten i förskolor i kommuner som ingått en överenskommelse med staten genom Bostadsdelegationen eller Statens bostadsnämnd.

För bidragsåren 2005 och 2006 får upp till en fjärdedel av den bidragsram som har fastställts för kommunen enligt 6 § användas för att motverka en minskning av personaltätheten i förskolor i kommuner med ökande antal inskrivna barn i förskolan.

Ovanstående föreskrifter kan innebära att personaltätheten inte kommer att öka så mycket som antagits. Enligt Skolverkets rapport "Uppföljning av reformen maxtaxa, allmän förskola m.m. 2005" har 400 miljoner av statsbidraget för kvalitetssäkrande åtgärder använts till personalförstärkningar i förskolan. Räknar

man med att 2 miljarder skall räcka till 6 000 årsarbetare bör med samma mått 400 miljoner ha räckt till 1 200 årsarbetare. Om kommunerna använder sig av den möjlighet som föreskrifterna ger skulle det innebära att de 6 000 tjänsterna reduceras till 4 800. Dessutom finns alltså möjlighet att använda upp till en fjärdedel av kommunens bidragsram för att behålla rådande personaltäthet. Hur många tjänster detta kan motsvara är svårare att uppskatta, men enligt befolkningsprognosen kommer antalet 1-5-åringar att öka i riket som helhet.

Även om kommunerna således kan utnyttja en del av bidraget för att behålla den rådande personaltätheten kan det hända att de ändå väljer att inte göra detta, utan istället satsar egna medel på personalförstärkning. Uppföljningar av statsbidraget för personalförstärkningar inom grundskola, gymnasieskola m.m. visar nämligen att kommunerna under perioden 2001/02-2003/04 satsat på personalförstärkningar utöver det som statsbidraget finansierat.

Mot bakgrund av den osäkerhet som råder kring detta valde vi förra året att inte ändra antagandet om de 6 000 tjänsterna, utan antog att de till fullo kommer att bidra till ökad personaltäthet.

Trots att utfallet för år 2005 visar att personaltätheten inte ökat så som antagits, avvaktar vi utfallet för år 2006 och väljer att låta antagandet från förra året kvarstå. Se även avsnitt 6.4.1

6.5.2 Skola och fritidshem

Sedan läsåret 2001/02 har kommunerna haft möjlighet att söka ett särskilt statsbidrag för personalförstärkningar inom skola och fritidshem. Bidraget omfattade det första läsåret 1 miljard kronor och utökades successivt med 1 miljard per läsår t.o.m. 2003/04. Enligt regeringens ursprungliga plan var slutmålet läsåret 2005/06, då 5 miljarder skulle utbetalas, motsvarande sammanlagt 15 000 anställda. Från år 2007 skulle bidraget överföras till det generella statsbidraget till kommunerna.

Reglerna för bidraget ändrades efter riksdagsbeslut år 2004. Den 1 januari 2005 överfördes 3 miljarder av de planerade 5 miljarderna till det generella statsbidraget. Därutöver har riktade bidrag kunnat betalas ut så att det tillsammans med det generella bidraget skulle motsvara 4 miljoner läsåret 2004/05 och 5 miljoner läsåret 2005/06. Totalt har i dagsläget 4,5 miljarder betalats ut som generellt bidrag, nämnda 3 miljarder år 2005 och 1,5 miljard våren 2006. Det sista riktade bidraget betalades ut i mars 2006.

Förra året skattades statsbidragets effekter på antalet lärartjänster läsåren 2005/06 och 2006/07 utifrån Skolverkets uppföljning av statsbidraget för 2003/04 och utifrån kommunernas ansökningar avseende vårterminen 2005. Då antogs att det riktade bidraget även skulle utgå för hösten 2006, så som angivits i den ursprungliga utbetalningsplanen. Så kommer emellertid inte att ske. I årets prognos har vi därför ändrat utgångspunkt för beräkningen av det framtida lärarbehovet. Förra året antogs behovet följa elevutvecklingen från 2006 års beräknade behov av lärare för förskoleklass, grundskola, särskola, fritidshem och gymnasieskola. I år har

utgångspunkten ändrats till hösten 2005. För förskoleklass och fritidshem har de observerade värdena för 2005 använts. För övriga skolformer kvarstår förra årets beräkning för år 2005, eftersom utvärderingen i tabell 1 visat mycket liten avvikelser mellan beräknade värden och utfall.

Slutsats: Det till förskolan riktade bidraget för personalförstärkning antas liksom i förra årets prognos till fullo bidra till höjd personaltäthet. Det särskilda statsbidraget till personalförstärkningar inom skola och fritidshem utbetalades för sista gången under våren 2006. Inget bidrag utgår för hösten 2006, så som antogs i förra prognosen. Utgångspunkten för beräkningen av lärarbehovet i förhållande till elevutvecklingen ändras därför från hösten 2006 till hösten 2005.

6.6 Kvarvaro i yrket

I beräkningarna skrivs lärarkåren fram fem år åt gången. Antalet lärare som är kvar fem år senare räknas upp för att ta hänsyn till återgång i yrket och till lärare som tagit examen tidigare år, men ännu inte börjat arbeta som lärare. Den framskrivna lärartillgången jämförs med det beräknade totala behovet av lärare. Mellanskillnaden utgör rekryteringsbehovet av nyexaminerade lärare.

6.6.1 Förskola, fritidshem och förskoleklass

Antagandena om kvarvaro för pedagogisk personal i förskola, fritidshem och förskoleklass baseras på uppgifter ur SCB:s sysselsättningsregister. För personer med förskolläro- respektive fritidspedagogutbildning som arbetar inom näringsgrenarna barnomsorg och grundskola beräknas andelen som fortfarande arbetar inom samma näringsgrenar fem år senare. Andelen kvarvarande räknas därefter upp för att ta hänsyn till lärare som är färdigutbildade vid periodens början, men inte arbetar i näringsgrenen då, men däremot gör det vid periodens slut. Personer som under mellanperioden vidareutbildats räknas inte som kvarvarande. För fritidspedagoger har i år även uppgifter ur lärarregistret använts.

I förra årets prognos byggde antagandena om kvarvaro på uppgifter för perioden 1997-2002. Dessa uppgifter pekade på att kvarvaron hade ökat jämfört med perioderna 1994-1999, 1995-2000 och 1996-2001. Nya uppgifter har nu tagits fram för ytterligare två perioder, 1998-2003 och 1999-2004. I samband härmed upptäcktes att uppgifterna för 1997-2002 var framtagna på ett något annorlunda sätt än tidigare. Den observerade ökningen mellan 1997-2002 var därför överskattad. Årets antaganden baseras på de två senaste perioderna. Omfattningen av vidareutbildningen antas bli hälften så stor jämfört med dessa perioder. Tanken bakom detta är att vidareutbildningen till grundskollärare (motsv.) troligen blir av mindre omfattning framöver, allteftersom lärare med utbildning mot tidigare är från den nya lärarutbildningen ersätter förskollärare och fritidspedagoger med en äldre utbildning. För lärare i förskola och förskoleklass innebär antagandet att 1

procent per femårsperiod lämnar förskolan/förskoleklassen på grund av vidareutbildning.

I jämförelse med förra årets prognos har kvarvarofrekvenserna sänkts i flertalet åldersgrupper för lärare i förskola och förskoleklass. De är dock oförändrade för kvinnor upp till -34 år och de har höjts för både män och kvinnor i åldersgruppen 55-59 år. Förändringen har ökat rekryteringsbehovet den första femårsperioden med sammanlagt 400 personer, men ingenting perioderna därefter.

Inom fritidshemmet tjänstgör både förskollärare och fritidspedagoger. Därför utgörs antagandet om kvarvaro för lärare inom fritidshem av en sammanvägning av kvarvarofrekvenserna för förskollärare och fritidspedagoger. I år har även uppgifter för perioden 2000-2005 från lärarregistret använts som underlag för antagandena²⁰.

I jämförelse med förra prognosen har kvarvarofrekvenserna för manliga lärare i fritidshem höjts i flertalet åldrar, men också sänkts i ett par åldersgrupper. För kvinnor har frekvenserna sänkts i åldrarna -34 år, men höjts för åldersgruppen 55-59 år. Effekterna på det beräknade rekryteringsbehovet är försumbara.

Slutsats: Kvarvarofrekvenserna för lärare inom förskola, förskoleklass och fritidshem justeras i jämförelse med förra prognosen. Justeringarna innebär oftast en sänkning, i åldersgruppen 55-59 år däremot en höjning. Effekterna på rekryteringsbehovet är dock små.

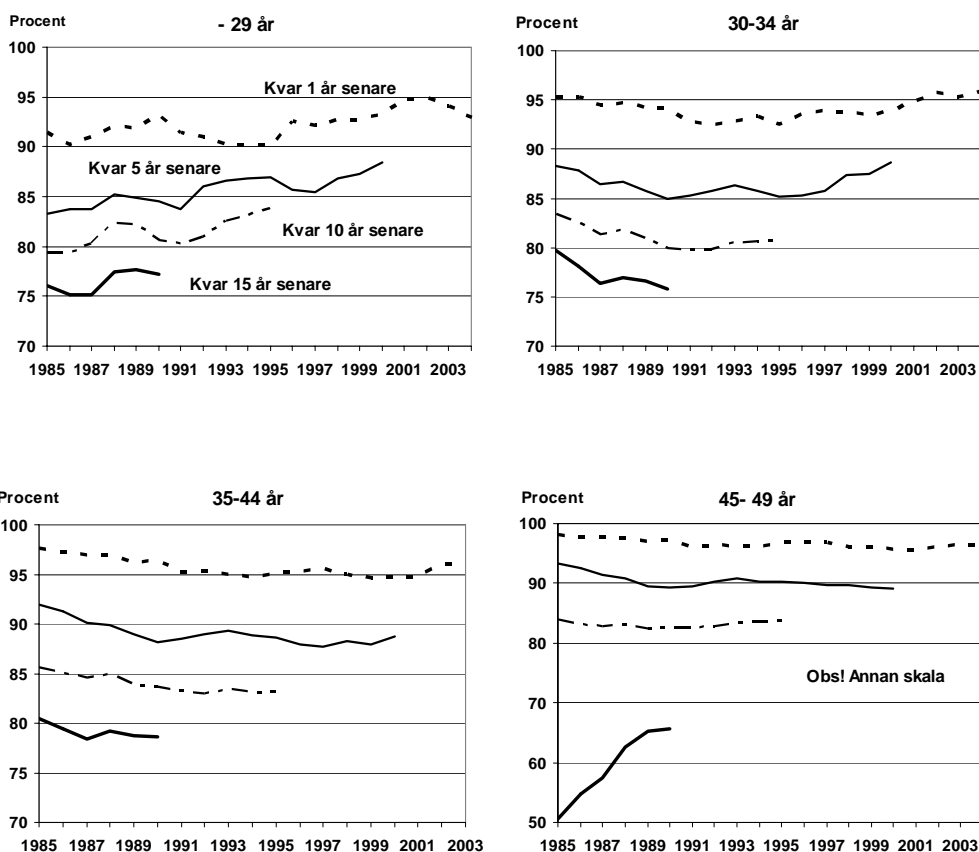
6.6.2 Grundskola, gymnasieskola, komvux m.fl.

Antagandena om kvarvaro för lärare i grundskola, särskola, gymnasieskola och komvux baseras på lärarregistret. Främst används uppgifter för *lärare med lärarexamen* avseende kvarvaron efter fem år med tillägg för återgång/tillskott av tidigare examinerade lärare. Studier görs även av hur stor andel som är kvar efter ett år, två år, tre år osv. Kvarvarofrekvenserna avser hur stor del av samtliga lärare (med angiven definition) ett givet år i lärarregistret som finns kvar i registret efter olika antal år.

Förra året kunde man se en minskning av kvarvaron efter ett år bland yngre lärare. Minskningen har fortsatt ännu ett år för lärare i åldersgruppen -29 år, medan en svag ökning syns för 30-34-åringar. För övrigt är förändringarna totalt sett mycket små. Minskningen bland de yngre kan vara en följd av åtstramningar inom grundskolan till följd av vikande elevunderlag i lägre åldrar. Det bör påpekas att en del av den studerande lärargruppen haft tidsbegränsad anställning. För tillsvidareanställda lärare ligger kvarvaron efter ett år något högre, särskilt för yngre lärare.

²⁰ Fritidshem och förskoleklass ingår i lärarregistret fr.o.m. hösten 1999. Uppgifterna för perioden 1999-2000 kan dock inte användas, eftersom de troligen inte är fullständiga avseende tjänstlediga lärare. (Framskrivningen av lärarkåren avser samtliga lärare inklusive tjänstlediga.)

Diagram 6: Andelen kvarvarande efter 1 år, 5 år, 10 år samt 15 år av behöriga lärare ur olika årgångar av lärarregistret

Kvarvaron efter fem år har ökat sedan mitten av 1990-talet för de yngre lärarna, för lärare under 30 år sedan ännu längre tid tillbaka, med lite variationer upp och ned. För lärare från 35 år och uppåt har inte så stora förändringar skett sedan mitten på 1990-talet. Däremot kan man lägga märke till att kvarvaron var högre vid mitten av 1980-talet. Den kraftigaste förändringen av kvarvaron sedan mitten på 1990-talet har skett inom åldersgruppen 55-59 år. Andelen kvarvarande efter fem år var för denna grupp lägst för årgång 1992/93 av lärarregistret, 56 procent. Av lärarna 2000/01 var 20 procent fler kvar fem år senare, dvs. 76 procent. Denna ökning beror främst på att avgången efter 59 års ålder minskat. Ökningen syns även som en ökad kvarvaro efter 15 år för åldersgruppen 45-49 år i diagram 6.

Den senast observerade kvarvaron efter fem år gäller årgång 2000/01 av lärarregistret. Jämfört med årgången innan har kvarvaron efter fem år ökat i alla åldersgrupper utom för lärare i åldern 45-49 år för vilka man kan se en svag

nedgång. Förändringarna varierar dock mellan olika lärarkategorier och mellan könen.

Återgång/tillskott av icke nyexaminerade

En betydelsefull men osäker faktor i antagandena om kvarvaro är den uppräknade av observerade frekvenser som görs för att ta hänsyn till återgång/tillskott av tidigare examinerade lärare. En del av detta tillskott utgörs av lärare som examinerats strax före den observerade femårsperiodens början. Detta tillskott har samband med hur lätt/svårt det varit att få arbete direkt efter examen och har sålunda samband med den s.k. lärarbenägenheten, liksom även med den observerade kvarvaron. En stor del av tillskottet utgörs dock av personer som examinerats längre tillbaka.

När möjligheterna till andra jobb är små torde kvarvaron/återgången vara högre än när det är lätt att hitta andra jobb. Skall vi räkna med dagens situation där det syns svårt på akademikerarbetsmarknaden bör kvarvarofrekvenserna sålunda vara höga. Kan vi istället förutse en ökad efterfrågan på akademiker utanför skolområdet skulle kvarvarofrekvenserna kunna läggas lägre. Om vi inte vill riskera att utbilda lärare till arbetslöshet så bör kvarvarofrekvenserna läggas högt.

I förra årets prognos baserades antagandena om kvarvaro/återgång främst på perioden 1999-2004. En översyn har gjorts av antagandena med ledning av uppgifterna för ytterligare ett år. Det har i allmänhet lett till små justeringar i höjande riktning. De gäller främst manliga lärare i praktisk-estetiska ämnen och yrkesämnen.

Slutsats: Kvarvarofrekvenserna justeras något, i allmänhet uppåt. Känslighetsanalys görs för att visa effekten av en förändring av andelen kvarvarande med en procent.

6.7 Lärarbenägenhet

Inte alla lärare som examineras börjar arbeta i läraryrket. Av dem som börjar lämnar en del yrket efter bara något eller några år. Därför blir det s.k. examinationsbehovet som vi redovisar i resultatkapitlet större än rekryteringsbehovet.

Lärarbenägenheten avser andelen examinerade under en femårsperiod som vid periodens slut är anställda inom någon av de skolformer som beräkningarna omfattar²¹. De examinerade som börjat som lärare under perioden, men inte kvarstår som lärare vid periodens slut, ingår således inte.

Genom att använda de observerade värdena på lärarbenägenhet riskerar man dock att överskatta behovet av lärare. Ett lågt värde på lärarbenägenheten kan vara ett tecken på låg efterfrågan i förhållande till utbudet. Använder man detta låga värde som utgångspunkt är det därför risk att det beräknade examinationsbehovet blir

²¹ Värdet på lärarbenägenheten beräknas som ett ovägt genomsnitt av andelarna för var och en av de fem examensårgångarna.

alldeles för högt. Samtidigt kan ett lågt värde på lärarbenägenheten också vara ett tecken på att lärargruppen har en alternativ arbetsmarknad. Lärarregistret täcker ju inte in alla utbildningsformer. Arbetsmarknadsutbildning, folkhögskola, kommunala musikskolan, studieförbund och annan utbildningsverksamhet ingår inte.

Den grupp som är mest bunden till det offentliga skolväsendet som arbetsplats är lärare för grundskolans tidigare år. Det är också den grupp som har haft den högsta lärarbenägenheten. Under 1990-talet som helhet låg den på i genomsnitt 83 procent. När arbetstillfällena ökade mot slutet av 90-talet ökade lärarbenägenheten och uppgick hösten 2003 till 88 procent. Det är värt att notera att statistiken visar att i stort sett alla som examineras också provar på läraryrket förr eller senare, se tabell 8.

Uppgifter för hösten 2004 avseende examinerade 1999/00-2003/04 visade att lärarbenägenheten (andelen registrerade i lärarregistret 2004) hade minskat för grundskollärare 1-7 från 88 till 83 procent. Minskningen har fortsatt – hösten 2005 var motsvarande andel nere i 79 procent. För lärare i yrkesämnen (vård-, industri o hantverk mm) ökade lärarbenägenheten mellan 2003 och 2004 och ökningen har fortsatt till 2005²². Dessa förändringar hänger troligen samman med förändringar i möjligheterna att få (eller behålla) jobb, snarare än med viljan att arbeta som lärare.

För gymnasielärare i allmänna ämnen har den observerade lärarbenägenheten legat lägre än för grundskollärare. Om det är så, att det framförallt varit obalansen mellan utbud och efterfrågan inom skolområdet som varit avgörande för de observerade värdena bör antagandet sättas mycket högre än dessa. En relativt stor del av de utbildade har hittills utgjorts av akademiker som byggt på sin utbildning med 40 poängs praktisk-pedagogisk utbildning. Om en större andel av de lärarexaminerade redan från början av sina högskolestudier är inriktade på att bli lärare, är det också troligt att en större andel har en bestämd avsikt att bli lärare. I tidigare prognoser har antagandet om lärarbenägenhet satts till 80 procent. Det innebär en stor risk för överskattning av behovet av examinerade. I årets prognos har vi därför valt att öka antagandet till samma nivå som för grundskollärare, 90 procent.

En ökande andel av lärarna i praktisk-estetiska ämnen har utbildats inom 4-9-läro-utbildningen. Därför har samma antaganden använts för grundskollärare i praktisk-estetiska ämnen som för övriga 4-9-lärare. För gymnasielärare i praktisk-estetiska ämnen har det inte funnits någon bra grund för antagandena. Vi har därför tidigare antagit samma lärarbenägenhet för dessa som för gymnasielärare i allmänna ämnen (80 procent). Även för lärare i yrkesinriktade ämnen har lärarbenägenheten antagits bli 80 procent. I samklang med höjningen av antagandet för gymnasielärare i allmänna ämnen höjer vi nu även lärarbenägenheten för lärare i praktisk-estetiska ämnen till 90 procent. Antagandet för yrkeslärare kvarstår på 80

---

²² Genom att en ny indelning av lärarexamina används i högskoleregistret har antalet lärare som ingår i yrkeslärargrupp ändrats något. De observerade lärarbenägenheterna avviker därför något från de som redovisats i tidigare prognosrapporter.

procent. Motiveringen är att yrkeslärare i högre grad än de övriga har en alternativ arbetsmarknad (inberäknat andra utbildningsformer).

Det är två läroinriktningar vars lärarbenägenhet legat betydligt under genomsnittet för respektive grupp, nämligen lärare i omvårdnadsämnen och musiklärare. En stor del av de utbildade vårdlärarna arbetar inom vård och omsorg (39 procent av de förvärvsarbetande 2004). Många arbetar också inom eftergymnasial utbildning (nära 12 procent 2004). Förr var de ekonomiska villkoren för de lärarstuderande mycket förmånliga, vilket kan ha bidragit till att vissa genomgick lärarutbildningen utan avsikt att bli lärare. Efter det att studieförmånerna togs bort minskade antalet som genomgick utbildningen. Lärarbenägenheten har också ökat något, men är fortfarande lägre än för andra grupper. – Musiklärarna arbetar i stor utsträckning inom kommunala musikskolan²³. Frågan är om den nya lärarutbildningen även skall tillgodose den kommunala musikskolans behov av lärare. Möjligen skulle då lärarbenägenheten läggas något lägre än vad som antagits, eftersom den kommunala musikskolan inte ingår i beräkningarna.

För lärare i förskola, förskoleklass och fritidshem baseras antagandena om lärarbenägenhet på uppgifter ur sysselsättningsregistret. Av förskollärare som examinerats under åren 2000-2004 arbetade 89 procent inom förskola, förskoleklass, grundskola eller dagbarnvård (omfattar fritidshem) år 2004. Motsvarande andel år 2003 för examinerade 1999-2003 var 85 procent²⁴ och för de tre åren dessförinnan 84, 81 respektive 78 procent. Motsvarande uppgifter för fritidspedagoger var 83, 81, 80, 77 och 76 procent. För båda kategorierna har alltså lärarbenägenheten ökat sedan år 2000.

För alla lärarkategorier sätts antagandena något högre än de som observerats, för att minska risken för överskattning av examinationsbehovet.

Slutsats: Förändringarna i lärarbenägenhet sedan föregående år är inte av sådan art att de föranleder någon ändring av antagandena. För att minska risken för överskattning av examinationsbehovet höjs ändå antagandena för gymnasielärare i allmänna ämnen och praktisk-estetiska ämnen.

---

²³ Av dem som i sysselsättningsregistret år 2002 kan särskiljas som musiklärare enligt SUN2000 arbetade 21 procent av de förvärvsarbetande inom kommunala kulturskolor. (Lärare med grundskolläraryxamen i musik kombinerat med annat ämne ingår bland lärare i allmänna ämnen.)

²⁴ Det är möjligt att en del av ökningen mellan 2003 och 2004 är en följd av en förändrad metod att i sysselsättningsregistret klassificera personer som förvärvsarbetande respektive ej förvärvsarbetande.

Tabell 8: Andel registrerade i lärarregistret direkt efter examen respektive 5 år efter examen, procent

Lärarexamen, inriktning mot	Examinerade läsåret										
	94/95	95/96	96/97	97/98	98/99	99/00	00/01	01/02	02/03	03/04	04/05
Fritidshem ²⁾											
börjat direkt	..	..	..	..	68	71	66	74	71	63	58
börjat inom fem år	..	..	..	..	90	89	87				
registrerade år fem	58	73	67	73	73	77	73				
Grundskolans tidigare år ²⁾											
börjat direkt	78	71	77	83	84	84	84	85	83	71	67
börjat inom fem år	96	96	96	96	97	96	96				
registrerade år fem	85	83	84	85	88	88	86				
Grundskolans senare år											
börjat direkt	77	76	74	82	83	85	85	86	85	81	78
börjat inom fem år	93	95	94	94	94	94	95				
registrerade år fem	83	80	78	83	86	86	90				
Grundskolans senare år och gymnasieskolan ³⁾											
börjat direkt	52	47	44	47	44	43	42	61	53	61	66
börjat inom fem år	70	75	75	70	69	71	69				
registrerade år fem	52	49	51	53	57	58	57				
Gymnasieskolan											
börjat direkt	46	54	60	68	72	72	73	74	71	71	75
börjat inom fem år	63	79	83	83	86	84	86				
registrerade år fem	50	62	64	68	71	72	74				
Gymnasieskolan exkl. yrkeslärare											
börjat direkt	65	63	71	74	76	74	75	78	74	72	75
börjat inom fem år	79	84	88	86	89	86	88				
registrerade år fem	61	67	72	72	75	75	77				

1) Registret omfattar f.n. följande skolformer: Förskoleklass (fr.o.m. 1999/00), grundskola, sameskola, särskola, specialskola, gymnasieskola, kommunal vuxenutbildning, särvtux, kompletterande utbildning, centrum för livslångt lärande och svenska för invandrare. Fr.o.m. 1999/00 ingår även huvuddelen av fritidshemmen (fritidshem vars ledning är gemensam med grundskolans).

2) Lärare vilkas examen gäller verksamhet inom både grundskolans tidiga år, förskola, förskoleklass och fritidshem eller annan kombination av dessa verksamheter ingår inte i uppgifterna.

3) Gruppen består t.o.m. 2003/04 i huvudsak av lärare i praktisk-estetiska ämnen och omfattar mellan 250 och 400 examinerade per läsår.

Tabell 9: Lärarbenägenhet. Andel registrerade i lärarregistret, vid angiven tidpunkt, av examinerade under de närmast fem föregående läsåren, procent.

Lärarexamen	Läsår i lärarregistret ¹⁾											Antag. 2006
	95/96	96/97	97/98	98/99	99/00	00/01	01/02	02/03	03/04	04/05	05/06	
Förskola, förskoleklass	1	1	1	2	19	21	20	17	15	12	10	90 ²⁾
Fritidshem	2	2	1	2	65	71	71	74	75	73	68	85 ²⁾
Grundskolans tidigare år	82	81	82	84	85	85	86	87	88	83	79	90
Grundskolans senare år	78	78	81	83	82	83	83	86	87	86	86	90
Grundskolans senare år och gymnasieskolan ³⁾	50	50	50	49	49	49	51	54	58	60	65	
Gymnasieskolan varav	42	45	50	58	64	69	70	72	73	73	75	
lärare i yrkesämnena	33	34	38	46	53	59	60	61	60	62	65	80
lärare i övriga ämnen	65	64	66	70	71	73	74	75	76	76	77	90
Lärare i praktisk- estetiska ämnen ⁴⁾	60	59	60	61	63	64	66	69	73	74	76	90
Specialpedagog	53	61	61	65	69	72	75	75	75	77	74	

1) Registret omfattar f.n. följande skolformer: Förskoleklass (fr.o.m. 1999/00), grundskola, sameskola, särskola, specialskola, gymnasieskola, kommunal vuxenutbildning, särvtux, kompletterande utbildning, centrum för livslångt lärande och svenska för invandrare. Fr.o.m. 1999/00 ingår även huvuddelen av fritidshemmen (fritidshem vilkas ledning är gemensam med grundskolans).

2) Antaganden om lärarbenägenhet för förskollärare och fritidspedagoger baseras på ett annat material, nämligen uppgifter om befolkningens sysselsättning och utbildning.

3) Gruppen består t.o.m. 2004/05 i huvudsak av lärare i praktisk-estetiska ämnen.

4) Dessa lärare ingår även i redovisningen ovan av lärare för grundskolan och gymnasieskolan. Gruppen omfattar både lärare i enbart praktiskt-estetiskt ämne och lärare som därutöver har teoretiskt ämne. Andelen lärare med utbildning i både praktiskt-estetiskt ämne och annat ämne har ökat under perioden.

6.8 Tjänsteomfattning

Behovet av lärare beräknas i ett första steg uttryckt i hela tjänster. För att beräkna behov och rekryteringsbehov uttryckt i individer görs antaganden om tjänsteomfattningen per lärarkategori, kön och ålder.

I grundskolan har den genomsnittliga tjänsteomfattningen per lärare minskat under senare år, medan den ökat i gymnasieskolan. I komvux har den varit relativt oförändrad de fyra senaste åren, men har ändå legat högre än under åren dessförinnan.

I genomsnitt för lärare, förskollärare och fritidspedagoger inom de verksamhetsformer som ingår i lärarregistret (förskolan ingår inte) minskade tjänstgöringsomfattningen från 90,2 till 88,4 procent av en heltidstjänst mellan hösten 2000 och hösten 2004. Till hösten 2005 minskade den ytterligare något - till 88,2 procent. Tjänsteomfattningen har i varierande grad minskat inom alla lärarkategorier, åldersgrupper och för både män och kvinnor. På totalnivå är minskningen större bland kvinnor än bland män och störst bland lärare under 30 år.

Förra året användes den för respektive kategori observerade tjänsteomfattningen för samtliga lärare per kön och ålder oavsett förekomst av lärarexamen. Emellertid har lärare som saknar lärarexamen och är tidsbegränsat anställda i genomsnitt lägre tjänsteomfattning än övriga lärare. Då målet ”samtliga lärare behöriga” flyttats fram innebär det att vi i basalternativet har kvar en del lärare år 2009 som saknar lärarexamen och som kan antas ha lägre tjänsteomfattning. Därmed antar man indirekt att den för samtliga lärare genomsnittliga tjänsteomfattningen per lärarkategori, kön och ålder blir lägre än i utgångsläget. I alternativet då målet ”samtliga lärare behöriga” uppnås först år 2024 gäller detta även för tidpunkterna 2014 och 2019. För att undvika detta har ett medelvärde för samtliga lärare och lärare med lärarexamen (eller tillsvidareanställning) använts. Egentligen borde olika antaganden användas för olika perioder. Så som beräkningsmodellen ser ut för närvarande, förutsätter den dock ett fast antagande för hela perioden.

De gjorda antagandena innebär att den genomsnittliga tjänsteomfattningen totalt sett ligger på ungefär samma nivå som 2004 -2005.

För förskolan används liksom förra året tjänsteomfattningen per kön och ålder för personer med pedagogisk högskoleutbildning. Uppgifter ur registret över primärkommunal personal ligger som grund för dessa antaganden, men de har stämts av mot den officiella statistiken över antal årsarbetare med pedagogisk högskoleutbildning. Ingen förändring görs av dessa antaganden.

Slutsats: Antagandena om tjänsteomfattning per lärarkategori, kön och ålder höjs något jämfört med förra årets prognos. För lärare i förskola kvarstår dock förra årets antaganden.

6.9 Tjänstledigheter

Lärarregistrets uppgifter om tjänstledighet avser hel tjänstledighet omfattande hela (eller nästan hela) höstterminen av ett läsår. I dessa uppgifter ingår också sjukskrivningar. Uppgifterna baseras helt på skolornas²⁵ uppgifter.

Lärare i obligatoriska skolformer, gymnasieskola, komvux, sfi, CFL

Antagandena om tjänstledighet utgick förra året från de värden som gäller för den del av lärarkåren som vi i utgångsläget (hösten 2004) räknade som behöriga, dvs. de som hade lärarexamen eller innehade tillsvidareanställning. Andelen tjänstlediga varierar mellan lärarkategorier, kön och åldrar.

Totalt sett var andelen tjänstlediga oförändrad 2005 jämfört med 2004. Av de lärare (exkl. personer på förskollärary- eller fritidspedagogtjänst) som hade pedagogisk högskoleexamen eller innehade tillsvidareanställning var båda åren 8,4 procent tjänstlediga. Små förändringar syns dock när man bryter ner uppgifterna på kön och ålder. Andelen tjänstlediga har sålunda minskat bland kvinnor upp till 34 år och i åldersgruppen 45-54 år. Bland män har andelen minskat i åldersgruppen – 29 år, men däremot ökat i åldrarna upp till 54 år, främst i gruppen 30-34 år.

Den lärargrupp vi studerar inkluderar lärare med lärarexamen som är tidsbegränsat anställda. Bland dessa förekommer knappast tjänstledighet under en hel termin. Bland tillsvidareanställda lärare var andelen tjänstlediga högre, totalt 9 procent både hösten 2004 och hösten 2005. Mönstret avseende utvecklingen per kön och ålder var detsamma som för lärare med lärarexamen eller tillsvidareanställning, med undantag för kvinnor – 29 år, bland vilka andelen tjänstlediga istället ökade.

För samtliga lärare i genomsnitt (dvs. inkl. tidsbegränsat anställda lärare utan lärarutbildning) var andelen tjänstlediga 7,7 procent de två senaste åren.

Förändringen mellan 2004 och 2005 är inte så stor att det av den anledningen är nödvändigt att ändra förra årets antaganden.

Däremot är det möjligt att antagandena på sikt leder till för hög andel tjänstlediga. De innebär i basalternativet att andelen tjänstlediga fr.o.m. år 2014 blir densamma för samtliga lärare, som för de lärare som år 2004 hade lärarexamen eller var tillsvidareanställda. Att använda den för samtliga lärare genomsnittliga andelen tjänstlediga år 2004 (per lärarkategori, kön och ålder) kan å andra sidan leda till för låg andel tjänstlediga. När andelen med lärarexamen ökar är det möjligt att även andelen tillsvidareanställda ökar, vilket gör det möjligt för fler att ta tjänstledigt. En viss omfattning på tidsbegränsade anställningar kommer dock alltid att finnas, eftersom man behöver vikarier för dem som tar tjänstledigt.

---

²⁵ Uppgifterna hämtas vanligen in från rektorsområden, men i vissa fall även från kommunen centralt. Ett rektorsområde består ofta av en enda skola.

Eftersom det är svårt att sätta korrekta antaganden på andelen tjänstlediga, väljer vi att inte ändra de antaganden som användes i förra årets prognos. Istället kompletteras beräkningarna med en känslighetsanalys. I denna visas effekten på rekryteringsbehovet av en minskning av andelen tjänstlediga med 1 procent.

Lärare i förskoleklass och fritidshem

Personal inom förskoleklass och fritidshem ingår sedan 1999 i lärarregistret. De första åren därefter ökade andelen tjänstlediga bland personer med tjänst som förskollärare eller fritidspedagog. Ökningen var större än den som observerats för övriga lärare, men det är osäkert om denna ökning speglar de verkliga förhållandena. Det kan tänkas att man från början inte rapporterat in alla som var tjänstlediga. – Efter år 2002 har andelen tjänstlediga minskat. Andelen är dock högre för förskollärare och fritidspedagoger än för övriga lärare i genomsnitt. Hösten 2004 var totalt 11,2 procent tjänstlediga (avser personer med pedagogisk högskoleexamen eller tillsvidareanställning på förskollärary- eller fritidspedagogtjänst). Hösten 2005 var andelen tjänstlediga ungefär densamma, 11,1 procent. Nedbrutet på kön och ålder syns dock en del förändringar. Andelen tjänstlediga har t.ex. ökat bland både män och kvinnor i åldersgrupperna 35-39 år, 55-59 år och 60 år och däröver, men samtidigt minskat för bl.a. män i åldrarna 40-49 år och kvinnor upp till 34 år.

Förra året baserades antagandena för förskoleklass och fritidshem på uppgifterna för 2004. Dessa antaganden används även i årets beräkningar.

Tabell 10: Andel tjänstlediga av lärare med pedagogisk högskoleexamen eller tillsvidareanställning inom skola och vuxenutbildning 1992-2005

Kön											Förändring
Ålder	1992	1994	1996	1998	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2004-2005
Män											
-29	3,5	2,7	2,3	3,0	3,3	3,3	4,0	4,1	3,5	3,0	-0,5
30-34	4,8	4,1	5,4	4,7	6,1	5,9	6,2	6,2	6,2	7,0	0,8
35-39	4,7	4,5	6,1	6,2	6,7	6,3	5,5	5,9	5,3	5,5	0,2
40-44	4,5	4,1	4,7	5,6	5,1	4,8	5,0	4,4	4,5	4,6	0,1
45-49	4,1	3,8	4,6	5,2	5,6	5,4	5,2	4,4	3,8	4,0	0,2
50-54	4,8	3,6	4,8	5,2	5,7	5,3	5,3	4,5	4,6	4,9	0,3
55-59	5,2	4,1	5,0	5,1	6,0	5,5	6,2	5,7	4,8	4,6	-0,3
60-	7,1	5,7	6,0	7,9	9,0	7,8	6,7	6,3	6,3	6,3	0,0
Män totalt	4,8	4,1	4,9	5,4	5,9	5,6	5,6	5,2	5,0	5,2	0,2
Kvinnor											
-29	15,5	10,8	9,7	11,2	13,8	14,0	15,7	17,4	15,4	15,2	-0,2
30-34	21,9	18,2	18,3	19,3	22,1	23,1	22,8	22,9	24,4	23,1	-1,3
35-39	13,2	11,1	10,9	12,0	12,5	13,1	13,7	11,3	13,1	13,1	0,0
40-44	5,9	5,0	5,6	6,2	8,0	7,4	7,3	5,7	5,9	5,9	0,0
45-49	4,1	3,6	4,3	4,8	6,1	6,6	6,4	5,8	5,2	4,7	-0,4
50-54	4,2	3,7	4,1	5,0	5,9	6,6	6,5	5,9	5,5	5,4	-0,1
55-59	4,2	3,9	4,6	5,2	7,6	7,3	7,3	6,4	5,7	5,9	0,2
60-	5,7	5,0	5,5	7,9	9,1	9,2	8,9	8,0	6,8	7,0	0,2
Kv. totalt	7,4	6,0	6,4	7,6	9,6	10,1	10,4	10,1	9,8	9,7	-0,1
Totalt	6,5	5,4	6,0	6,9	8,5	8,7	9,0	8,6	8,4	8,4	0,0

Anm. Lärare med tjänst som skolledare, förskollärare, fritidspedagog, fritidsledare, barnskötare eller studie- och yrkesvägledare ingår inte.

Tabell 11: Andel tjänstlediga av förskollärare och fritidspedagoger i förskoleklass, fritidshem, grundskola, särskola och specialskola 1999-2005

Uppgifterna avser samtliga personer med pedagogisk högskoleexamen eller tillsvidareanställning med *tjänst* som förskollärare eller fritidspedagog.

Kön	1999*	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Förändring 2004-2005
Ålder								
Män								
-29	3,3	5,2	6,6	6,8	7,0	4,7	4,5	-0,1
30-34	6,4	8,8	10,4	7,5	7,1	7,8	8,2	0,4
35-39	6,0	8,7	10,1	10,5	7,2	4,0	5,8	1,8
40-44	6,4	8,2	7,5	6,9	8,4	6,8	5,7	-1,1
45-49	4,2	5,6	7,0	6,3	5,6	6,9	4,7	-2,1
50-54	3,4	7,1	7,0	6,4	7,3	6,4	7,5	1,1
55-59	2,9	8,7	10,7	12,0	7,7	7,2	9,0	1,7
60-	0,0	9,5	13,8	17,1	13,5	8,1	10,8	2,6
Män totalt	5,0	7,4	8,4	7,9	7,2	6,3	6,6	0,3
Kvinnor								
-29	8,8	15,9	19,1	20,2	22,0	20,0	19,8	-0,3
30-34	12,5	19,0	22,2	24,4	23,4	26,4	25,2	-1,2
35-39	7,7	13,5	16,0	15,5	13,6	14,0	15,4	1,4
40-44	5,5	8,6	10,4	11,6	9,1	9,0	9,5	0,4
45-49	4,2	6,8	8,6	9,1	8,3	7,2	7,1	-0,1
50-54	4,2	7,3	8,3	8,9	8,3	7,2	7,0	-0,2
55-59	3,8	7,0	8,2	9,0	8,8	8,0	8,4	0,3
60-	4,7	10,6	10,8	10,9	11,5	8,4	9,2	0,8
Kv. totalt	6,7	11,0	12,9	13,5	12,7	11,8	11,7	-0,1
Totalt	6,5	10,6	12,4	12,9	12,1	11,2	11,1	-0,1

* 1999 är det första året som förskoleklass och fritidshem ingår i lärarregistret. Uppgifterna är därför osäkra.

Lärare i förskola

I förra årets prognos baserades antagandena om tjänstledighet för lärare i förskola på uppgifter ur registret över primärkommunal personal år 2003. Uppgifterna var delvis skattade. De avsåg personer med pedagogisk högskoleexamen på vissa befattningar inom förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg, exklusive de som ingick i lärarregistret 2003 (som bl.a. omfattar förskoleklass och fritidshem). Inga nya registeruppgifter har tagits fram, varför förra årets antaganden kvarstår.

Tabell 12: Antaganden om andel tjänstlediga av personer med pedagogisk högskoleutbildning inom förskolan

Ålder	Män		Kvinnor	
	2000	2003	2000	2003
-29	6,4	5,9	18,8	24,6
30-34	14,2	7,8	23,0	24,1
35-39	12,2	9,0	16,7	15,5
40-44	15,2	11,7	12,4	11,3
45-49	10,5	11,5	10,6	9,9
50-54	13,6	15,0	11,3	10,2
55-59	7,0	10,1	12,0	11,2
60-	11,1	9,1	13,4	10,9
Totalt	11,6	10,5	14,9	14,5

Anm. Uppgifterna för 2000 avser de antaganden som användes i 2002 och 2003 års prognoser. I 2004 års prognos justerades dessa något. Uppgifterna för 2003 är de antaganden som användes i 2005 års prognos. De används även i årets prognos.

Slutsats: På totalnivå är andelen tjänstlediga inom de verksamhetsformer som ingår i lärarregistret i huvudsak oförändrad mellan hösten 2004 och 2005. Förra årets antaganden om andel tjänstlediga används därför även i årets beräkningar. Antagandena kan dock ifrågasättas, eftersom de innebär att andelen tjänstlediga ökar allteftersom andelen med lärarexamen ökar i lärarkåren. Därför redovisas i en känslighetsanalys vad en minskning av andelen tjänstlediga med en procentenhet innebär för rekryteringsbehovet. – Även för förskolan kvarstår förra årets antaganden.

6.10 Fördelning av lärarna i grundskolan på tidigare år respektive senare år

Behovet av lärare i grundskolan fördelas på lärare för tidiga år och lärare för senare år. Det finns dock ingen fastställd definition för vad som avses med tidigare år respektive senare år. Som en principiell utgångspunkt har vi i de senaste årens prognoser antagit att lärare för tidigare år ska ha hand om 100 procent av undervisningen i år 1 – 3, cirka 75 procent i år 4 – 6 och cirka 5 procent i år 7 – 9. Lärare för senare år förväntas ta hand om övrig undervisning, dvs. 25 procent i år 4 – 6 och 95 procent i år 7 – 9. Undervisning som utförs av lärare i praktisk-estetiska ämnen är dock först undantagen. Som grund för dessa antaganden har uppgifter om elevernas fördelning på skoltyper avseende kombinationer av årskurser använts, liksom uppgifter om andelen 4-9-lärare inom skolor omfattande enbart år 1-6.

I brist på uppgifter om undervisningens fördelning på årskurser har lärarnas fördelning på befattningar använts som underlag för fördelningen på tidigare respektive senare år. Vissa befattningar har splittrats upp på tidigare år respektive senare år. Det gäller mellanstadielärare, speciallärare, lärare i svenska som andraspråk, lärare i modersmål samt ospecificerade lärare ("lärare övriga ämnen"). Av mellanstadielärarna har 75 procent förts till tidigare år och 25 procent till senare år. Av speciallärarna, lärarna i svenska som andraspråk och lärarna i modersmål har cirka två tredjedelar förts till tidigare år och en tredjedel till senare år. Ospecificerade lärare har fördelats ut proportionellt på tidigare år, senare år samt på lärare i praktisk-estetiska ämnen i förhållande till dessas storlek.

I årets prognos har en ändring av denna gruppering av lärarna gjorts. Den gäller speciallärare och lärare i modersmål. Dessa har nu till 100 procent förts till lärare för tidigare år. Bakgrunden till detta framgår av avsnitt 7.2.

7. Förändringar sedan föregående prognos

7.1 Andel pedagogiskt utbildade

De största förändringarna av antagandena sedan 2005 års prognos gäller hur stor andel av personalen som bör ha pedagogisk högskoleexamen. För förskolans del antas i basalternativet att andelen med pedagogisk högskoleexamen skall öka successivt för att nå 60 procent år 2014 och därefter kvarstå på den nivån. Förra året antogs andelen kvarstå på 2004 års nivå, dvs. drygt 51 procent. För fritidshemmets del kvarstår det principiella antagandet att andelen pedagogiskt högskoleutbildade ligger fast på senast observerade nivå. För övriga skolformer har tidpunkten för målet att alla lärare skall ha pedagogisk högskoleexamen flyttats fram från år 2010 till år 2014 i basalternativet.

Förra året redovisades även ett alternativ där andelen i förskolan höjdes successivt till 70 procent. Detta alternativ kvarstår, men tidpunkten har skjutits fram från år 2020 till år 2024. På samma sätt fanns ett alternativ för fritidshemmet där andelen med pedagogisk högskoleexamen antogs stiga till 85 procent år 2020. Detta alternativ kvarstår men tidpunkten har förskjutits till år 2024. För övriga skolformer har alternativet med en lägre ambitionsnivå för andelen pedagogiskt utbildade ändrats så att målet för att alla ska ha pedagogisk högskoleexamen förskjutits från år 2020 till år 2024.

7.2 Ändrad klassificering av lärare

Med anledning av Högskoleverkets rapporter om förväntat framtida läraröverskott har de antaganden som ligger bakom Skolverkets prognoser granskats extra noga. Granskningen har lett till att vissa lärargrupper som redovisats under lärare för grundskolans senare år nu istället redovisas under lärare för grundskolans tidigare år. Det gäller speciallärare och lärare i modersmål som undervisar i grundskolans

senare år. Vidare gäller det lärare i allmänna ämnen i gymnasiesärskolan samt speciallärare i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Motivet för omklassificeringen är, att den allra största delen av dessa lärargrupper idag har utbildning mot grundskolans tidigare år (motsv.) eller förskollärarexamen. (Bland speciallärarna har 60-70 procent dessutom speciallärar-/specialpedagogutbildning.) Även om de undervisar inom senare år eller ännu äldre elever, kan man kanske inte förvänta sig att de framöver ska ersättas av lärare med högre utbildning. När det gäller modersmålslärarna är anledning till förändringen främst, att för lärarexamen inriktad mot modersmål krävs 140 poäng, vilket motsvarar poängnivån för en lärarexamen mot tidigare år. I detta sammanhang kan nämnas att 55 procent (nära 1 300) av dagens modersmålslärare i grundskolan saknar lärarexamen. Alla dessa redovisas under grundskolans tidigare år.

Totalt har på detta sätt 6 350 lärare, varav 6 000 tjänstgörande, förts över från grundskolans senare år till grundskolans tidigare år i utgångsläget år 2004.

7.3 Andra förändringar av antaganden

Antagandena om kvarvaro i läraryrket har justerats något, oftast i höjande riktning. Det har alltså minskat det beräknade rekryteringsbehovet något. Vidare har antagandet om tjänsteomfattning ändrats, (utom för lärare i förskolan) vilket lett till ett något lägre behov och lägre rekryteringsbehov. Antagandena om andelen barn som går i fritidshem har höjts något. Knappt värt att nämna är en höjning av andelen ettåringar i förskola. Lärartätheten i förskoleklass och fritidshem har sänkts något till följd av observerad minskning mellan 2004 och 2005. Den antas kvarstå på 2005 års nivå.

En ny befolkningsprognos har använts; 2006 års befolkningsprognos från SCB. Förändringarna sedan föregående år har knappast alls påverkat det beräknade behovet av lärare. Den största förändringen, som ändå är liten, gäller förskollärare, där antalet barn i förskolan beräknats bli cirka en halv procent fler år 2009 till följd av den nya prognosen och drygt en halv procent färre år 2019.

En viktig förändring av antagandena gäller den så kallade lärarbenägenheten, varmed avses den andel av nyexaminerade lärare som önskar arbeta som lärare under de närmaste åren efter examen. För exakt definition se särskilt avsnitt om lärarbenägenhet. Antagandet om lärarbenägenhet har höjts från 80 till 90 procent för lärare på gymnasienivå, utom för yrkeslärare. Detta påverkar enbart det beräknade examinationsbehovet av lärare och inte rekryteringsbehovet.

8. Resultat

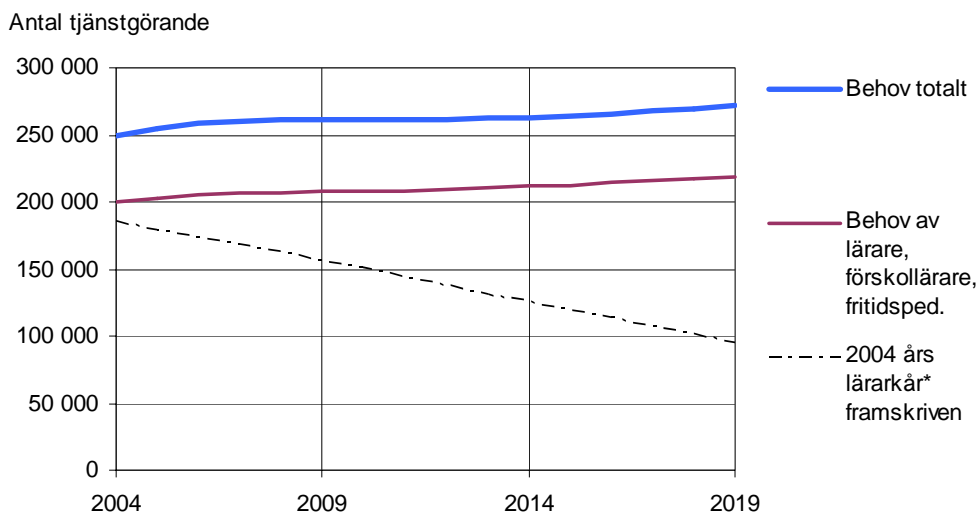
8.1 Totalt personalbehov – en översikt

Det totala behovet av personal i förskola, fritidshem, skola och vuxenutbildning beräknas öka från cirka 249 000 år 2004 till nära 272 000 vid beräkningsperiodens slut, dvs. år 2019. Behovet ökar framförallt inom förskolan. År 2019 beräknas 23 500 (31 %) fler behövas där än år 2004. På så lång sikt är emellertid beräkningarna för förskolan mycket osäkra, eftersom de barn som väntas gå där ännu inte är födda.

I dessa uppgifter ingår förutom lärare, förskollärare och fritidspedagoger även de barnskötare och fritidsledare som har sin huvudsakliga tjänstgöring inom förskola, förskoleklass eller fritidshem²⁶.

Behovet av lärare, förskollärare och fritidspedagoger beräknas öka från idag cirka 200 000 till 207 000 år 2009 och därefter främst under den senare delen av prognosperioden öka till 219 000 år 2019. Fram till 2009 ökar behovet framförallt inom förskolan och gymnasieskolan, medan det minskar inom grundskolan. Behovet beräknas därefter fortsätta att öka inom förskola, förskoleklass och fritidshem. Inom grundskolan vänder behovet uppåt ett par år efter år 2009, medan det minskar i gymnasieskolan.

Diagram 7: Totalt behov av personal i förskola, fritidshem, skola och vuxenutbildning, därav behov av lärare, förskollärare och fritidspedagoger samt 2004 års lärarkår framskriven

* Här avses lärare, förskollärare och fritidspedagoger med pedagogisk högskoleexamen eller tillsvidareanställning.

²⁶ Härutöver fanns enligt lärarregistret år 2004 nära 5 000 barnskötare och fritidsledare som hade sin huvudsakliga tjänstgöring inom grundskola eller särskola.

Behovet av personal är något mindre än enligt förra årets prognos. För förskoleklass och fritidshem hänger det delvis samman med sänkt lärartäthet. I övrigt är det lägre behovet främst en följd av att tjänsteomfattningen per lärare antagits bli något högre i genomsnitt än i förra prognosen. För förskolans del är det en följd av att andelen med pedagogisk högskoleexamen antagits öka. Förskollärare har i genomsnitt större tjänsteomfattning än barnskötare.

8.2 Det totala framtida personalbehovet per verksamhetsform

8.2.1 Förskola, fritidshem och förskoleklass

Antalet anställda i förskolan ökade mellan 2004 och 2005 med drygt 5 000, delvis till följd av det särskilda statsbidrag som kommunerna kunde ansöka om för att öka personaltätheten. År 2006 antas detta statsbidrag komma att användas fullt ut för ökad personaltäthet. Det totala behovet av förskollärare och barnskötare i förskolan beräknas öka från 76 200 hösten 2004 till 93 900 år 2009. Behovet fortsätter därefter att öka till 96 500 år 2014 och vidare till 99 800 år 2019. Den kraftiga uppgången de närmaste åren är dels en följd av ökat antal barn i befolkningen, dels en följd av att personaltätheten antagits kvarstå på den förhöjda nivå som erhållits 2006 genom det särskilda statsbidraget. Andelen barn som går i förskola antas också fortsätta att öka något bl.a. till följd av fortsatt neddragning av familjedaghemmen. På längre sikt är ökningen helt en följd av den förväntade ökningen av antalet födda barn.

Behovet av personal för förskoleklassen väntas öka efter 2005 till följd av ökat antal barn. Till år 2009 har behovet ökat från 7 100 till 8 100. Ökningen väntas fortsätta därefter.

Inom fritidshem beräknas behovet minska något de närmaste åren för att därefter öka. Den inledande minskningen är en följd av att antalet barn i fritidshemsåldrarna minskar. Därefter ökar behovet främst till följd av att det totala antalet barn i aktuella åldrar ökar, men även något till följd av att andelen barn som utnyttjar fritidshem antagits öka.

8.2.2 Grundskola, gymnasieskola, komvux

Behovet av lärare i grundskolan (inkl. särskolan) väntas minska från 100 600²⁷ hösten 2004 till 92 000 år 2009, dvs. med 8 600. Efter några år ökar behovet igen och beräknas uppgå till 98 300 år 2019.

Antalet lärare med huvudsaklig undervisning inom gymnasieskola eller gymnasie-särskola har ökat kraftigt sedan hösten 2000, från 28 600 till 36 100 hösten 2005.

---

²⁷ Uppgiften avser lärare, förskollärare och fritidspedagoger som har huvuddelen av sin tjänstgöring inom grundskola, obligatorisk särskola eller specialskola.

Behovet av lärare beräknas fortsätta öka fram till år 2008 (till 38 500), då antalet 16-18-åringar är som högst. Därefter vänder utvecklingen. År 2009 beräknas behovet uppgå till 37 800 och sedan fortsätta minska. Efter år 2014 väntas behovet under ett par år ligga en bit över 31 000, varefter en viss ökning kan förväntas, då ungdomskullarna åter ökar.

Behovet av lärare för komvux inkluderar de utbildningar som under år 2005 fördes över till kvalificerad yrkesutbildning. Beräkningarna från föregående år kvarstår intakta. I jämförelse med år 2004 beräknas behovet av lärare vara ett par procent lägre. Även beräkningarna av behovet av lärare i svenskundervisning för invandrare (sfi) är oförändrade. Behovet beräknas bli något högre än idag till följd av att invandringen antagits bli något högre än de senaste åren.

Tabell 13: Beräknat behov av personal¹⁾ inom förskola, fritidshem, skola och vuxenutbildning. Antal tjänstgörande

Prioriterad verksamhetsform ²⁾	2000 ³⁾	2004 ³⁾	2005 ³⁾	2009	2014	2019
Förskola	65 400	76 200	81 400	93 900	96 500	99 800
Förskoleklass	11 000	7 500	7 100	8 100	8 400	8 700
Fritidshem ⁴⁾	20 300	22 900	21 800	22 600	24 700	25 300
Grundskola, oblig. särskola	95 100	100 600	99 600	92 000	94 500	98 300
Gymnasieskola, gymn.särskola	28 600	34 600	36 100	37 800	31 600	32 700
Komvux, särsvux, CFL	8 500	5 700	5 500	5 600	5 600	5 600
Svenska för invandrare	1 200	1 400	1 400	1 500	1 500	1 500
Totalt	230 100	248 900	252 800	261 500	262 800	271 900

1) Uppgifterna för förskola, förskoleklass och fritidshem omfattar förutom lärare, förskollärare och fritidspedagoger även barnskötare och fritidsledare. Uppgifterna för övriga verksamhetsformer omfattar däremot inte barnskötare eller fritidsledare. Föreståndare och skolledare ingår ej.

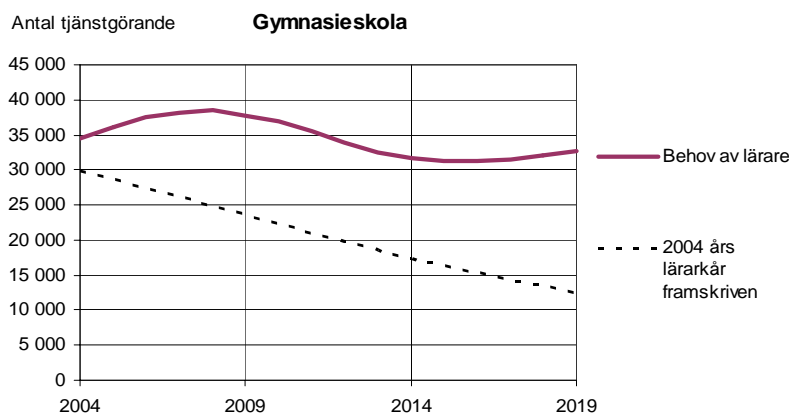
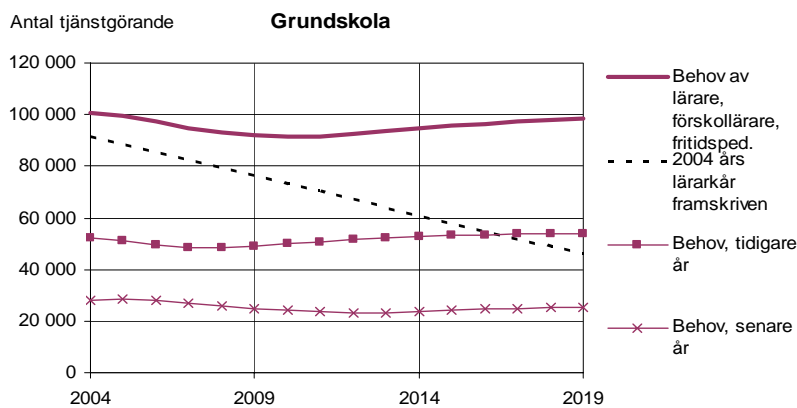
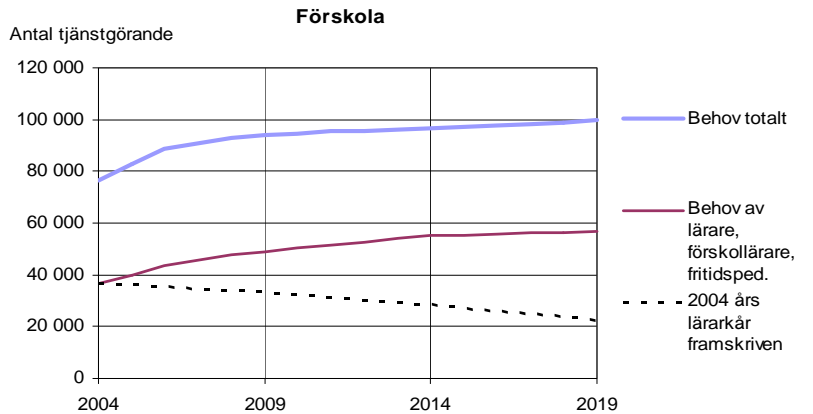
2) Personalen redovisas under den verksamhetsform där huvuddelen av deras tjänstgöring beräknas vara förlagd.

3) Uppgifterna är i viss mån skattade för förskola, fritidshem och förskoleklass.

4) Exklusive öppen fritidsverksamhet.

Diagram 8: Behov av personal i förskola, grundskola och gymnasieskola

Obs. Annan skala på diagrammet för gymnasieskolan!

Anm. 2004 års lärarkår avser lärare, förskollärare och fritidspedagoger med pedagogisk högskoleexamen eller tillsvidareanställning.

8.3 Behov av och tillgång på personal med pedagogisk högskoleexamen

8.3.1 Lärarsituationen i utgångsläget

8.3.1.1 Hösten 2004

I samtliga verksamhetsformer utom förskola och fritidshem fanns enligt lärarregistret 28 800 lärare hösten 2004 som saknade pedagogisk högskoleexamen (skolledare, studie- och yrkesvägledare, barnskötare och fritidsledare ej inräknade). De som var tillsvidareanställda bland dessa (13 800) räknar vi dock in i tillgången. Mätvecka för lärarregistret är en vecka i oktober. Uppgifterna om utbildning avser registrerade examina t.o.m. juni samma år. En del av dem som fullbordat sin lärarutbildning under våren får dock inte ut examensbeviset förrän under hösten, vilket gör att antalet som saknar lärarexamen är något överskattat. En matchning av examinerade 2004/05 mot lärarregistret 2004 visar att cirka 2 350 tillhörde denna grupp, varav 2 250 fanns på de tjänster som prognosen avser. Av de senare var 1 000 tillsvidareanställda och ingår därmed i tillgången i utgångsläget.

Förhållandet mellan tillgång (inklusive tillsvidareanställda som saknade pedagogisk högskoleexamen) och behov av personal med pedagogisk högskoleexamen hösten 2004 visas i tabell 14. Andelen lärare som saknade pedagogisk högskoleexamen och var tidsbegränsat anställda var störst bland lärarna praktisk-estetiska ämnen, 22 procent på gymnasienivån och 18 procent på grundskolenivå. Därnäst störst var andelen bland yrkeslärarna, nära 17 procent. Lägst var andelen bland lärarna i förskoleklass (2 procent) och bland lärare för grundskolans tidigare år (5,5 procent). Till den senare gruppen har här även förts vissa andra lärargrupper, så som särskollärare (utom yrkeslärare och lärare i praktisk-estetiska ämnen), speciallärare/pedagoger och lärare i modersmål.

8.3.1.2 Hösten 2005

Hösten 2005 saknade lika många som året innan pedagogisk högskoleexamen, dvs. 28 800. Något fler än året innan var tillsvidareanställda (14 300). De 28 800 utgjorde i genomsnitt 19 procent av samtliga lärare inom förskoleklass och på grundskole- och gymnasieskolenivå. Andelen per lärarkategori och grupp av skolformer framgår av tabell 15. Lärarna är i tabellen något annorlunda grupperade än i prognosen. Inom gruppen "Gymnasieskola, komvux mm" är andelen som saknar lärarexamen högst.

I tabellerna 16 och 17 redovisas utbildningsnivån för de tillsvidareanställda respektive tidsbegränsat anställda lärare som saknade lärarexamen. Drygt hälften av de tillsvidareanställda hade en minst treårig eftergymnasial utbildning, 45 procent av de tidsbegränsat anställda. Andelen med lång utbildning var högst bland grundskollärare för senare år och gymnasielärare i allmänna ämnen, därnäst högst bland grundskollärare för tidigare år.

Av de tillsvidareanställda som saknade pedagogisk högskoleexamen hade drygt var tredje ändå någon form av utbildning inom det pedagogiska området och av de

tidsbegränsat anställda var fjärde. Mer än 70 procent av dem som hade pedagogisk inriktning hade en minst 3-årig utbildning inom detta område. Huvuddelen av dessa hade dock, enligt registeruppgifterna, inte en examen.

Tabell 14: Behov av och tillgång på tjänstgörande personal med pedagogisk högskoleexamen hösten 2004. Utgångsläge för prognosen.

Avrundade uppgifter

Läroinriktning	Behov	Tillgång, pedagogisk högsk.exam. eller tillsvid.anst.	Ej pedagog. högskoleex. tidsbegräns. anställda	Andel (%) Ej pedagog. högskoleex. tidsbegräns. anställda
Förskola ¹	36 700	36 700	.	
Förskoleklass	6 900	6 700	100	1,8
Fritidshem ¹	14 000	14 000	.	
S:a försk, f-kl, fritidsh	57 500	57 400	.	
Grundskolenivå				
Tidigare år	59 300	56 000	3 300	5,5
Senare år	29 400	25 900	3 500	11,9
Prakt.-estet. ämn.	16 900	13 800	3 100	18,1
Totalt	105 600	95 800	9 800	9,3
Gymnasieskolenivå				
Allmänna ämnen	21 200	19 000	2 200	10,5
Yrkesämnen	10 500	8 700	1 800	16,7
Prakt.-estet. ämn.	4 900	3 800	1 100	22,3
Totalt	36 700	31 600	5 100	13,8
S:a grund.- o gymn.	142 300	127 300	14 900	10,5
Totalt	199 700	184 700	15 000	.

1) För förskola och fritidshem har behovet i utgångsläget satts lika med tillgången.

Tabell 15: Tjänstgörande lärare hösten 2005 efter kategori och prioriterad skolform (exkl. förskola och fritidshem) och därav andel som saknar lärarexamen

Lärarkategori	Samtliga tjänstgörande lärare ¹			Andel som saknar lärarexamen (%)		
	F-klass, grundskola, särskola specialskola	Gymnasie- skola, komvux mm	Summa	F-klass, grundskola, särskola specialskola	Gymnasie- skola, komvux mm	Summa
Förskollärare, fritidspedagog	10 622	-	10 622	10	-	10
Grundskollärare, tidigare år	38 043	161	38 204	7	8	7
Speciallärare, särskollärare	13 054	1 339	14 393	9	12	10
Grundskolans senare år, gymnasielärare allm. ämnen	24 410	20 049	44 459	24	19	22
Lärare i prakt.-estet. ämnen	16 578	5 102	21 680	29	37	31
Lärare i yrkesinrikt. ämnen	884	9 863	10 747	22	33	32
Lärare i ADB/data	130	1 095	1 225	52	61	60
Lärare i svenska som andraspråk	1 150	482	1 632	11	20	13
Lärare i modersmål	2 383	86	2 469	49	42	48
Sfi-lärare	-	1 406	1 406	-	28	28
Övriga lärare	909	1 337	2 246	45	61	54
Totalt	108 163	40 920	149 083	16	27	19

1) Skolledare, studie- och yrkesvägledare, fritidsledare och barnskötare ingår ej.

Tabell 16 Fördelning på utbildningsnivå för tillsvidareanställda lärare som saknar lärarexamen (exkl. förskola och fritidshem) hösten 2005

Utbildningsnivå	Förskol- lärare, fritids- pedagog	Grund- skollärare tidigare år	Special- särskol- lärare	Grundsk. senare år, gymnasie- lärare allm. ä.	Lärare i praktisk- estetiska ämnen	Lärare i yrkes- inriktade ämnen	Övriga lärare ¹	Totalt	Totalt antal
Förgymnasial	3	2	2	1	3	5	4	2	348
Gymnasial	45	16	29	9	30	36	28	22	3 086
Eftergymnasial:									
< (mindre än) 2 år	12	11	12	12	12	26	17	14	1 984
minst 2 år, < 3 år	20	10	15	7	13	12	13	11	1 537
minst 3 år, < 4 år	18	57	34	58	35	15	25	42	5 996
minst 4, < 5 år	1	4	6	11	6	5	11	8	1 104
5 år eller längre	-	0	1	0	0	1	0	0	56
Forskarutbildning	-	0	0	2	0	0	1	1	127
Uppgift saknas	0	0	1	0	1	0	1	0	0
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100	14 297
Totalt	821	1 679	794	5 436	2 639	1 704	1 224	14 297	

1) Här ingår lärare i svenska som andraspråk, lärare i modersmål, sfi-lärare och ospecificerade lärare.

Tabell 17 Fördelning på utbildningsnivå för tidsbegränsat anställda lärare som saknar lärarexamen (exkl. förskola och fritidshem) hösten 2005

Utbildningsnivå	Förskol- lärare, fritids- pedagog	Grund- skollärare tidigare år	Special- lärare, särskol- lärare	Grundsk. senare år, gymnasie- lärare allm. ä.	Lärare i praktisk- estetiska ämnen	Lärare i yrkes- inriktade ämnen	Övriga lärare ¹	Totalt	Totalt antal
Förgymnasial	6	2	2	1	5	6	4	4	531
Gymnasial	40	18	30	13	41	44	29	28	4 095
Eftergymnasial:									
< (mindre än) 2 år	11	7	16	10	13	18	12	12	1 768
minst 2 år, < 3 år	13	9	11	10	11	12	12	11	1 564
minst 3 år, < 4 år	24	58	34	51	23	15	24	35	5 008
minst 4, < 5 år	4	4	5	11	6	5	16	9	1 249
5 år eller längre	0	0	1	0	0	0	1	0	63
Forskarutbildning	0	0	0	2	0	0	1	1	129
Uppgift saknas	-	1	1	1	1	0	0	1	0
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100	14 481
Totalt	289	1 076	593	4 962	3 976	1 775	1 810	14 481	

1) Här ingår lärare i svenska som andraspråk, lärare i modersmål, sfi-lärare och ospecificerade lärare.

8.3.2 Förskola, fritidshem och förskoleklass

Inom förskola, fritidshem och förskoleklass tjänstgjorde hösten 2004 uppskattningsvis 57 000 utbildade förskollärare, fritidspedagoger och annan personal med pedagogisk högskoleexamen (ifråga om förskoleklass och fritidshem ingår lärare som är tillsvidareanställda men saknar lärarexamen). Behovet av pedagogiskt högskoleutbildade beräknas i basalternativet öka med drygt 13 000 fram till år 2009 och med ytterligare 7 700 fram till år 2014 (se tabell 18). Detta är en följd av att antalet barn inom dessa verksamheter väntas öka och att andelen personal med pedagogisk högskoleexamen antagits öka i förskolan samt av höjd personaltäthet i förskolan.

Basalternativet för fritidshem bygger på att andelen med pedagogisk högskoleexamen kvarstår på 2005 års nivå. (Denna andel inkluderar personer på lärar-, förskolläraryrkes- eller fritidspedagogtjänst som är tillsvidareanställda men saknar lärarexamen.) Beräkningarna för förskoleklassen har gjorts enligt samma modell som övriga skolformer. Det innebär i basalternativet att samtliga personer på lärar-, förskolläraryrkes- eller fritidspedagogtjänst förutsätts ha pedagogisk högskoleexamen år 2014, vilket för förskoleklassens del innebär en obetydlig ökning.

Enligt alternativet med en högre ambitionsnivå avseende andelen med pedagogisk högskoleexamen ökar behovet med drygt 14 000 fram till år 2009 och med ytterligare 9 000 till år 2014 och därefter med ytterligare 8 400.

8.3.3 Grundskola, gymnasieskola, komvux, sfi

Efter att under många år ha ökat minskade andelen lärare som saknar pedagogisk högskoleexamen från 21 % till 20 % mellan hösten 2003 och hösten 2004. Hösten 2005 var andelen fortfarande 20 %. (Inräknas förskoleklassen blir andelarna cirka 1 procentenhet lägre). Minskningen hänger samman med att det totala antalet lärare har minskat. Antalet pedagogiskt utbildade har ökat med endast några hundratal mellan åren inom den grupp som studerats²⁸. Utvecklingen skiljer sig mellan skolformerna. Andelen pedagogiskt utbildade har ökat i grundskolan och minskat i gymnasieskolan.

Totalt saknade cirka 28 300 lärare pedagogisk högskoleexamen hösten 2004. Av dessa var 13 400 tillsvidareanställda och 14 900 tidsbegränsat anställda. Hösten 2005 var antalet lärare som saknade pedagogisk högskoleexamen oförändrat cirka 28 300, men antalet tillsvidareanställda bland dessa hade ökat till 13 900. Enligt basalternativet räknar vi i princip med att alla lärare skall ha pedagogisk högskoleexamen år 2014. Lärare som i utgångsläget år 2004 var tillsvidareanställda men saknade pedagogisk högskoleexamen har dock likställts med lärare som har sådan examen. Det innebär att vi i utgångsläget räknar med en brist på cirka 14 900 lärare (15 000 inklusive lärare i förskoleklass). Basalternativet innebär att antalet lärare med pedagogisk högskoleexamen inom grundskola, gymnasieskola och komvux skulle behöva öka med 3 600 mellan år 2004 och år 2009, perioden därefter med 2 300 och den sista perioden med 4 900 (se tabell 18).

I det lägre beräkningsalternativet – som utgår från att full behovstäckning av lärare med pedagogisk högskoleexamen ska uppnås först år 2024 – är behovet av lärare med sådan examen inom skola och vuxenutbildning relativt oförändrat fram till år 2014. Under den sista perioden (2015-2019) ökar det däremot med 7 600.

---

²⁸ Lärare, förskollärare och fritidspedagoger som hade sin huvudsakliga tjänstgöring inom någon av skolformerna grundskola, särskola, specialskola, gymnasieskola, komvux, sfi och kompletterande utbildning. Skolledare och studie- och yrkesvägledare är inte inräknade.

Tabell 18: Beräknat behov av personal, exkl. arbetsledare, med pedagogisk högskoleexamen inom barnomsorg, skola och vuxenutbildning. Antal tjänstgörande

Prioriterad verksamhetsform ¹⁾	2004 ²⁾	2009	2014	2019
Förskola				
Basalternativ ³⁾	36 700	49 000	55 100	57 000
Ped.utb. ökar till 70 % år 2024	36 700	49 100	55 300	61 800
Förskoleklass				
Totalt behov	6 900	7 400	7 800	8 000
Full behovstäckning 2014 (basalt.)	6 900	7 400	7 800	8 000
Full behovstäckning 2024	6 900	7 300	7 700	7 900
Fritidshem				
Basalternativ ³⁾	14 000	14 200	15 500	15 900
Ped.utb ökar till 85 % år 2024	14 000	15 200	17 700	19 400
Grundskola, obligatorisk särskola				
Totalt behov	100 600	92 000	94 500	98 300
Full behovstäckning 2014 (basalt.)	91 300	88 500	94 500	98 300
Full behovstäckning 2024	91 300	86 700	90 900	96 400
Gymnasieskola, gymnasiesärskola				
Totalt behov	34 600	37 800	31 600	32 700
Full behovstäckning 2014 (basalt.)	29 900	35 700	31 600	32 700
Full behovstäckning 2024	29 900	34 700	29 900	31 800
Komvux, särvt, CFL, SFI				
Totalt behov	7 100	7 100	7 100	7 100
Full behovstäckning 2014 (basalt.)	6 100	6 700	7 100	7 100
Full behovstäckning 2024	6 100	6 500	6 700	6 900
Summa grundsk, gymnsk, komvux mm				
Totalt behov	142 300	136 900	132 800	138 200
Full behovstäckning 2014 (basalt.)	127 300	130 900	133 200	138 100
Full behovstäckning 2024	127 300	127 900	127 500	135 100
Totalt				
Totalt behov ⁴⁾	199 700	207 600	211 600	219 000
Alternativ 1 ⁵⁾	184 800	198 400	205 700	215 900
Basalternativ	184 800	201 500	211 200	218 600
Alternativ 2 ⁶⁾	184 800	202 500	214 000	227 300

1) Personalen redovisas under den verksamhetsform där huvuddelen av deras tjänstgöring beräknas vara förlagd.

2) Uppgifterna för förskola avser år 2004 *tillgången* på personal med pedagogisk högskoleutbildning. För övriga verksamheter år 2004 anges i alternativen "Full behovstäckning" *tillgången* på personal med pedagogisk högskoleexamen eller tillsvidareanställning.

3) Basalternativet innebär för förskolan att andelen med pedagogisk högskoleutbildning ökar till 60 %. För fritidshem antas motsvarande andel kvarstå på 2005 års nivå.

4) Basalternativet för förskola och fritidshem kombinerat med totalt behov i övrigt.

5) Basalternativet för förskola och fritidshem kombinerat med den lägre ambitionsnivån för övriga verksamheter (full behovstäckning 2024).

6) Höjd ambitionsnivå avseende andelen med pedagogisk utbildning inom förskola och fritidshem kombinerat med basalternativet för övriga skolformer.

8.3.3.1 Fördelning på lärarinriktning (grundskola, gymnasieskola, komvux)

Vi har i beräkningarna fördelat lärare på ett begränsat antal redovisningsgrupper (se tabell 19). Detta har skett på följande sätt:

- Lärare inom skola och vuxenutbildning har fördelats på grundskolenivå och gymnasienivå.
- Inom respektive nivå har lärarna fördelats på inriktning. Sålunda har lärare på grundskolenivå fördelats på tidigare år och senare år.
- Lärare på grundskolenivå med tjänst i praktisk-estetiska ämnen finns som en särskild grupp.
- Lärare på gymnasienivå har fördelats på tre inriktningar: allmänna ämnen, yrkesämnen och praktisk-estetiska ämnen.

I samtliga fall bygger indelningen på de tjänstebenenämningar som finns för varje lärare i skolornas rapportering till lärarregistret.

Utgångspunkten för fördelningen av behovet på lärarinriktning (tabell 19) är läget hösten 2004. För grundskolan kommer 2004 års fördelning att ändras under prognosperioden som en konsekvens av att åldersfördelningen bland eleverna ändras. Behovet av lärare för tidigare år på grundskolenivå beräknas därför minska under de närmaste åren, fram till åren 2007 - 2008, varefter effekten av de stigande födelsetalen börjar visa sig. Behovet av lärare med inriktning mot senare år, som nu är som högst, väntas minska efter år 2005, bli som lägst under åren 2010-2014 och först mot slutet av prognosperioden öka igen.

Behovet av lärare i praktisk-estetiska ämnen i grundskolan är främst beroende av utvecklingen av antalet barn i de senare skolåren. Utvecklingen liknar därför den för lärare för senare år. Det bör dock påpekas att lärargruppen motsvarar de som innehade särskild tjänst som lärare i praktisk-estetiska ämnen år 2004. En stor del av undervisningen i praktisk-estetiska ämnen har hittills utförts av andra lärarkategorier, t.ex. klasslärare i de tidigare skolåren.

Gymnasielärarnas fördelning på inriktning har antagits vara densamma som 2004 under hela prognosperioden. Värt att notera är dock att mellan 2000 och 2004 ändrades denna fördelning mot en mindre andel lärare i yrkesinriktade ämnen. Av tabell 18 framgår dessutom att antalet lärare i praktisk-estetiska ämnen på gymnasial nivå ökade mer än antalet lärare i allmänna ämnen och yrkesämnen. Det är en följd av att neddragningar inom komvux drabbat de sistnämnda grupperna.

Tabell 19: Beräknat totalt behov av lärare på grundskolenivå och gymnasieskolenivå efter inriktning
Antal tjänstgörande

Inriktning	2000	2004	2009	2014	2019
Grundskolenivå¹					
Tidigare år	..	59 300	56 000	59 400	60 800
Senare år	..	29 400	26 300	25 100	26 800
Praktisk-estetiska ämnen	15 600	16 900	15 100	15 000	15 800
Totalt	99 700	105 600	97 400	99 500	103 400
Gymnasieskolenivå¹					
Allmänna ämnen	20 300	21 200	22 800	19 600	20 100
Yrkesämnen	10 100	10 500	11 300	9 600	9 900
Praktisk-estetiska ämnen	3 300	4 900	5 400	4 500	4 700
Totalt	33 700	36 600	39 500	33 800	34 800
Totalt	133 400	142 200	136 900	133 300	138 200

1) Behovet av lärare inom särskola, komvux, särvtv, CFL och sfi ingår i uppgifterna för grundskola och gymnasieskola.

Som nämnts tidigare har en omfördelning av vissa lärare från grundskolans senare år till grundskolans tidigare år gjorts sedan förra årets prognos. I ovanstående tabell är sålunda antalet lärare för tidigare år 6 000 fler år 2004 och antalet lärare för senare år 6 000 färre. Det har naturligtvis följd effekter även för åren därefter.

8.4 Rekryteringsbehov

Rekryteringsbehovet för en femårsperiod beräknas som mellanskillnaden mellan totalt behov av lärare och framskriven tillgång på lärare vid en femårsperiods slut. I tillgången inräknas då inte de lärare som examinerats under perioden.

Enligt basalternativet behöver 23 100 lärare för *förskola, förskoleklass och fritidshem* rekryteras under perioden 2005/06- 2009/10. Resultatet baseras bl.a. på att andelen personal med pedagogisk högskoleexamen ökar, att personaltäteten höjs i förskolan och att andelen barn som går i förskola och fritidshem ökar något. Under efterföljande perioder beräknas nära 20 000 respektive nära 15 000 lärare per period behöva rekryteras. Se tabell 20. Den högre ambitionsnivån²⁹ för förskola och fritidshem resulterar i ett högre rekryteringsbehov främst under den sista perioden (2015-2019), totalt 22 000 istället för knappt 15 000.

²⁹ Den högre ambitionsnivån innebär att andelen med pedagogisk högskoleutbildning i förskolan ökar från drygt 51 procent år 2004 till 70 % år 2024. För fritidshemmets del innebär det att bland dem som har sin huvudsakliga tjänstgöring i fritidshem ökar andelen från 65 procent år 2004 till 85 procent år 2024.

För utbildning på *grundskole- och gymnasieskolenivå* behöver sammanlagt 29 500 lärare rekryteras perioden 2005/06- 2009/10, förutsatt att man år 2014 ska ha nått målet att i princip alla lärare ska ha lärarexamen. Delmålet för år 2009 är att i genomsnitt 96 procent av undervisningen ska utföras av lärare med lärarexamen (varierande andel mellan nivå och inriktningar). Härefter inräknas dock de kvarvarande lärare som var tillsvidareanställda 2004 utan att ha lärarexamen. Under efterföljande period minskar rekryteringsbehovet av gymnasielärare drastiskt, från 14 000 perioden innan till drygt 4 000. Samtidigt ökar rekryteringsbehovet på grundskolenivå, men observera att detta främst gäller de lägre årskurserna. Under den sista perioden ökar åter rekryteringsbehovet av lärare på gymnasienivå, dock till endast 7 600.

Rekryteringsbehovet av lärare på grundskolenivå är enligt basalternativet 15 500 den första femårsperioden, 27 000 den andra och den sista perioden 23 000.

Om man under respektive femårsperiod inte lyckas rekrytera det önskvärda antalet lärare med lärarexamen kvarstår ett rekryteringsbehov som skjuts över till nästa period. Rekryteringsbehovet för denna efterföljande period blir då större än det beräknade. Det beräknade rekryteringsbehovet för t.ex. perioden 2010-2014 förutsätter nämligen att man nått upp till det mål som satts för andelen lärare med lärarexamen år 2009. På samma sätt förutsätter det angivna rekryteringsbehovet för perioden 2015-2019 att man nått upp till det mål som satts för andelen lärare med lärarexamen år 2014.

Den lägre ambitionsnivån för grundskole- och gymnasieskolenivån innebär att målet när alla ska ha lärarexamen nås först år 2024. I detta alternativ blir rekryteringsbehovet de båda första perioderna lägre än i basalternativet, 3 300 respektive 3 200 lägre, men den sista perioden (2015-2019) istället 2 800 högre.

**Tabell 20: Beräknat rekryteringsbehov av lärare 2005/06-2019/20
per femårsperiod**

Lärarinriktning	Basalternativet			Högre ambitionsnivå inom förskola och fritidshem, men lägre inom skola och vuxenutb. avs. pedagogisk högskoleutb.		
	2005-2009	2010-2014	2015-2019	2005-2009	2010-2014	2015-2019
Förskola	19 500	13 900	9 400	19 600	14 100	15 100
Förskoleklass	1 900	2 300	2 100	1 800	2 300	2 100
Fritidshem	1 700	3 600	3 200	2 900	5 100	4 800
S:a förskola, f-klass, fritidshem	23 100	19 800	14 700	24 300	21 400	22 000
Grundskolenivå¹⁾						
Tidigare år	9 100	18 000	13 300	8 300	17 100	14 100
Senare år	3 800	5 400	6 300	3 000	4 700	6 900
Praktisk-estetiska ämnen	2 600	3 700	3 400	2 000	3 000	4 000
Totalt	15 500	27 000	23 000	13 300	24 800	24 900
Gymnasieskolenivå¹⁾						
Allmänna ämnen	8 200	2 600	4 000	7 700	2 200	4 400
Yrkesämnen	4 000	1 600	2 700	3 600	1 300	3 000
Praktisk-estetiska ämnen	1 700	100	800	1 500	-100	1 000
Totalt	14 000	4 300	7 600	12 800	3 400	8 400
S:a grundsk.- och gymnasienivå	29 500	31 300	30 600	26 200	28 100	33 400
Totalt	52 600	51 100	45 200	50 500	49 600	55 400
Därav						
Tidigare år (inkl förskola mm)	32 200	37 800	28 000	32 700	38 500	36 100
Senare år, allmänna ämnen	12 100	8 000	10 300	10 700	6 800	11 300
Praktisk-estetiska ämnen	4 300	3 700	4 200	3 500	2 900	5 000
Yrkesämnen	4 000	1 600	2 700	3 600	1 300	3 000
Totalt	52 600	51 100	45 200	50 500	49 600	55 400

1) Uppgifterna omfattar även rekryteringsbehov inom särskola, specialskola, komvux, kompletterande utbildningar, särvux, CFL och sfi.

8.5 Rekryteringsbehovet fördelat på orsak

I tabell 21 har rekryteringsbehovet perioden 2005/06-2009/10 delats upp på komponenter, enligt följande principer.

- 1) Lärare som i utgångsläget saknade pedagogisk utbildning och samtidigt var tidsbegränsat anställda.
- 2) Pensionsavgång. Som avgångna med pension räknas här de lärare som år 2004 var 60 år eller däröver och som antagits sluta före år 2009.
- 3) Övrig avgång.
- 4) Förändring av det totala behovet lärare.

Eftersom målet att alla lärare ska vara behöriga antas uppnås först år 2014 behöver inte alla lärare under punkt 1 ersättas den första perioden. Därför kvarstår ett antal obehöriga lärare till efterföljande period.

Rekryteringsbehovet för förskola, förskoleklass och fritidshem beror till 68 procent av ett ökat totalt behov av lärare. 13 procent är ersättning för pensionsavgång och 19 procent ersättning för ”övrig avgång”. För förskoleklass tillkommer ersättning av ett mindre antal lärare som 2004 saknade pedagogisk utbildning.

På grundskolenivå minskar behovet av lärare. Pensionsavgång och annan avgång beräknas dock mer än väl uppväga denna minskning, beräknat för riket i genomsnitt. Problem kan naturligtvis uppkomma lokalt. Behovsminskningen kan också bli större än beräknat beroende på hur man kommer att hantera minskningarna i elevunderlaget. En större följsamhet till elevutvecklingen leder till ett lägre lärarbehov. Pensionsavgången motsvarar 72 procent av det i basalternativet beräknade rekryteringsbehovet, övrig avgång 44 procent. All avgång resulterar sålunda inte i ett ersättningsbehov. Vi räknar dessutom med att vi år 2009 kommer att ha kvar lärare som saknar lärarexamen.

På gymnasienivå ökar behovet av lärare. Behovsökningen motsvarar 27 procent av det beräknade rekryteringsbehovet. Därutöver antas 2 700 av de 5 100 läraren som år 2004 saknade lärarexamen behöva ersättas till år 2009. Det motsvarar 19 procent av rekryteringsbehovet. Ersättningsbehovet för pensionsavgång utgör 35 procent och annan avgång 19 procent av det beräknade rekryteringsbehovet.

Under perioden 2010-2014 beräknas pensionsavgången bli större än perioden innan (se tabell 22). I grundskolans tidigare år ökar samtidigt behovet, medan det minskar i de senare åren. I gymnasieskolan minskar behovet kraftigt. Minskningen motsvarar ungefär antalet pensionsavgångna, utom för lärare i praktisk-estetiska ämnen där pensionsavgången är lägre. Ett rekryteringsbehov beräknas dock uppstå för att ersätta annan avgång samt för att uppnå målet att alla lärare ska vara behöriga. Det totala rekryteringsbehovet för gymnasieskolan motsvarar dock knappt en tredjedel av rekryteringsbehovet perioden innan. För grundskolans del är

förhållandet det motsatta; rekryteringsbehovet är betydligt högre perioden 2010-2014 än perioden innan. Observera att huvuddelen av ökningen ligger inom grundskolans tidigare år.

I tabell 23 redovisas även rekryteringsbehovet perioden 2015-2019 fördelat på komponenter. Denna period beräknas det totala rekryteringsbehovet bli något lägre än under föregående period. Det beräknas bli lägre i förskolan och grundskolan, men något högre i gymnasieskolan.

Tabell 21: Komponenter i rekryteringsbehovet perioden 2005-2009

Basalternativet

Uppgifterna omfattar både tjänstgörande och tjänstlediga lärare

Läroinriktning	Komponenter				Summa	Beräknat rekryteringsbehov	Kvarstående ersättningsbehov för ej ped.högsk.ex.
	Ej pedagogisk högskoleexam. 2004 ¹	Pensionsavgång	Övrig avgång	Förändring av totalt behov ²			
Förskola	-	2120	2590	14800	19510	19510	0
Förskoleklass	130	410	620	810	1970	1880	90
Fritidshem	-	550	1080	90	1720	1720	0
S:a försk, f-kl, fritidsh	130	3080	4290	15700	23200	23110	90
Grundskolenivå ³		0					
Tidigare år	3330	6530	4060	-3320	10610	9100	1510
Senare år	3530	2980	2090	-3210	5390	3820	1570
Prakt.-estet. ämn.	3090	1680	740	-1640	3880	2600	1280
Totalt	9960	11200	6900	-8160	19890	15520	4360
Gymnasieskolenivå ³		0	0				
Allmänna ämnen	2260	3200	1690	2170	9330	8240	1080
Yrkesämnen	1770	1420	740	1020	4940	4040	900
Prakt.-estet. ämn.	1110	280	180	580	2160	1730	430
Totalt	5140	4900	2610	3770	16430	14020	2410
S:a grund.- o gymn.	15100	16100	9510	-4390	36310	29540	6770
Totalt	15230	19180	13800	11310	59510	52650	6860

1) Uppgifterna avser samtliga tidsbegränsat anställda lärare år 2004 som saknade pedagogisk högskoleexamen. Alla antas dock inte ersättas under den första perioden. Se sista kolumnen.

För förskolan ingår ökningen av andelen med pedagogisk högskoleexamen under rubriken "Förändring av totalt behov". För fritidshem antas i basalternativet ingen ökning av andelen pedagogiskt utbildade.

2) Behovsökningen för förskolans del beror delvis på att andelen med pedagogisk högskoleutbildning antagits öka.

3) Uppgifterna omfattar även rekryteringsbehov inom särskola, specialskola, komvux, kompletterande utbildningar, särvux, CFL och sfi.

Tabell 22: Komponenter i rekryteringsbehovet perioden 2010-2014**Basalternativet**

Uppgifterna omfattar både tjänstgörande och tjänstlediga lärare

Lärrinriktning	Komponenter				Summa	Beräknat rekryteringsbehov	Kvarstående ersättningsbehov för ej ped.högsk.ex.
	Ej pedagogisk högskoleexam. 2004 ¹	Pensionsavgång	Övrig avgång	Förändring av totalt behov ²			
Förskola	-	3300	3050	7550	13900	13900	0
Förskoleklass	90	890	620	730	2340	2340	0
Fritidshem	-	990	1150	1410	3550	3550	0
S:a försk, f-kl, fritidsh	90	5180	4820	9700	19800	19800	0
Grundskolenivå ³							
Tidigare år	1510	8770	3660	4030	17960	17960	0
Senare år	1570	3580	1790	-1520	5420	5420	0
Prakt.-estet. ämn.	1280	1820	700	-140	3660	3660	0
Totalt	4360	14170	6140	2370	27050	27050	0
Gymnasieskolenivå ³							
Allmänna ämnen	1080	3450	1510	-3460	2580	2580	0
Yrkesämnen	900	1710	790	-1760	1630	1630	0
Prakt.-estet. ämn.	430	380	220	-950	70	70	0
Totalt	2410	5540	2510	-6170	4290	4290	0
S:a grund.- o gymn.	6770	19710	8650	-3800	31330	31330	0
Totalt	6860	24890	13480	5900	51130	51130	0

1) Kvarstående ersättningsbehov för lärare som saknar pedagogisk högskoleexamen enligt föregående tabell.

2) Behovsökningen för förskolans del beror delvis på att andelen med pedagogisk högskoleutbildning antagits öka.

3) Uppgifterna omfattar även rekryteringsbehov inom särskola, specialskola, komvux, kompletterande utbildningar, särvox, CFL och sfi.

Tabell 23: Komponenter i rekryteringsbehovet perioden 2015-2019**Basalternativet**

Uppgifterna omfattar både tjänstgörande och tjänstlediga lärare

Lärrinriktning	Komponenter				Summa	Beräknat rekryteringsbehov	Kvarstående ersättningsbehov för ej ped.högsk.ex.
	Ej pedagogisk högskoleexam. 2004 ¹	Pensionsavgång	Övrig avgång	Förändrat behov			
Förskola	-	4280	3300	1770	9360	9360	0
Förskoleklass	0	1090	600	410	2100	2100	0
Fritidshem	-	1450	1250	520	3220	3220	0
S:a försk, f-kl, fritidsh	0	6820	5150	2700	14670	14670	0
Grundskolenivå ²							
Tidigare år	0	8430	3180	1710	13330	13330	0
Senare år	0	2680	1900	1710	6280	6280	0
Prakt.-estet. ämn.	0	1760	730	890	3380	3380	0
Totalt	0	12880	5810	4310	22990	22990	0
Gymnasieskolenivå ²							
Allmänna ämnen	0	2190	1500	350	4040	4040	0
Yrkesämnen	0	1570	770	350	2680	2680	0
Prakt.-estet. ämn.	0	480	230	140	840	840	0
Totalt	0	4240	2490	840	7560	7560	0
S:a grund.- o gymn.	0	17110	8300	5140	30550	30550	0
Totalt	0	23940	13440	7840	45220	45220	0

1) Se fotnot 1 i de två föregående tabellerna.

2) Uppgifterna omfattar även rekryteringsbehov inom särskola, specialskola, komvux, kompletterande utbildningar, sårvox, CFL och sfi.

8.6 Känslighetsanalyser

De alternativ av rekryteringsbehov som presenterats under avsnitt 8.4 gäller ambitionsnivån avseende andelen lärare med pedagogisk högskoleexamen. Därutöver har antagandena varierats i form av känslighetsanalyser på ytterligare ett antal punkter. Det gäller antagandet om behovets följsamhet till elevutvecklingen, födelsetalens utveckling, lärarnas tjänsteomfattning och tjänstledighet samt kvarvaron i yrket. I tabellerna 24 - 29 redovisas effekterna på rekryteringsbehovet av de alternativa antagandena, uttryckta som avvikelser från rekryteringsbehovet enligt basalternativet.

8.6.1 Följsamhet till elevutvecklingen

Basalternativet utgår ifrån att behovet av lärare uttryckt i hela tjänster följer elevutvecklingen till 75 procent inom grundskola, särskola, specialskola och gymnasieskola. När elevantalet ökar innebär det en sänkt lärartäthet och när elevantalet minskar en ökad lärartäthet. De närmaste åren ökar elevantalet i gymnasieskolan medan det minskar i grundskolan. Utvecklingen av antalet lärare under senare år har delvis varit beroende av att statens tillskjutit specialdestinerade

medel i syfte att öka personaltätheten. Jämfört med läsåret 2000/01, året innan personalförstärkningsmedlen infördes, har personaltätheten också ökat, framförallt i grundskolan. Den sista utbetalningen av de specialdestinerade medlen avsåg våren 2006. Motsvarande resurser ska därefter ges inom det generella kommunbidraget. Kommunerna har då frihet att själva prioritera mellan t.ex. äldreomsorg och skola.

75 procents följsamhet innebär för grundskolans del en fortsatt ökning av personaltätheten. Om kommunernas ekonomi blir sämre, kan det tänkas att man försöker anpassa personalstyrkan mer till elevantalet. Vi redovisar därför effekten på rekryteringsbehovet av en 100 procentig följsamhet till elevutvecklingen. Lägg märke till att detta inte är ett ytterlighetsalternativ. Det innebär oförändrad personaltäthet, och som nämnts har personaltätheten tidigare varit lägre än idag.

Den första femårsperioden blir rekryteringsbehovet på grundskolenivå 2 700 lägre än i basalternativet, den andra perioden istället något högre till följd av att antalet elever då börjar öka. Ökningen börjar inom de tidigare åren. Den tredje perioden är rekryteringsbehovet 1 500 högre än i basalternativet.

För gymnasieskolan innebär 75 procents följsamhet en lägre personaltäthet under de närmaste åren eftersom elevantalet stiger. Efter år 2009 minskar dock elevantalet kraftigt och då innebär följsamhetsantagandet att personaltätheten ökar. Med 100 procents följsamhet fås ett något större rekryteringsbehov den första femårsperioden (600), medan det blir 2 100 lägre under den andra perioden. Under den tredje perioden blir avvikelsen från basalternativet liten.

Tabell 24: Effekt på rekryteringsbehovet av 100 procents följsamhet till elevutvecklingen. Avvikelse från basalternativet

Läroinriktning	Antal per femårsperiod			Procent av rekryteringsbehovet enligt basalternativet		
	2005-2009	2010-2014	2015-2019	2005-2009	2010-2014	2015-2019
Förskola	0	0	0	0	0	0
Förskoleklass	0	0	0	0	0	0
Fritidshem	0	0	0	0	0	0
S:a förskola, f-klass, fritidshem	0	0	0	0	0	0
Grundskolenivå						
Tidiga år	-900	1 200	600	-9	7	5
Sena år	-1 200	-600	600	-32	-11	9
Praktisk-estetiska ämnen	-600	-100	300	-23	-3	9
Totalt	-2 700	600	1 500	-17	2	7
Gymnasieskolenivå						
Allmänna ämnen	300	-1 200	100	4	-46	4
Yrkesämnen	200	-600	100	4	-35	4
Praktisk-estetiska ämnen	100	-300	0	5	-433	6
Totalt	600	-2 100	300	4	-48	4
S:a grundsk.- och gymnasienivå	-2 100	-1 500	1 800	-7	-5	6
Totalt	-2 100	-1 500	1 800	-4	-3	4
Därav						
Tidigare år (inkl förskola mm)	-900	1200	600	-3	3	2
Senare år, allmänna ämnen	-900	-1800	700	-7	-22	7
Praktisk-estetiska ämnen	-500	-400	400	-12	-11	9
Yrkesämnen	200	-600	100	4	-35	4
Totalt	-2 100	-1 500	1 800	-4	-3	4

1) Uppgifterna omfattar även rekryteringsbehov inom särskola, specialskola, komvux, kompletterande utbildningar, sårvox, CFL och sfi.

Anm. För förskola, förskoleklass och fritidshem finns ingen avvikelse eftersom basalternativet för dessa verksamhetsformer bygger på 100 procents följsamhet.

8.6.2 Lägre respektive högre födelsetal

Behovet av lärare inom förskoleverksamheten kan snabbt påverkas av förändringar i födelsetalen. I SCB:s befolkningsprognos redovisas även alternativ som bygger på lägre respektive högre fruktsamhet än i huvudalternativet. Huvudalternativet bygger på att fruktsamheten långsiktigt kommer att vara 1,85 barn per kvinna, medan det lägre bygger på fruktsamheten 1,65 och det högre på 2,04 barn per kvinna.

Enligt alternativet med lägre fruktsamhet blir rekryteringsbehovet av lärare för förskolan 2 200 lägre än i basalternativet redan den första perioden, motsvarande 11 procent av rekryteringsbehovet enligt basalternativet. Den andra perioden påverkas även behovet av lärare i förskoleklass, fritidshem och grundskolans tidigare år. Rekryteringsbehovet för dessa verksamheter inkl. förskolan blir då totalt 8 000 lägre än i basalternativet. Den tredje perioden är effekten störst på grundskolenivå. Totalt behöver då 6 300 färre lärare rekryteras, varav 4 600 färre till grundskolan jämfört med basalternativet. Rekryteringsbehovet av lärare för förskola och förskoleklass avviker mindre från basalternativet den tredje perioden än perioden innan, vilket kan synas märkligt. Förklaringen är främst den, att avvikelsen från basalternativet av det *totala* behovet växer fram till år 2014, medan den därefter ligger i stort sett konstant.

**Tabell 25: Effekt på rekryteringsbehovet av lägre födelsetal
Avvikelse från basalternativet**

Läroinriktning	Antal per femårsperiod			Procent av rekryteringsbehovet enligt basalternativet		
	2005-2009	2010-2014	2015-2019	2005-2009	2010-2014	2015-2019
Förskola	-2 200	-5 200	-300	-11	-38	-3
Förskoleklass	0	-800	-300	0	-36	-17
Fritidshem	0	-800	-1 100	0	-23	-34
S:a förskola, f-klass, fritidshem	-2 200	-6 900	-1 700	-10	-35	-12
Grundskolenivå						
Tidiga år	0	-1 100	-3 500	0	-6	-26
Sena år	0	0	-600	0	0	-9
Praktisk-estetiska ämnen	0	-100	-600	0	-2	-16
Totalt	0	-1 100	-4 600	0	-4	-20
Totalt	-2 200	-8 000	-6 300	-4	-16	-14

Högre födelsetal ger liknande effekter på rekryteringsbehovet, men åt motsatt håll. Även i detta fall blir avvikelsen från basalternativet mindre den tredje perioden än perioden innan för förskola och förskoleklass. Förklaringen är också densamma, nämligen att avvikelsen från basalternativet av det *totala* behovet växer fram till år 2014, medan den därefter ligger i stort sett konstant.

**Tabell 26: Effekt på rekryteringsbehovet av högre födelsetal
Avvikelse från basalternativet**

Läroinriktning	Antal per femårsperiod			Procent av rekryteringsbehovet enligt basalternativet		
	2005-2009	2010-2014	2015-2019	2005-2009	2010-2014	2015-2019
Förskola	2 300	4 600	400	12	33	4
Förskoleklass	0	800	300	0	36	14
Fritidshem	0	800	900	0	24	29
S:a förskola, f-klass, fritidshem	2 300	6 300	1 600	10	32	11
Grundskolenivå						
Tidiga år	0	1 100	3 100	0	6	24
Sena år	0	0	600	0	0	10
Praktisk-estetiska ämnen	0	100	500	0	2	16
Totalt	0	1 200	4 300	0	4	19
Totalt	2 300	7 500	5 900	4	15	13

8.6.3 Högre tjänsteomfattning, högre andel tjänstgörande

När behovet av undervisning förändras är det möjligt att skolorna i viss utsträckning kan tillgodose denna förändring genom att erbjuda lärarna ökad eller minskad tjänstgöring. Se vidare avsnittet om antaganden. En liten förändring av tjänsteomfattningen kan få ett relativt stort genomslag på behovet och rekryteringsbehovet av lärare.

I tabell 27 visas vad en generell höjning av tjänsteomfattningen med 1 procentenhet innebär för rekryteringsbehovet.

Även omfattningen av tjänstledighet och dess variation mellan kön och åldrar har betydelse för resultaten. En minskning med 1 procentenhet, dvs. en höjning av andelen tjänstgörande med 1 procentenhet, ger samma resultat som en höjning av tjänsteomfattningen med 1 procentenhet. Resultatet av en kombination av ökad tjänsteomfattning och höjd andel tjänstgörande visas i tabell 28.

**Tabell 27: Effekt på rekryteringsbehovet av 1 procents högre tjänsteomfattning
Avvikelse från basalternativet**

Läroinriktning	Antal per femårsperiod			Procent av rekryteringsbehovet enligt basalternativet		
	2005-2009	2010-2014	2015-2019	2005-2009	2010-2014	2015-2019
Förskola	-600	-100	0	-3	-1	0
Förskoleklass	-100	0	0	-6	0	0
Fritidshem	-200	0	0	-11	-1	0
S:a förskola, f-klass, fritidshem	-900	-100	0	-4	-1	0
Grundskolenivå						
Tidiga år	-700	-100	0	-8	0	0
Senare år	-300	0	0	-8	0	0
Praktisk-estetiska ämnen	-200	0	0	-7	0	0
Totalt	-1 200	-100	-100	-8	0	0
Gymnasieskolenivå						
Allmänna ämnen	-300	0	0	-3	0	0
Yrkesämnen	-100	0	0	-3	0	-1
Praktisk-estetiska ämnen	0	0	0	-2	-63	-4
Totalt	-400	0	-100	-3	-1	-1
S:a grundsk.- och gymnasienivå	-1 600	-200	-100	-5	-1	0
Totalt	-2 500	-300	-100	-5	-1	0
Därav						
Tidigare år (inkl förskola mm)	-1 600	-200	0	-5	-1	0
Senare år, allmänna ämnen	-600	0	0	-5	0	0
Praktisk-estetiska ämnen	-200	-100	0	-5	-2	-1
Yrkesämnen	-100	0	0	-3	0	-1
Totalt	-2 500	-300	-100	-5	-1	0

**Tabell 28: Effekt på rekryteringsbehovet av 1 procents högre tjänsteomfattning kombinerat med 1 procents högre andel tjänstgörande
Avvikelse från basalternativet**

Läroinriktning	Antal per femårsperiod			Procent av rekryteringsbehovet enligt basalternativet		
	2005-2009	2010-2014	2015-2019	2005-2009	2010-2014	2015-2019
Förskola	-1 300	-200	0	-7	-1	0
Förskoleklass	-200	0	0	-13	-1	1
Fritidshem	-400	-100	0	-21	-2	-1
S:a förskola, f-klass, fritidshem	-1 900	-300	0	-8	-1	0
Grundskolenivå						
Tidiga år	-1 300	-200	0	-15	-1	0
Senare år	-600	0	-100	-16	-1	-1
Praktisk-estetiska ämnen	-300	0	0	-13	-1	-1
Totalt	-2 300	-300	-100	-15	-1	0
Gymnasieskolenivå						
Allmänna ämnen	-500	0	0	-6	1	-1
Yrkesämnen	-200	0	0	-6	0	-1
Praktisk-estetiska ämnen	-100	0	0	-7	13	-1
Totalt	-900	0	-100	-6	1	-1
S:a grundsk.- och gymnasienivå	-3 200	-200	-200	-11	-1	-1
Totalt	-5 100	-500	-200	-10	-1	0
Därav						
Tidigare år	-3 300	-500	0	-10	-1	0
Senare år, allmänna ämnen	-1 100	0	-100	-9	0	-1
Praktisk-estetiska ämnen	-500	0	0	-11	-1	-1
Yrkesämnen	-200	0	0	-6	0	-1
Totalt	-5 100	-500	-200	-10	-1	0

8.6.4 Alternativa antaganden om kvarvaro

En stor del av rekryteringsbehovet utgörs av ersättning för lärare som övergår till annan verksamhet. De kvarvarofrekvenser som använts baseras på observerade värden under senare år, men de har räknats upp för att ta hänsyn till lärare som återgår i yrket eller som börjar som lärare först något/några år efter examen. Studier av kvarvaron visar att förändringar i denna i viss utsträckning samvarierar med arbetsmarknadsläget både inom och utanför skolområdet. Inom åldersspannet 35-44 år har kvarvaron varit relativt stabil under en längre period, men en liten uppgång kan skönjas de två senaste åren. I åldersgruppen 30-34 har kvarvaron ökat sedan mitten på 1990-talet. Se vidare avsnittet med antaganden. I tabell 29 visas hur en höjd kvarvaro med en procentenhet påverkar rekryteringsbehovet. Den första perioden blir rekryteringsbehovet totalt 2 100 lägre än i basalternativet (-4%), den andra perioden 1 800 lägre och den sista perioden 1 500 lägre än i basalternativet. Ett förbättrat arbetsmarknadsläge utanför skolan kan bidra till att kvarvaron åter minskar. En minskad kvarvaro med en procentenhet påverkar rekryteringsbehovet

lika mycket som en höjning med en procentenhet, men åt motsatt håll, dvs. rekryteringsbehovet blir högre än i basalternativet.

**Tabell 29: Effekt på rekryteringsbehovet av 1 procents högre kvarvaro
Avvikelse från basalternativet**

Läroinriktning	Antal per femårsperiod			Procent av rekryteringsbehovet enligt basalternativet		
	2005-2009	2010-2014	2015-2019	2005-2009	2010-2014	2015-2019
Förskola	-500	-500	-500	-2	-4	-5
Förskoleklass	-100	-100	-100	-5	-4	-2
Fritidshem	-200	-100	-100	-9	-4	-4
S:a förskola, f-klass, fritidshem	-700	-700	-700	-3	-4	-4
Grundskolenivå						
Tidiga år	-600	-400	-300	-7	-2	-3
Sena år	-300	-200	-200	-7	-4	-3
Praktisk-estetiska ämnen	-200	-100	-100	-6	-3	-3
Totalt	-1 100	-700	-600	-7	-3	-3
Gymnasieskolenivå						
Allmänna ämnen	-200	-200	-100	-2	-6	-3
Yrkesämnen	-100	-100	-100	-2	-5	-2
Praktisk-estetiska ämnen	0	0	0	-2	-63	-4
Totalt	-300	-300	-200	-2	-7	-3
S:a grundsk.- och gymnasienivå	-1 400	-1 000	-800	-5	-3	-3
Totalt	-2 100	-1 800	-1 500	-4	-3	-3
Därav						
Tidigare år	-1 300	-1 200	-1 000	-4	-3	-4
Senare år, allmänna ämnen	-500	-400	-300	-4	-5	-3
Praktisk-estetiska ämnen	-200	-200	-100	-4	-4	-3
Yrkesämnen	-100	-100	-100	-2	-5	-2
Totalt	-2 100	-1 800	-1 500	-4	-3	-3

8.7 Examinationsbehov

Sista steget i vår beräkningsmodell består i att utifrån rekryteringsbehovet beräkna ett examinationsbehov per femårsperiod. Det är den examination som krävs under perioden för att rekryteringsbehovet av utbildade lärare skall kunna tillgodoses. Alla som examineras börjar dock inte som lärare, åtminstone inte inom någon av de verksamhetsformer som dessa beräkningar avser, eller så slutar de efter något eller några år. Därför blir examinationsbehovet större än rekryteringsbehovet.

Det beräknade examinationsbehovet redovisas i tabell 30. Beräkningen bygger på att lärarbenägenheten bland nyexaminerade lärare blir 90 procent för alla lärarkategorier utom för lärare med inriktning mot fritidshem och för yrkeslärare. För de båda sistnämnda har lärarbenägenheten antagits vara 85 respektive 80 procent. För att täcka rekryteringsbehovet skulle det enligt basalalternativet behöva examineras 6 600 fler den första perioden, 6 200 fler den andra och 5 600 fler den tredje perioden än vad som behöver rekryteras.

Tabell 30: Beräknat examinationsbehov av lärare 2005-2019 per femårsperiod

Läroinriktning	Basalternativet			Högre ambitionsnivå inom förskola och fritidshem, men lägre inom skola och vuxenutb. avs. pedagogisk högskoleutb.		
	2005-2009	2010-2014	2015-2019	2005-2009	2010-2014	2015-2019
Förskola	21 700	15 400	10 400	21 800	15 600	16 700
Förskoleklass	2 100	2 600	2 300	2 000	2 500	2 400
Fritidshem	2 000	4 200	3 800	3 400	6 000	5 600
S:a förskola, f-klass, fritidshem	25 800	22 200	16 500	27 200	24 200	24 800
Grundskolenivå ¹⁾						
Tidigare år	10 100	20 000	14 800	9 300	19 000	15 600
Senare år	4 200	6 000	7 000	3 400	5 200	7 700
Praktisk-estetiska ämnen	2 900	4 100	3 800	2 200	3 400	4 400
Grundskolenivå totalt	17 200	30 100	25 500	14 800	27 500	27 700
Gymnasieskolenivå ¹⁾						
Allmänna ämnen	9 200	2 900	4 500	8 600	2 400	4 900
Yrkesämnen	5 100	2 000	3 400	4 500	1 600	3 700
Praktisk-estetiska ämnen	1 900	100	900	1 700	-100	1 100
Gymnasieskolenivå totalt	16 100	5 000	8 800	14 700	3 900	9 800
S:a grundsk.- och gymnasienivå	33 400	35 000	34 300	29 600	31 500	37 500
Totalt	59 200	57 300	50 800	56 800	55 600	62 300
Därav						
Tidigare år (inkl förskola mm)	35 900	42 200	31 300	36 500	43 200	40 400
Senare år, allmänna ämnen	13 400	8 900	11 500	11 900	7 600	12 600
Praktisk-estetiska ämnen	4 800	4 100	4 700	3 900	3 300	5 500
Yrkesämnen	5 100	2 000	3 400	4 500	1 600	3 700
Totalt	59 200	57 300	50 800	56 800	55 600	62 300

1) Uppgifterna omfattar även examinationsbehov för särskola, specialskola, komvux, kompletterande utbildningar, särvux, CFL och sfi.

Om man under respektive femårsperiod inte lyckas rekrytera tillräckligt många nyexaminerade lärare kvarstår ett rekryteringsbehov som skjuts över till nästa period. Examinationsbehovet för denna efterföljande period blir då större än det beräknade.

I tabell 31 har uppgifterna i tabell 30 dividerats med fem för att visa det per femårsperiod genomsnittliga årliga examinationsbehovet.

Tabell 31: Beräknat årligt examinationsbehov av lärare 2005-2019

Lärrinriktning	Basalternativet			Högre ambitionsnivå inom förskola och fritidshem, men lägre inom skola och vuxenutb. avs. pedagogisk högskoleutb.		
	2005-2009	2010-2014	2015-2019	2005-2009	2010-2014	2015-2019
Förskola	4 340	3 090	2 080	4 360	3 120	3 350
Förskoleklass	420	520	470	410	510	480
Fritidshem	400	840	760	670	1 200	1 130
S:a förskola, f-klass, fritidshem	5 160	4 450	3 300	5 440	4 830	4 950
Grundskolenivå ¹⁾						
Tidigare år	2 020	3 990	2 960	1 850	3 800	3 130
Senare år	850	1 210	1 400	670	1 030	1 530
Praktisk-estetiska ämnen	580	810	750	440	670	880
Grundskolenivå totalt	3 450	6 010	5 110	2 960	5 500	5 540
Gymnasieskolenivå ¹⁾						
Allmänna ämnen	1 830	570	900	1 710	480	990
Yrkesämnen	1 010	410	670	900	320	750
Praktisk-estetiska ämnen	380	20	190	340	-20	220
Gymnasieskolenivå totalt	3 230	1 000	1 760	2 950	790	1 960
S:a grundsk.- och gymnasienivå	6 680	7 010	6 860	5 910	6 290	7 500
Totalt	11 830	11 450	10 170	11 350	11 120	12 450
Därav						
Tidigare år (inkl förskola mm)	7 180	8 440	6 260	7 300	8 630	8 080
Senare år, allmänna ämnen	2 680	1 780	2 290	2 390	1 510	2 520
Praktisk-estetiska ämnen	960	830	940	770	650	1 110
Yrkesämnen	1 010	410	670	900	320	750
Totalt	11 830	11 450	10 170	11 350	11 120	12 450

1) Uppgifterna omfattar även examinationsbehov för särskola, specialskola, komvux, kompletterande utbildningar, särvtux, CFL och sfi.

8.8 Jämförelse mellan examinationsbehov och beräknad examination

Antalet nyexaminerade lärare har sedan läsåret 2000/01 ökat från cirka 5 600 till cirka 8 400 läsåret 2004/05. Av de examinerade 2004/05 hade 4 800 den nya typen av lärarexamen. Det är dock inte säkert, eller ens troligt, att alla dessa hör till dem

som påbörjat sin lärarexamen inom den nya lärarutbildningen dvs. 2001/02 eller senare. Av nybörjarna inom den nya lärarutbildningen har nämligen en del påbörjat sin utbildning inom något av de äldre lärarexamensprogrammen. Fortfarande vet vi inte hur stor andel som slutligen kommer att examineras, inte heller vilken de examinerades slutliga inriktning kommer att vara.

Tabell 32: Examination från lärarutbildningar läsåren 2000/01-2004/05

Inriktning	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05
Förskola, fritidshem, förskoleklass	1417	1811	1920	1287	519
Kombinationer förskola, fritidshem eller förskoleklass med grundskolans tidigare år		7	37	335	2668
Grundskolans tidigare år	1579	1538	1645	2000	1473
Grundskolans tidigare och senare år	46	58	73	56	22
Grundskolans senare år	1223	1425	1594	1890	1893
Grundskolans senare år/gymnasieskola	246	244	243	401	409
Gymnasieskolan	1161	1372	1590	1746	1440
Totalt	5672	6455	7102	7715	8424
Därav					
Förskola, fritidshem, förskoleklass, grundskolans tidigare år	2996	3356	3602	3622	4660
Grundskolans senare år, gymnasieskola	2676	3099	3500	4093	3764
Totalt	5672	6455	7102	7715	8424
Därav					
Praktiskt-estetiskt ämne/kombination med praktiskt estetiskt ämne	504	513	614	694	650
varav mot grundsk. senare år/gymn.skola	470	483	552	583	403
Yrkesämne/kombination med yrkesämne ¹	222	267	332	252	135

1) Exklusive barn- och fritidskunskap och mediakunskap i kombination med annat ämne. Se även tabell 37 i avsnitt 9.

Anm. Examination från specialpedagogutbildning och folkhögskollärarutbildning ingår ej.

Källa: <http://www.scb.se/statistik/UF/UF0205/2005A04/Tab8Exgr1o2.xls>

Antalet nybörjare inom lärarutbildningen ökade mellan 1997/98 och 2002/03. Uppgången var mycket kraftig åren 2001/02- 2002/03. Därefter har antalet minskat och uppgick till knappt 13 000 2004/05, en minskning sedan läsåret innan med nära 2 000.

Den beräkning av den framtida examinationen som vi refererade till i 2005 års rapport (från SCB:s prognosinstitut) har daterats upp med nybörjarantalet 2004/05. Den framtida examinationen baseras sålunda på hittillsvarande antal nybörjare och utifrån antagandet att det framtida antalet nybörjare blir lika stort per läsår som 2004/05. Examinationsfrekvensen har antagits ligga på ungefär samma nivå som hittills för män i genomsnitt (60 %) respektive kvinnor i genomsnitt (70 %). Enligt denna beräkning kommer examinationen under den första femårsperioden att

uppgå till sammanlagt 45 700 och därefter till cirka 43 500 per femårsperiod. I uppgifterna ingår även utbildade inom SÄL-projektet, dock ej de som kommer att utbildas inom den nya satsningen på yrkeslärare³⁰. Den fördelning av de examinerade på tidigare och senare år som gjorts är dock osäker. Den bygger bl.a. på Högskoleverkets enkät våren 2004 till dem som började på lärarutbildningen hösten 2001 eller hösten 2002. I enkäten fick man besvara en fråga om inom vilken verksamhet man helst ville arbeta. Vidare bygger beräkningen på den ovan nämnda genomsnittliga examensfrekvensen för samtliga som börjar utbildningen. Examensfrekvenserna inom de äldre lärarutbildningarna varierade emellertid kraftigt mellan utbildningar inriktade mot tidigare år (motsv.) och utbildningar inriktade mot senare år (motsv.). Möjligen bör därför examinationen vara lägre för de senare åren och högre för de tidigare åren jämfört med vad som redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 33: Beräknad examination per femårsperiod från lärarprogrammet (motsv.)

Inriktning	2005-2009	2010-2014	2015-2019
Förskola, förskoleklass, fritidshem, grundskolans tidigare år	22 500	23 000	23 000
Grundskolans senare år, gymnasieskolan	23 200	20 600	20 500
Totalt	45 700	43 600	43 500

Den beräknade examinationen för grundskolans senare år och gymnasieskolan ligger under perioden 2005-2009 mycket nära det sammanlagda behovet av lärare med sådana inriktningar enligt basalternativet i tabell 30 (grundskolan senare år, gymnasielärare i allmänna ämnen, lärare i praktisk-estetiska ämnen, yrkeslärare). Därmed inte sagt att fördelningen på inriktning inom denna grupp stämmer med examinationen. Mot bakgrund av hur examinationen sett ut under de senaste åren (se tabell 32) kan man befara att det utbildas för få lärare inom praktisk-estetiska ämnen och yrkesämnen, och att det följaktligen är risk för att det totalt sett utbildas för många inom övriga ämnesområden.

Examinationsbehovet för de båda första perioderna förutsätter att de lärare som idag är tidsbegränsat anställda och saknar lärarexamen (åtminstone en fullständig sådan) antingen ska ersättas eller komplettera sin utbildning. Det är en förutsättning som emellertid är svår att realisera. Även om man utbildar aldrig så många lärare, så kan man inte räkna med att det i alla delar av Sverige kommer att finnas enbart

³⁰ Särskild utbildning av yrkeslärare för gymnasieskolan infördes hösten 2005, då 500 lärare gavs möjlighet till vidareutbildning. Ytterligare 500 platser tillkom våren 2006. Den särskilda lärarutbildningen (SÄL) genomförs på halvtid och i samarbete med kommunsektorn.

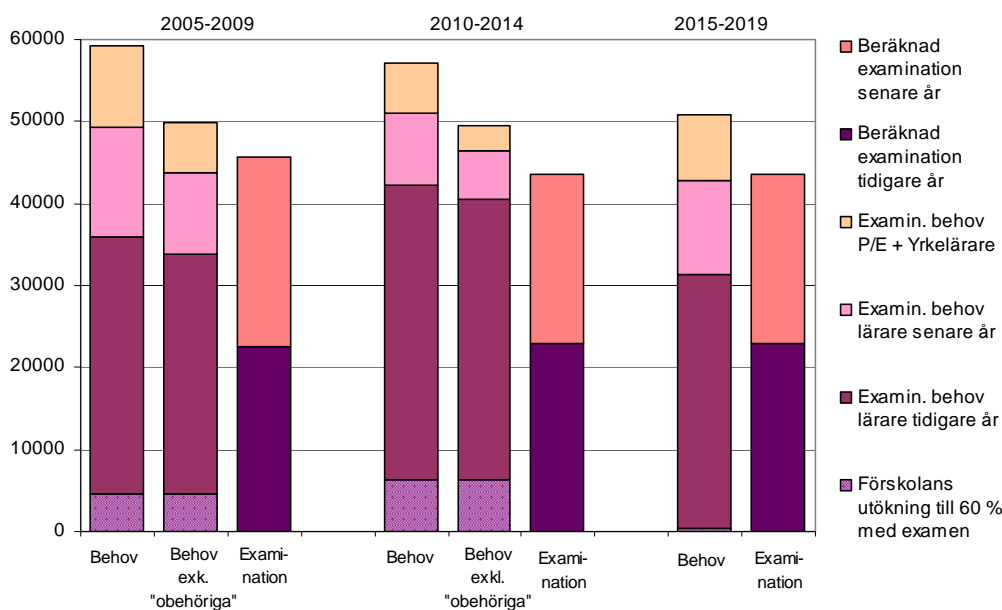
utbildade lärare i skolan. Regionala obalanser mellan utbud och efterfrågan är en förklaring. Dessutom kan det vara så att skolorna inte ser något behov av att ersätta eller låta vidareutbilda lärare som saknar lärarexamen och är tidsbegränsat anställda. I ett tidigare avsnitt har vi visat att närmare hälften av dessa lärare har en lång eftergymnasial utbildning (oftast dock ej en examen).

Om vi ändå antar att lärarna får möjlighet att komplettera sin utbildning till en lärarexamen innebär det att utbudet av examinerade under perioden 2005-2009 troligen blir större än beräknat. Det är då risk för ännu större överskott inom de senare årens allmänna ämnen. När det gäller de praktisk-estetiska ämnena utgörs examinationsbehovet de båda första perioderna till ungefär hälften av ersättning för lärare som saknar lärarexamen. Även om dessa antas vara kvar eller få vidareutbildning är risken för överskott inte lika stor för denna grupp som helhet. Man måste dock komma ihåg att det rör sig om skilda inriktningar inom gruppen, och att behovet varierar mellan grundskolan och gymnasieskolan. Under den andra perioden är examinationsbehovet för gymnasieskolans del nästan obefintligt.

Det sammanlagda behovet av lärare för förskola, förskoleklass, fritidshem och grundskolans tidigare år överstiger kraftigt den beräknade examinationen perioden 2005-2009. Härav kan man dra slutsatsen att det inte kommer att gå att öka andelen med pedagogisk högskoleutbildning inom förskolan så som förutsatts i beräkningarna. Samtidigt är det risk att de lärare som önskar arbeta inom grundskolans tidigare år får svårt att hitta arbete. Enligt Högskoleverkets enkätundersökning önskade mer än 70 procent att av dem som var inriktade mot tidigare år (dvs. förskola, förskoleklass, fritidshem och grundskolans tidigare år) i första hand arbeta inom grundskolans tidigare år.

I diagram 9 jämförs examinationsbehovet per femårsperiod med den beräknade examinationen. För att illustrera hur mycket av examinationsbehovet som utgörs av ersättning för tidsbegränsat anställda lärare som saknar lärarexamen redovisas även en stapel där detta behov inte ingår. Det nedersta fältet av behovsstaplarna visar hur mycket av examinationsbehovet som beror på förutsättningen att andelen med pedagogisk högskoleexamen ska öka i förskolan.

Diagram 9: Examinationsbehov och examination per femårsperiod

Perioden 2010-2014 är obalansen mellan beräknad examination och examinationsbehov mycket stor. Examinationen mot senare år överstiger kraftigt det beräknade behovet, medan den fortfarande kraftigt understiger behovet av lärare för tidigare år. Om födelsetalen skulle bli lägre än enligt basalternativet blir dock även behovet av lärare lägre. Alternativet med lägre födelsetal ger ett cirka 9 000 lägre examinationsbehov av lärare med inriktning mot tidigare år, huvudsakligen inom förskolan. När det gäller de senare åren kommer troligen inte examinationsbehovet av lärare i praktisk-estetiska ämnen och yrkesämnen perioden 2005-2009 att ha tillgodosetts, vilket innebär att examinationsbehovet perioden 2010-2014 blir större än beräknat.

Den sista perioden är behovet av examinerade för senare år enligt basalternativet av ungefär samma storlek som examinationen. Fortfarande ligger dock en stor del av behovet inom praktisk-estetiska ämnen och yrkesämnen (nära 40 procent).

Det bör påpekas att basalternativet utgår ifrån målet att alla lärare ska ha lärarexamen år 2014. Ett troligare scenario för prognosperioden är alternativet med en lägre ambitionsnivå, där målet är år 2024. Det ger lägre examinationsbehov för grundskola och gymnasieskola de två första perioderna, men högre den tredje perioden.

9. Lärare i yrkesämnena

I regleringsbrevet ingår att uppmärksamma behovet av lärare i yrkesämnena. Beteckningen "lärare i yrkesämnena" har ingen självklar, allmänt accepterad definition. I denna rapport räknar vi till denna grupp, lärare i karaktärsämnena inom områdena industri och hantverk, handel och kontor, naturbruk, omvårdnad, barn och ungdom samt media. Den först nämnda gruppen består av lärare med vitt skilda inriktningar, vilka framgår av tabell 34.

Tabell 34: Lärare hösten 2005 inom yrkesämnena per inriktning med fördelning på lärare med respektive utan pedagogisk högskoleexamen

Läroarbetsbefattning	Samtliga	Därav tjänstgörande			
		Samtliga	Därav andel (procent)		
			Med pedagog. högskoleexamen	Utan ped. högst. ex. tillsvidareanställda	Tidsbegränsat anställda
Industri- och hantverkslärare därav inom	5 560	5 337	63	17	19
Beklädnadstekniska ämnen	81	78	76	8	17
Bygg- och anläggningstekn. ämnen	770	741	67	12	20
El/teletekniska ämnen	1 004	957	66	18	17
Drifts- och underhållstekn. ämnen	83	78	58	19	23
Fordonstekniska ämnen	1 162	1 121	55	23	23
Livsmedelstekniska ämnen	160	154	63	19	18
Restaurang/storhushållsämnen	902	860	58	21	20
Processtekniska ämnen	28	26	62	23	15
Trätekniska ämnen	135	131	76	10	15
Verkstads-/industritekniska ämnen	606	585	73	14	14
Hantverksämnen	423	400	58	17	26
Industri- o hantv. i särskola, särvtux	206	206	78	11	12
Lärare i					
Handels- och kontorsämnen	833	785	79	9	12
Naturbruksämnen	997	937	62	21	17
Omvårdnadsämnen	1 604	1 502	86	7	7
Barn- och ungdomsämnen	820	770	86	7	7
Medieämnen	1 034	980	37	32	31
Totalt	10 848	10 311	67	16	17

9.1 Lärarkategorier och skolformer

Totalt fanns hösten 2005 inom gymnasieskola, komvux och särskola 10 850 lärare på befattningar avseende yrkesämnen, varav 10 300 tjänstgörande.³¹ Industri- och hantverkslärarna utgjorde drygt hälften med sammanlagt drygt 5 300 tjänstgörande. Vårdlärarna (lärare i omvårdnadsämnen) var den största bland övriga inriktningar med 1 500 tjänstgörande.

Inom gruppen industri- och hantverkslärare var antalet lärare störst i fordons-tekniska ämnen och el/teletekniska ämnen, 1 121 respektive 957 tjänstgörande lärare. Därefter störst var gruppen lärare i restaurang- och storhushållsämnen, 860 tjänstgörande lärare.

Nära 8 500 lärare i yrkesämnen hade gymnasieskola som prioriterad skolform och knappt 1 300 komvux. Av dessa undervisade 450 inom båda skolformerna. Det finns därför anledning att redovisa även det totala antalet yrkeslärare inom gymnasieskola respektive komvux.

Den vanligaste kategorin lärare i yrkesämnen inom komvux var vårdlärarna, med totalt cirka 930 tjänstgörande. Av dessa hade runt 860 komvux som prioriterad skolform. I gymnasieskolan undervisade totalt cirka 700 vårdlärare, varav drygt 600 hade gymnasieskola som prioriterad skolform. Vårdlärarna var alltså fler inom komvux än inom gymnasieskolan. De är ett undantag i detta avseende. För alla övriga kategorier av yrkeslärare utgjorde antalet med komvux som prioriterad skolform en tiondel eller färre av motsvarande antal i gymnasieskolan.

---

³¹ Utöver dessa fanns i särskolan och sårvox sammanlagt cirka 440 tjänstgörande lärare på befattning som lärare i yrkes-/verksamhetsträning. Den vanligast förekommande pedagogiska utbildningen bland dessa var förskolläraryrket, fritidspedagog- eller speciallärarexamen eller en kombination av speciallärarexamen och förstnämnda utbildningar. Dessa har inte tagits med i detta avsnitt. De ingår dock under kategorin yrkeslärare i prognosen.

Tabell 35: Tjänstgörande lärare hösten 2005 fördelade på skolform

Läraryr/ämnesområde	Lärare fördelade på prioriterad skolform					Lärare totalt ¹⁾ i	
	Gymn.- skola	Komvux	Sär- skola	Övriga skolf. ²⁾	Totalt	Gymn.- skola	Komvux
Industri- och hantverk	4 869	222	206	40	5 337	4 944	297
Handel- och kontor	641	62	65	17	785	656	76
Naturbruk	792	30	111	4	937	827	51
Omvårdnad	611	861	26	4	1 502	705	925
Barn- och ungdom	674	77	-	19	770	683	89
Medie	883	36	-	61	980	913	44
Totalt	8 470	1 288	408	145	10 311	8 728	1 482

1) Vissa lärare undervisar både i gymnasieskola och i komvux. Dessa redovisas här under båda skolformerna.

2) Grundskola, kompletterande utbildningar, särskola.

9.2 Lärare utan pedagogisk högskoleexamen

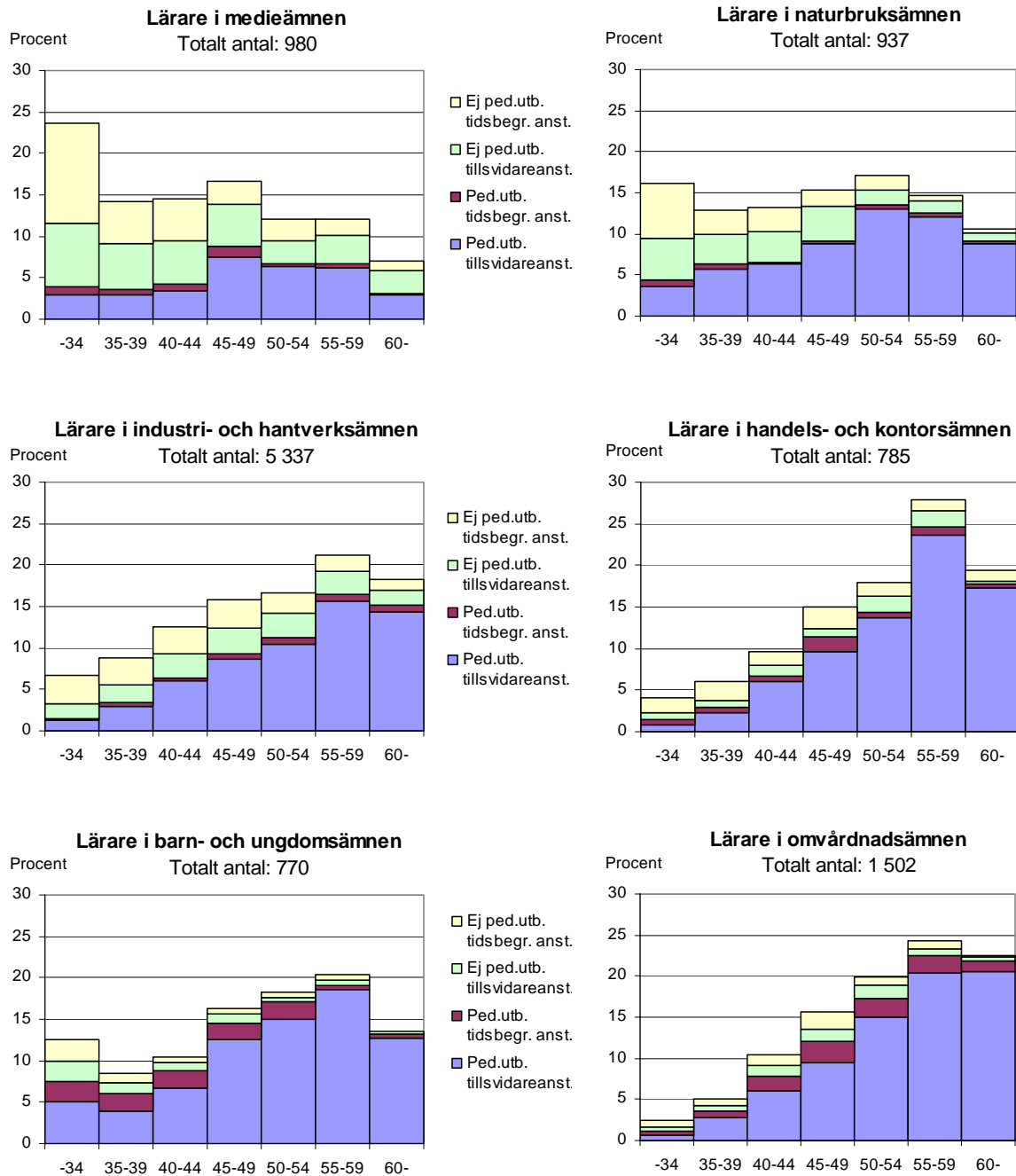
Av alla tjänstgörande lärare i yrkesämnena saknade 3 400 (33 procent) pedagogisk högskoleexamen (lärarexamen). Hälften av dessa var tillsvidareanställda. Resterande 1 700 lärare motsvarar den grupp som vi i beräkningarna räknar med ska ersättas (eller vidareutbildas). De utgjorde 17 procent av samtliga tjänstgörande (se tabell 34).

Andelen som saknade lärarexamen var störst bland lärare i medicinämnena, 63 procent. I denna grupp fanns också den största andelen tillsvidareanställda bland dem som saknade lärarexamen. För ett antal inriktningar inom industri- och hantverk låg andelen som saknade lärarexamen mellan 22 och 45 procent. Lärare med inriktning mot fordonstekniska ämnen var den kategori som i störst grad saknade lärarexamen (45 procent).

De lägsta andelarna utan pedagogisk högskoleexamen finner man för lärare i barn- och ungdomsämnena (14 procent), omvårdnadsämnena (14 procent), handels- och kontorsämnena (21 procent), industri- och hantverk inom särskola, särskola (22 procent), samt beklädnadstekniska ämnen (24 procent) och trätekniska ämnen (24 procent).

Diagram 10: Tjänstgörande lärare hösten 2005 fördelade efter ålder, anställningsform och pedagogisk högskoleexamen resp. ej pedagogisk högskoleexamen³²

³² I diagrammet anges ped.utb. respektive ej ped.utb. Härmed avses dock pedagogisk högskoleexamen.

9.3 Förändringar under de senaste åren

Antalet tjänstgörande lärare i yrkesämnena har förändrats mycket litet under de senaste åren, från 9 900 hösten 2002 till 10 300 hösten 2005. Elevantalet har ökat i gymnasieskolan men minskat inom komvux och idag finns det fler tjänstgörande yrkeslärare inom gymnasieskolan och färre inom komvux jämfört med antalet lärare i respektive skolform år 2002. Lärarna i barn- och ungdomsämnena, bygg- och anläggningstekniska ämnen, fordonstekniska ämnen samt lärarna i medicinska ämnen ökade mellan 2002 och 2005, medan lärarna i omvårdnadsämnena istället minskade mellan 2002 och 2005. Mellan 2004 och 2005 minskade antalet lärare som tjänstgjorde inom komvux med 300, vilket troligen till stor del kan förklaras av att vissa påbyggnadsutbildningar fått annan huvudman. I gymnasieskolan ökade antalet med drygt 200.

Andelen av yrkeslärarna som saknar pedagogisk högskoleexamen har ökat gradvis, från 29,0 procent hösten 2002 till 30,6 procent 2003 och från 31,4 procent 2004 till 33,0 procent hösten 2005.

9.4 Lärarnas kön och ålder

Totalt är fyra av tio yrkeslärare kvinnor (se tabell 36). Huvuddelen av lärarna i omvårdnadsämnena, barn- och ungdom och handels- och kontorsämnena är kvinnor. Inom industri- och hantverksämnena är det vanligast att lärarna är män, men det finns två inriktningar där kvinnorna dominerar. Det är i beklädnadstekniska ämnen, 96 procent, och hantverksämnena, 70 procent.

Av alla tjänstgörande lärare i yrkesämnena hösten 2005 var 54 procent 50 år eller äldre. Lärarna i omvårdnadsämnena respektive verkstads-/industri tekniska ämnen samt lärare i industri- och hantverk i särskola, särsvux var äldst; mer än två av tre lärare i dessa kategorier var 50 år eller äldre. Lärarna i medicinska ämnen var i särklass yngst med endast 31 procent i ålderskategorin 50+. Även lärarna i hantverksämnena var unga. Av dem var 34 procent i åldern 50 år eller däröver.

Om man bara ser till de tjänstgörande lärare som har pedagogisk högskoleexamen och/eller har tillsvidareanställning finner man att andelen i åldern 50 år eller däröver är ännu högre, nämligen 60 procent.

Tabell 36: Tjänstgörande lärare hösten 2005 fördelade på ålder och kön

Läraryrke	Procent				Antal totalt	Andel (%) kvinnor
	-49 år	50-54 år	55-59 år	60- år		
Industri- och hantverkslärare	44	17	21	18	5 337	19
därav inom						
Beklädnadstekniska ämnen	55	15	17	13	78	96
Bygg- och anläggningstekn. ämnen	37	19	27	17	741	1
El/teletekniska ämnen	37	20	22	21	957	3
Drifts- och underhållstekn. ämnen	40	14	22	24	78	4
Fordonstekniska ämnen	44	16	21	19	1 121	3
Livsmedelstekniska ämnen	54	16	14	16	154	34
Restaurang/storhushållsämnen	60	13	16	12	860	55
Processtekniska ämnen	31	31	19	19	26	0
Trätekniska ämnen	40	18	26	17	131	5
Verkstads-/industritekniska ämnen	28	16	26	29	585	2
Hantverksämnen	66	11	13	10	400	70
Industri- o hantv. i särskola, särvtv	29	21	28	22	206	16
Lärare i						
Handels- och kontorsämnen	35	18	28	19	785	73
Naturbruksämnen	58	17	15	11	937	39
Omvårdnadsämnen	33	20	24	22	1 502	91
Barn- och ungdomsämnen	48	18	20	14	770	86
Medieämnen	69	12	12	7	980	36
Totalt	46	17	21	17	10 311	42

9.5 Rekryteringsbehov

Beräkningarna av rekryteringsbehov av yrkeslärare följer samma beräkningsprinciper som för övriga lärargrupper, bl.a. att Skollagens krav ska uppfyllas. De som idag är tillsvidareanställda men saknar lärarexamen likställs i beräkningshänseende med lärare som har lärarexamen. Det innebär att de som är kvar i tjänst vid beräkningsperiodens slut räknas in i tillgången på lärare, vilket minskar rekryteringsbehovet av nyexaminerade lärare.

Enligt basalternativet behöver sammanlagt 4 000 nyexaminerade lärare rekryteras under perioden 2005/06-2009/10. Siktet är i detta alternativ att i stort sett samtliga lärare ska ha lärarexamen år 2014. Lärare som år 2004 saknade lärarexamen men var tillsvidareanställda då och som fortfarande tjänstgör år 2009 är dock undantagna. Med den lägre ambitionsnivån avseende tidpunkten för när samtliga lärare ska ha lärarexamen (år 2024) blir rekryteringsbehovet 3 600 samma period. Skulle man lyckas rekrytera så många minskar rekryteringsbehovet kraftigt under efterföljande period, i basalternativet till 1 600 och i det andra alternativet till 1 300. Den sista perioden uppgår rekryteringsbehovet till 2 700 i basalternativet och till 3 000 i det andra alternativet.

Beräkningarna förutsätter att elevernas fördelning på ämnesinriktningar i gymnasieskolan är i stort sett oförändrad jämfört med år 2004.

9.6 Lärarexamination

Examinationen från yrkeslärarutbildningarna har minskat kraftigt sedan början av 1990-talet. Sedan mitten av 1990-talet har antalet examinerade minskat från knappt 500 per år till färre än 150 läsåret 2004/05. Sammanlagt examinerades cirka 1 200 under femårsperioden 2000/01-2004/05. Av dessa var cirka 440 vårdlärare och 330 lärare inom industri- och hantverksområdet. Examinationen under perioden 1993/94 – 2004/05 framgår av tabell 37. Examinerade lärare med inriktning mot barn och fritid eller media/information/reklam ingår dock inte i uppgifterna³³.

Tabell 37: Examinerade från lärarutbildningar med inriktning mot yrkesämnena 1993/94-2004/05

Examen med inriktning mot	93/94	95/96	97/98	99/00	00/01	01/02	02/03	03/04	04/05
Grundskola									
Sen år/motsv, yrke - övrigt	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Sen år/motsv+gymn, sv/yrke-övr.	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Gymnasiet									
Matematik/yrke - vård	-	-	-	-	-	-	-	1	-
SO/yrke - handel/admin.	-	-	1	-	-	-	3	-	1
SO/yrke - vård	-	-	-	-	-	1	-	-	-
SO/yrke - övrigt	-	-	-	-	-	-	2	1	3
Språk/yrke - vård	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Språk/yrke - övrigt	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Svenska/yrke - övrigt	-	-	-	-	-	-	2	-	3
Yrke - handel/administration	35	69	26	19	13	15	31	26	3
Yrke - industri/hantverk	369	225	149	103	52	89	102	55	32
Yrke - vård	405	121	111	65	85	102	139	83	32
Yrke - vård/övriga ämnen	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Yrke - övrigt	54	17	37	129	72	59	51	86	60
Yrke - övrigt/övriga ämnen	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Summa	863	432	325	316	222	267	332	253	135

Anm. Lärarexamen inom barn- och fritidskunskap är oftast kombinerat med annat ämne och ingår inte i tabellen. Lärarexamen i mediekunskap i kombination med annat ämne ingår inte heller.

Källa: Universitets- och högskoleregistret, <http://www.scb.se/statistik/UF/UF0205/2005A04/Tab8Exgr1o2.xls>

³³ Se även tabell 28 i förra årets rapport: Lärare inom förskola, skola och vuxenutbildning, 2005 års prognos över behov av och tillgång på lärare perioden 2005-2019. Dnr 2004:2867.

9.7 Yrkeslärare på övriga arbetsmarknaden

I slutet av år 2004 fanns närmare 18 000 examinerade lärare i yrkesämnena i åldrarna 20-64 år, vilket är ungefär 2 000 färre än för fem år sedan. Enligt sysselsättningsregistret förvärvsarbetade 89 procent av dessa (november 2004).

Tabell 38: Lärare i yrkesämnena 20-64 år efter sysselsättning i november 2004

Läro- utbildning	Inriktning	Ej förvärvs- arbetande	Förvärvsarbetande		Totalt
			Antal	Andel (%)	
Kvinnor	Industri och hantverk	82	821	91	903
	Handel och administration	144	908	86	1 052
	Naturbruk	22	210	91	232
	Vård och omsorg	756	6 780	90	7 536
	Annat yrkesämne eller praktiskt/estetiskt ämne	52	248	83	300
Summa		1 056	8 967	89	10 023
Män	Industri och hantverk	687	5 157	88	5 844
	Handel och administration	15	130	90	145
	Naturbruk	46	638	93	684
	Vård och omsorg	39	553	93	592
	Annat yrkesämne eller praktiskt/estetiskt ämne	38	251	87	289
Summa		825	6 729	89	7 554
Båda könen	Industri och hantverk	769	5 978	89	6 747
	Handel och administration	159	1 038	87	1 197
	Naturbruk	68	848	93	916
	Vård och omsorg	795	7 333	90	8 128
	Annat yrkesämne eller praktiskt/estetiskt ämne	90	499	85	589
Totalt		1 881	15 696	89	17 577

Källa: Sysselsättningsregistret (RAMS) och utbildningsregistret, SCB

Av de förvärvsarbetande var i genomsnitt endast 56 procent sysselsatta inom näringsgrenen "Utbildning", se tabell 39. Andelen varierade kraftigt mellan de olika yrkesinriktningarna. Lägst var andelen för lärare med inriktning mot vård och omsorg, 43 procent och lärare med inriktning mot naturbruk, 52 procent. För lärare inom industri- och hantverk var andelen 70 procent och för lärare inom handel och administration 73 procent.

Tabell 39: Förvärvsarbetande yrkeslärare 20-64 år efter utbildning och näringsgren november 2004

Näringsgren	Läroutbildning					Totalt
	Industri	Handel	Natur- bruk	Vård o omsorg	Annat ämne	
Utbildning	4 164	762	440	3 132	284	8 782
<i>varav</i>						
grund-, sär-, gymnsk, komvux	3 814	717	427	1 987	253	7 198
övrig utbildning	350	45	13	1 145	31	1 584
Vård och omsorg	102	27	30	2 863	42	3 064
Offentlig förvaltning mm	177	55	71	634	10	947
Industri	397	31	24	84	27	563
Andra företagstjänster	177	43	40	140	8	408
Byggverksamhet	230	2	10	4	5	251
Parti- och agenturhandel	115	17	17	83	10	242
Transport och magasinering	111	8	7	19	44	189
Jordbruk, skogsbruk	27	4	126	14	3	174
Intresseorg.och religiösa samfund	37	9	10	80	7	143
Rekreation kultur och sport	53	3	19	16	18	109
Detaljhandel mm	51	12	5	26	4	98
Fastighetsbolag/fastighetsförvalt.	45	6	5	31	3	90
Handel med och service av motorfordon samt bensinstationer	80	5	0	3	1	89
Hotell och restauranger	48	4	3	15	7	77
Forskning och utveckling	9	3	5	50	0	67
Övrigt	109	37	24	57	8	235
Ej specificerad verksamhet	46	10	12	82	18	168
Totalt	5 978	1 038	848	7 333	499	15 696
Andel inom utbildning, procent	70	73	52	43	57	56

10. Lärares fördelning på födelseländer

I detta avsnitt redovisas i tabeller och diagram uppgifter avseende läsåret 2005/06. Av texten nedan framgår i stora drag de förändringar som skett sedan 1997/98 av andelen utrikes födda lärare. För mer detaljerad information hänvisas till 2004 års rapport³⁴.

10.1 Tjänstgörande lärares fördelning efter befattning och födelseland

Under de senaste åren har andelen utrikes födda lärare ökat. År 1997/98 var närmare sju procent av de tjänstgörande lärarna födda utomlands. Åtta år senare, år 2005/06, var över åtta procent födda utomlands. Det är andelen lärare födda i ett land utanför EU25³⁵ och Norden som har ökat. År 1997/98 var 2,3 procent av lärarna födda i ett land utanför EU25 och Norden. År 2005/06 hade andelen ökat till 4,2 procent (4,0 procent 2004/05).

Även antalsmässigt har de utrikes födda lärarna blivit fler. År 1997/98 var ca 8 500 lärare födda utanför Sverige jämfört med 13 500 år 2005/06. Av de senare var cirka 3 700 födda i ett nordiskt land (exklusive Sverige), 3 200 födda i ett land inom EU25 (exklusive Sverige, Danmark och Finland) samt 6 700 födda i övriga länder. Cirka 148 000 var födda i Sverige. Uppgifterna omfattar inte förskollärare eller fritidspedagoger, se tabell 40.

Nära en femtedel (2 300) av de utrikes födda lärarna arbetar som lärare i modersmål. Andelen lärare som är födda i ett land utanför EU25 och Norden har ökat inom i stort sett alla lärarkategorier sedan 1997/98. Räknat i procentenheter är förändringarna störst för lärare i modersmål, lärare i svenskundervisning för invandrare och lärare i svenska som andraspråk, men dessa grupper är dock antalsmässigt små. Därnäst är ökningen störst inom gruppen lärare i grundskolans senare år och lärare i gymnasieskolans allmänna ämnen.

---

³⁴ Behov av och tillgång på pedagogisk personal - Skolverkets bedömning 2004, Dnr 2004:1486.

³⁵ EU25 innebär EU-land efter utökningen den 1 maj 2004 med tio nya länder.

Tabell 40: Tjänstgörande lärare m.fl. efter befattning och födelse land

Andel i procent
2005/06

Befattning	Födelse land					Antal
	Sverige	Norden exkl. Sverige	EU25 exkl. S, DK, FI	Övriga länder	Samtliga	
Grundskollärare, tidiga år	95,6	2,2	0,8	1,4	100	38548
Grundsk. sena år, gymn. allm. ämnen	90,1	2,0	2,9	4,9	100	45684
Speciallärare/specialpedagoger	95,2	2,4	1,0	1,3	100	14457
Lärare i svenska som andraspråk	86,6	5,6	2,3	5,5	100	1632
Lärare i modersmål	5,3	5,6	12,6	76,4	100	2474
SFI-lärare	86,7	4,1	2,4	6,8	100	1406
Lärare i praktisk-estetiska ämnen	91,8	2,3	2,1	3,8	100	21786
Lärare i yrkesämnen	94,6	2,2	1,7	1,6	100	10747
Rektorer, studierektorer, föreståndare	95,6	2,2	1,1	1,2	100	8314
Studie- och yrkesvägledare	94,4	3,0	1,1	1,5	100	2132
Övriga lärare	88,3	3,1	2,8	5,8	100	2291
Totalt	91,5	2,3	2,0	4,2	100	149471
Antal totalt	136709	3464	2983	6315		149471
Förskollärare/fritidspedagoger	94,0	2,2	1,1	2,6	100	24350
Barnskötare/fritidsledare	88,9	2,7	1,6	6,7	100	12979
Tot. inkl. förskollärare/barnskötare	91,6	2,3	1,9	4,2	100	186800
Antal inkl. förskollärare/barnskötare	34434	897	488	1510		186800

10.2 Tjänstgörande lärare m.fl.³⁶ efter verksamhetsform och födelse land

Andelen tjänstgörande lärare m.fl. som är födda i ett land utanför EU25 och Norden (övriga länder) har ökat i både grundskolan och gymnasieskolan samt i sarskolan och sfi. I gymnasieskolan har andelen lärare födda i sådana länder fördubblats, från 1,6 procent 1997/98 till 3,4 procent år 2005/06. År 2005/06 tjänstgjorde 9 200 utrikes födda lärare i grundskolan, varav något mer än hälften var födda i ett land utanför EU25 och Norden. Samma år var antalet utrikes födda lärare i gymnasieskolan 2 900. De som var födda utanför EU25 och Norden utgjorde 1 200 personer av denna grupp. Även i förskoleklassen och i fritidshemmen har andelen utrikes födda lärare, barnskötare och fritidsledare ökat. Förändringarna från föregående år är marginella men positiva.

³⁶ Uppgifterna skiljer sig något från dem som publiceras i Skolverkets officiella statistik. Orsaken är dels att lärarna här redovisas under prioriterad skolform, dels att uppgifterna till skillnad från de officiella även inkluderar förskollärare, fritidspedagoger, fritidsledare, barnskötare och samtliga skolledare. Med prioriterad skolform avses den skolform där läraren har huvuddelen av sin tjänstgöring.

Tabell 41: Tjänstgörande lärare m.fl. efter verksamhetsform och födelseland
Andel i procent samt totalt antal

2005/06

Prioriterad verksamhetsform	Sverige	Norden exkl. Sverige	EU25 exkl. S, DK, FI	Övriga länder	Totalt	Totalt antal
Grundskola	91,2	2,3	1,8	4,7	100	105028
Gymnasieskola	91,9	2,1	2,5	3,4	100	36147
Övriga	92,1	2,7	1,9	3,3	100	17370
Totalt	91,5	2,3	1,9	4,3	100	158545
Antal totalt	145037	3683	3084	6741		158545
Förskoleklass	94,1	2,6	1,0	2,4	100	7092
Fritidshem	91,8	2,3	1,5	4,3	100	21163
Antal inkl förskoleklass o fritidshem	171143	4361	3471	7825		186800

Anmärkning: I värdena för grundskola, gymnasieskola och gruppen övriga ingår förutom lärare även de förskollärare, fritidspedagoger, fritidsledare och barnskötare som ingår i lärarregistret. Även skolledare ingår i redovisningen. Gruppen övriga omfattar specialskola, särskola, komvux, CFL, Särvux och sfi.

Andelen lärare som är födda i ett nordiskt land (exklusive Sverige) har minskat mellan 1997/98 och 2005/06 från 2,6 procent till 2,3 procent. Däremot ökade antalet lärare födda i Norden (exklusive Sverige) fram t.o.m. 2003/04 i takt med att det totala antalet lärare ökade för att sedan minska. Året 2005/06 var drygt 3 600 lärare födda i ett annat nordiskt land än Sverige.

Andelen lärare födda i ett land inom EU25 exklusive Sverige, Danmark och Finland har legat på ca 2 procent under hela den undersökta perioden.

10.3 Tjänstgörande lärare m.fl. efter anställningsform och förekomst av pedagogisk högskoleexamen

Mellan 1997/98 och 2003/04 ökade andelen lärare som saknade pedagogisk högskoleexamen från 12 procent till 22 procent. Andelen ökade oavsett födelseland. Trenden tycks dock nu ha brutits. År 2005/06 saknade 21 procent pedagogisk högskoleexamen, vilket var en lika stor andel som året innan³⁷.

Utrikes födda lärare saknar i högre grad pedagogisk högskoleexamen än inrikes födda. Av lärarna födda i Sverige saknade år 2005/06 drygt 19 procent pedagogisk högskoleexamen. För de utrikes födda lärarna var motsvarande andel dubbelt så hög, ca 39 procent. Av de lärare som är födda utanför EU25 och Norden saknade ungefär hälften pedagogisk högskoleexamen. Se tabell 42.

³⁷ I värdet för 1997/98 ingår inte förskollärare, fritidspedagoger, fritidsledare och barnskötare.

Samtidigt som en allt större andel av lärarna saknat pedagogisk högskoleexamen så har andelen lärare som har en tillsvidareanställning trots att de saknar pedagogisk högskoleexamen ökat. År 1997/98 hade en tredjedel av lärarna utan pedagogisk högskoleexamen en tillsvidareanställning (4 800 personer). Motsvarande jämförbara uppgift för år 2005/06 är 49 procent (13 900 personer). I tabell 42 ingår även barnskötare och fritidsledare som tjänstgör i skolan vilket gör att andelen tillsvidareanställda bland dem som saknar pedagogisk utbildning är högre än bland enbart lärare.

Tabell 42: Tjänstgörande lärare m.fl. efter utbildning, anställningsform och födelse land. Exklusive förskoleklass och fritidshem

Andel i procent och totalt antal
2005/06

	Födelse land				Totalt	Totalt antal
	Sverige	Norden exkl. Sverige	EU25 exkl. S, DK, FI	Övriga länder		
Pedagogisk högskoleexamen						
Tillsvidareanställning	71,8	68,7	52,4	41,0	70,0	111024
Tidsbegränsad anställning	7,3	5,7	7,7	9,5	7,4	11658
Ej pedagogisk högskoleexamen						
Tillsvidareanställning	11,9	15,3	20,0	22,0	12,6	19943
Tidsbegränsad anställning	9,0	10,3	19,9	27,5	10,0	15920
Totalt	100	100	100	100	100	
Totalt antal	145037	3683	3084	6741		158545

Anmärkning: I värdena ingår även de förskollärare, fritidspedagoger, fritidsledare och barnskötare som ingår i lärarregistret. Även skolledare ingår i redovisningen.

I tabell 43 a-e redovisas lärarnas fördelning på skolform, utbildning och anställningsform för var och en av de fyra grupperna av födelse lander år 2005/06. Av samtliga lärare m.fl. i grundskolan saknade 19 procent pedagogisk högskoleexamen. I gymnasieskolan saknade 27 procent en pedagogisk högskoleexamen. Det är en ökning med 3 procentenheter från föregående år. I förskoleklassen var andelen som saknade pedagogisk högskoleexamen 14 procent.

17 procent av grundskollärarna och 26 procent av gymnasielärarna födda i Sverige saknade pedagogisk högskoleexamen. Av grundskollärarna och gymnasielärarna födda i ett land utanför EU25 eller Norden saknade nästan varannan pedagogisk högskoleexamen.

Tabell 43 a-e Tjänstgörande lärare m.fl. år 2005/06 efter verksamhetsform, utbildning, anställningsform och födelseland

Andel i procent samt totalt antal

43a

Prioriterad verksamhetsform	Sverige				Totalt	Totalt antal
	Pedagogisk högskoleexamen		Ej pedagogisk högskoleexamen			
	Tillsvidareanställning	Tidsbegränsad anställning	Tillsvidareanställning	Tidsbegränsad anställning		
Grundskola	75,6	7,2	9,8	7,4	100	95817
Gymnasieskola	66,8	7,2	13,8	12,3	100	33223
Övriga	59,2	8,1	20,9	11,8	100	15997
Totalt	71,8	7,3	11,9	9,0	100	145037
Förskoleklass	81,4	5,6	9,6	3,3	100	6674
Fritidshem	53,4	5,5	30,6	10,6	100	19432

43b

Prioriterad verksamhetsform	Norden exkl. Sverige				Totalt	Totalt antal
	Pedagogisk högskoleexamen		Ej pedagogisk högskoleexamen			
	Tillsvidareanställning	Tidsbegränsad anställning	Tillsvidareanställning	Tidsbegränsad anställning		
Grundskola	72,5	5,3	12,7	9,5	100	2437
Gymnasieskola	63,5	6,5	16,9	13,2	100	775
Övriga	57,5	7,0	25,7	9,8	100	471
Totalt	68,7	5,7	15,3	10,3	100	3683
Förskoleklass	69,1	4,4	22,7	3,9	100	181
Fritidshem	48,7	1,6	39,4	10,3	100	497

43c

Prioriterad verksamhetsform	EU25 exkl. S, DK, FI				Totalt	Totalt antal
	Pedagogisk högskoleexamen		Ej pedagogisk högskoleexamen			
	Tillsvidareanställning	Tidsbegränsad anställning	Tillsvidareanställning	Tidsbegränsad anställning		
Grundskola	52,4	8,1	19,3	20,1	100	1842
Gymnasieskola	54,5	6,8	19,4	19,3	100	908
Övriga	46,7	7,2	25,7	20,4	100	334
Totalt	52,4	7,7	20,0	19,9	100	3084
Förskoleklass	61,8	4,4	25,0	8,8	100	68
Fritidshem	39,5	3,1	42,9	14,4	100	319

Tabell 43 a-e forts
43d

Prioriterad verksamhetsform	Övriga				Totalt	Totalt antal
	Pedagogisk högskoleexamen		Ej pedagogisk högskoleexamen			
	Tillsvidare- anställning	Tidsbegränsad anställning	Tillsvidare- anställning	Tidsbegränsad anställning		
Grundskola	41,9	9,2	20,3	28,6	100	4932
Gymnasieskola	43,7	10,9	22,2	23,2	100	1241
Övriga	27,6	8,6	36,6	27,1	100	568
Totalt	41,0	9,5	22,0	27,5	100	6741
Förskoleklass	46,2	3,6	34,9	15,4	100	169
Fritidshem	28,2	4,9	46	20,9	100	915

43e

Prioriterad verksamhetsform	Totalt				Totalt	Totalt antal
	Pedagogisk högskoleexamen		Ej pedagogisk högskoleexamen			
	Tillsvidare- anställning	Tidsbegränsad anställning	Tillsvidare- anställning	Tidsbegränsad anställning		
Grundskola	73,6	7,3	10,5	8,7	100	105028
Gymnasieskola	65,6	7,3	14,3	12,9	100	36147
Kompletterande utbildning	57,9	8,0	21,7	12,4	100	17370
Totalt	70,0	7,4	12,6	10,0	100	158545
Förskoleklass	80,0	5,5	10,7	3,7	100	7092
Fritidshem	52,0	5,3	31,6	11,1	100	21163

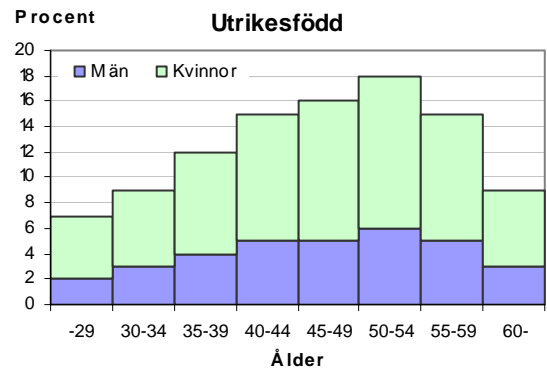
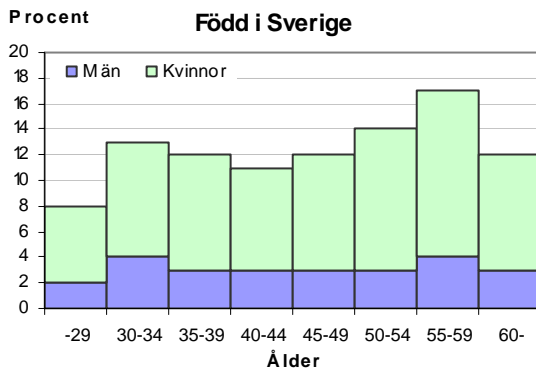
Anmärkning: I värdena ingår förutom lärare även de förskollärare, fritidspedagoger, fritidsledare och barnskötare som ingår i lärarregistret. Även skolledare ingår i redovisningen. I gruppen övriga ingår specialskola, särskola, komvux, CFL, sårvux och sfi.

10.4 Tjänstgörande lärares fördelning efter skolform, kön och ålder

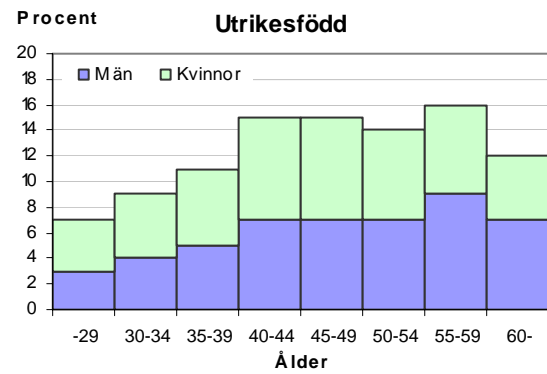
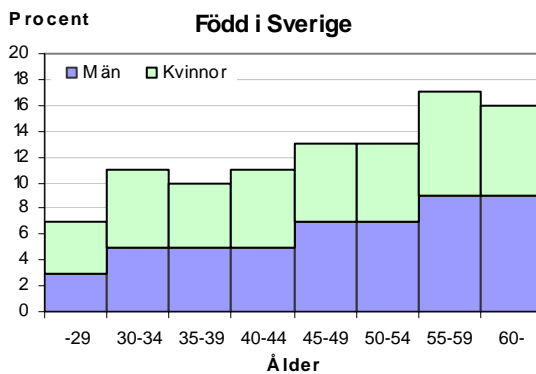
Åldersfördelningen mellan utrikes födda lärare och lärare födda i Sverige skiljer sig mycket litet åt. T.ex. är i grundskolan andelen lärare under 35 år högre bland lärare födda i Sverige än bland utrikes födda lärare. Skillnaden är störst mellan utlandsfödda och svenskfödda kvinnor. Andelen män är något högre bland de utrikes födda lärarna än bland de svenskfödda lärarna. 35 procent av alla utlandsfödda lärare är män medan motsvarande för svenskfödda lärare är 30 procent. Se diagram 11.

Diagram 11 Tjänstgörande lärare m.fl. år 2005/06 fördelade efter skolform, kön och ålder

Grundskola

Gymnasieskola

Samtliga skolformer (exkl. fritidshem)

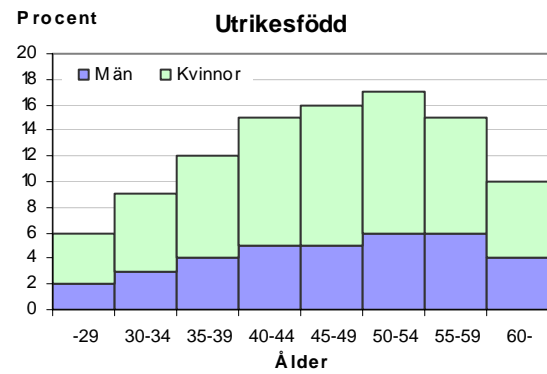
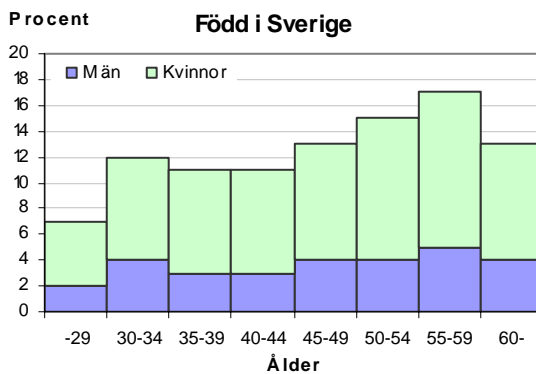
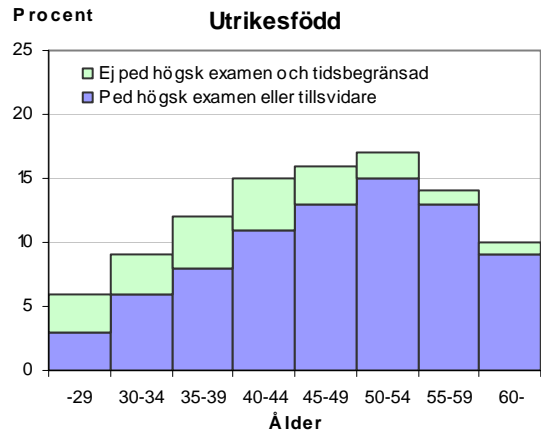
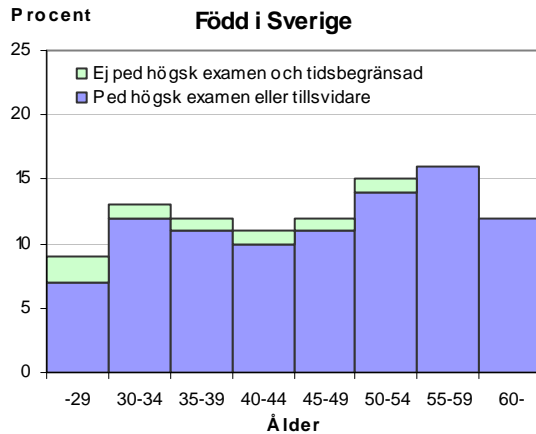
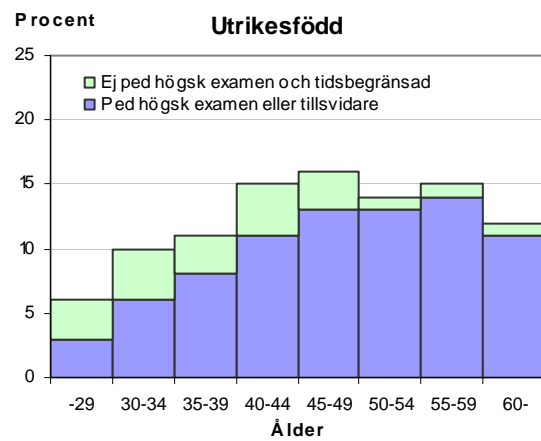
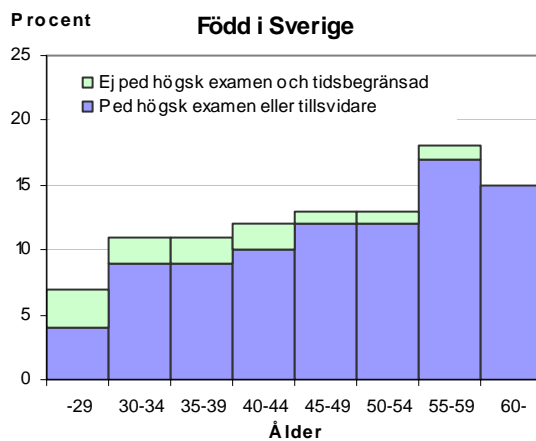

Diagram 12 Tjänstgörande lärare år 2005/06 fördelade efter skolform, anställningsform och ålder

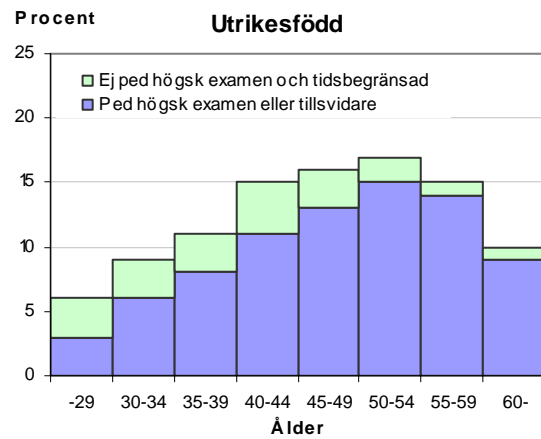
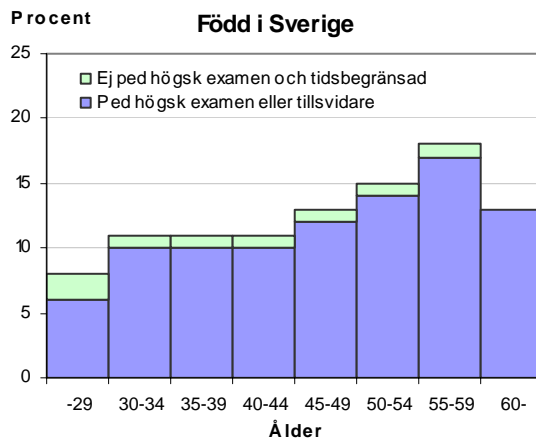
Grundskola

Gymnasieskola

Samtliga skolformer (exkl. fritidshem)

10.5 Tjänstgörande lärares fördelning efter skolform, anställningsform och ålder

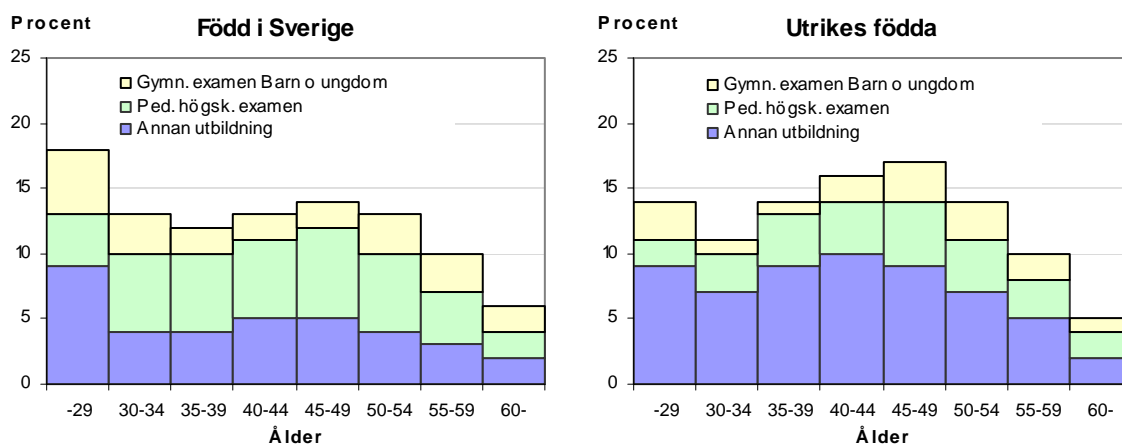
Av lärare födda i Sverige hade 91 procent antingen en pedagogisk högskoleexamen eller saknade en pedagogisk högskoleexamen men hade en tillsvidareanställning. Bland de utrikes födda lärarna var motsvarande andel 79 procent. I åldrarna upp till 40 år saknade 36 procent av de utrikes födda lärarna en pedagogisk högskoleexamen eller tillsvidareanställning. Till antalet utgjorde denna grupp ca 1 500 personer.

10.6 Utrikes födda inom förskolan

Totalt arbetade drygt 101 000 personer inom förskolan år 2004 enligt SCB:s sysselsättningsregister³⁸. Här avses alla som arbetade i förskolan, inte bara de som arbetar direkt med barn utan även exempelvis kökspersonal och städare. Dessutom ingår merparten av dem som var tjänstlediga under mätperioden. Uppgifterna i detta avsnitt skiljer sig alltså på denna punkt från den statistik som i övrigt redovisas för förskolan i denna rapport.

Av samtliga förvärvsarbetande i förskolan var 10 procent utrikes födda och 90 procent födda i Sverige. Männerna utgjorde knappt 5 procent av de förvärvsarbetande och kvinnorna således mer än 95 procent. Könsfördelningen var i stort sett densamma bland utrikes födda som bland födda i Sverige.

Diagram 13 Förvärvsarbetande 2003 inom förskolan fördelade födelseland, ålder och utbildning

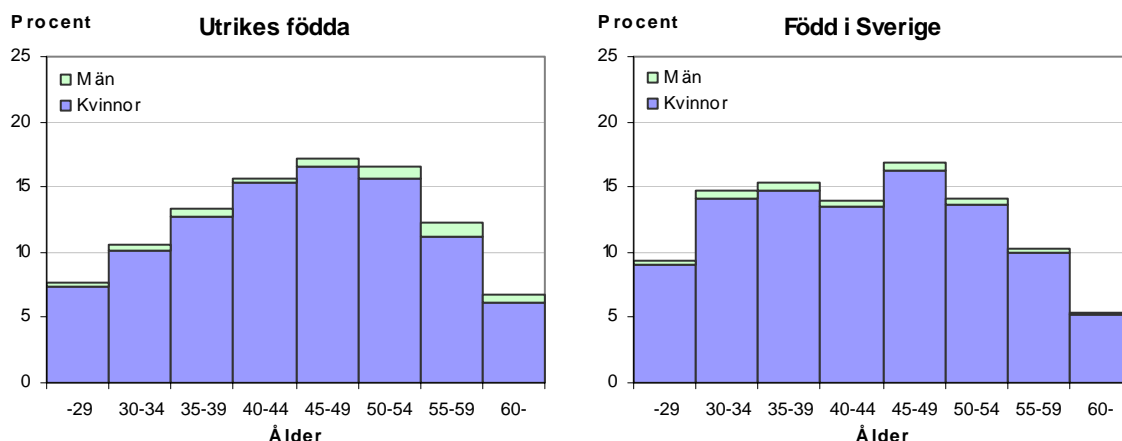
³⁸ Sysselsättningsregistret grundar sig huvudsakligen på skatteadministrationens kontrolluppgifter. Med förskola avses här näringsgrenen 80101, Förskoleutbildning (förskolor, ej dagmammor eller fritidshem) enligt Svensk näringsgrensindelning (SNI 02)

Av de utrikes födda i förskolan hade 26 procent pedagogisk högskoleutbildning, vilket kan jämföras med 41 procent av de svenskfödda. Även andelen med gymnasieutbildning med inriktning mot arbete med barn och ungdom var lägre bland de utrikes födda än bland svenskfödda, 16 respektive 22 procent. En trolig förklaring till denna skillnad i utbildning är att en större andel av de utrikes födda än av dem som fötts i Sverige inte arbetar direkt med barn.

En mindre andel av männen än av kvinnorna i förskolan hade pedagogisk högskoleutbildning eller gymnasial utbildning med inriktning mot arbete med barn och ungdom. Detta gällde såväl utrikes födda män som män födda i Sverige.

Av de förvärvsarbetande i förskolan med pedagogisk högskoleutbildning var 7 procent utrikes födda och 93 procent födda i Sverige. Medelåldern bland utrikes födda var 45 år och bland svenskfödda 43 år.

Diagram 14 Förvärvsarbetande 2003 inom förskolan med pedagogisk högskoleutbildning fördelade efter födelse land, ålder och kön

Bilaga 1: Skillnader mellan olika prognoser

Bakgrund

SCB presenterade i rapporten "Trender och prognoser 2005" beräkningar över tillgång och efterfrågan på olika utbildningsgrupper, bl.a. lärare. Dessa beräkningar vidarebearbetades senare på uppdrag av Högskoleverket så att årliga rekryteringsbehov kunde jämföras med beräknad årlig examination. Resultaten presenterades i Högskoleverkets rapport 2006:6 R "Högskoleutbildningarnas dimensionering – ett planeringsunderlag inför läsåret 2007/07". De behandlades även i Högskoleverkets rapport 2006:28 R "Arbetsmarknad och högskoleutbildning 2006".

Nämnda beräkningar visar att det är risk för stort överskott på lärare för grundskolans senare år, gymnasielärare i allmänna ämnen och lärare i praktisk-estetiska ämnen sedda som en enhetlig grupp. Skolverket har i sina prognoser inte tydligt visat på denna risk. Det beror på att Skolverket ansett att osäkerheten kring examinationen från den nya lärarutbildningen varit så stor att det inte varit möjligt att beräkna den framtida tillgången på lärare. Därför har endast rekryteringsbehov och examinationsbehov redovisats. Dock har en jämförelse med skattad examination gjorts på totalnivå. I 2005 års rapport diskuterades även något kring examinationens inriktning.

Jämförelse av resultat

En jämförelse av resultaten i "Trender och prognoser" med Skolverkets prognos 2005 har gjorts med hjälp av den beräknade examination som "Trender och prognoser" baseras på. Observera att examinationen är beräknad utifrån förutsättningen att antalet nybörjare ligger fast på 2003/04 års nivå. Till 2004/05 hade antalet nybörjare minskat med nära 2 000. Jämförelsen visar att även Skolverkets prognos från år 2005 tyder på att det på sikt är risk för stort överskott på lärare för grundskolans senare år, gymnasielärare i allmänna ämnen och lärare i praktisk-estetiska ämnen. Det gäller alltså med de antaganden som den beräknade examinationen bygger på och för hela denna grupp sammanlagt. Inom gruppen kan obalansen variera mellan olika ämnesområden. Det är värt att notera att andelen lärare som idag saknar lärarutbildning är störst bland lärare i praktisk-estetiska ämnen och yrkesinriktade ämnen. Samtidigt är andelen av de examinerade med sådan inriktning relativt liten. Under perioden 2000/01-2004/05 utgjorde de 22 procent inom gruppen lärare med examen mot senare år och gymnasieskolan. Det tyder på att överskottet främst kan drabba lärare i allmänna ämnen.

Det överskott som "Trender och prognoser" visar för gruppen lärare för grundskolans senare år, gymnasielärare i allmänna ämnen och lärare i praktisk-estetiska ämnen är dock större än det som beräknats utifrån Skolverkets prognos.

Det beror främst på att denna lärargrupp inte är identisk med den som Skolverkets beräkningar utgår ifrån. I Trender och prognoser baseras beräkningarna på uppgifter om personers utbildning och näringsgrenstillhörighet enligt sysselsättningsregistret³⁹. Skolverkets beräkningar utgår däremot från de personer som tjänstgör som lärare enligt lärarregistret. Detta innebär att Trender och prognoser utgår ifrån personer med *lärarutbildning*, oavsett yrke, och att de täcker in hela arbetsmarknaden. Skolverkets beräkningar omfattar endast det offentliga skolväsendet och inkluderar även de som saknar lärarutbildning men arbetar som lärare.

I Skolverkets prognoser fördelas lärarna på lärarkategorier utifrån befattningskoder och skolformer. Vissa befattningar har delats upp på lärare för grundskolans tidigare år och grundskolan senare år utifrån ett principiellt antagande om hur undervisningen inom olika årskurser ska fördelas mellan dessa. Därvid har en del av lärarna med tjänst som mellanstadielärare, speciallärare och modersmåls lärare förts till senare år. I Trender och prognoser finns motsvarande lärare under respektive utbildningsgrupp, dvs. de ingår inte under lärare för senare år. Det finns ytterligare grupper som i Skolverkets prognos från 2005 ingår under lärare för senare år, men som i Trender och prognoser huvudsakligen finns under andra lärarkategorier än lärare för senare år. Det är lärare i allmänna ämnen och speciallärare i gymnasiesärskolan samt speciallärare i gymnasieskolan.

Inför årets prognos har vi omfördelat en del av nyss nämnda grupper och fört dem till tidigare år. Se vidare avsnitten 6.10 och 7.2

Modell och antaganden i Trender och prognoser

Beräkningarna i Trender och prognoser baseras på en helt annan modell och annan statistik än Skolverkets prognos. I det följande redovisas de olika ansatserna och skillnaderna dem emellan.

Behovet av personer med olika slag av utbildning

Det första steget i behovsberäkningarna i Trender och prognoser (ToP) är en prognos över antalet sysselsatta per näringsgren. Därefter görs antaganden per näringsgren om vilka utbildningskrav som kommer att gälla i framtiden. Med år 2002 som utgångspunkt antas utbildningssammansättningen per näringsgren successivt förändras med ledning av observerad förändring under 1990-talet. Det har dock varit nödvändigt att göra vissa undantag från denna princip. Sålunda har särskilda antaganden gjorts för bl.a. de tre näringsgrenarna 1) barnomsorg, 2) grundskola inkl. förskoleklass och fritidshem och 3) gymnasial utbildning inkl.

---

³⁹ Med ledning av lärarregistret har ovanpå detta behov lagts de tidsbegränsat anställda lärare som år 2002 innehade motsvarande lärartjänster, men som saknade lärarexamen. I Högskoleverkets rapport antas dessa successivt ersättas fram till år 2020.

vuxenutbildning. Inom grundskola m.m. har andelen med olika typer av lärarutbildning fått följa utvecklingen av antalet barn i de åldrar som utbildningen är avsedd för. Inom den gymnasiala utbildningen har andelen med olika typer av lärarutbildning antagits kvarstå på 2002 års nivå. Utvecklingen av hela denna näringsgren har antagits följa utvecklingen av antalet 16-18-åringar.

Det totala behovet av lärare beräknas genom att behovet inom de tre nämnda näringsgrenarna läggs samman med behovet av lärare inom övriga näringsgrenar. Vid resultatredovisningen i diagramform har till det beräknade behovet av lärare adderats ett antal "obehöriga" lärare med ledning av uppgifterna i lärarregistret hösten 2002. Till respektive lärarbehov har sålunda antalet tidsbegränsat anställda lärare utan lärarexamen med tjänstebestämmelser som motsvarade utbildningen adderats. Lärare som saknade lärarexamen men var tillsvidareanställda ingår däremot inte. - I Högskoleverkets rapport 2006:6 bygger beräkningen av rekryteringsbehov på att dessa "obehöriga" lärare ersätts successivt fram till år 2020.

Tillgången på personer med olika slag av utbildning

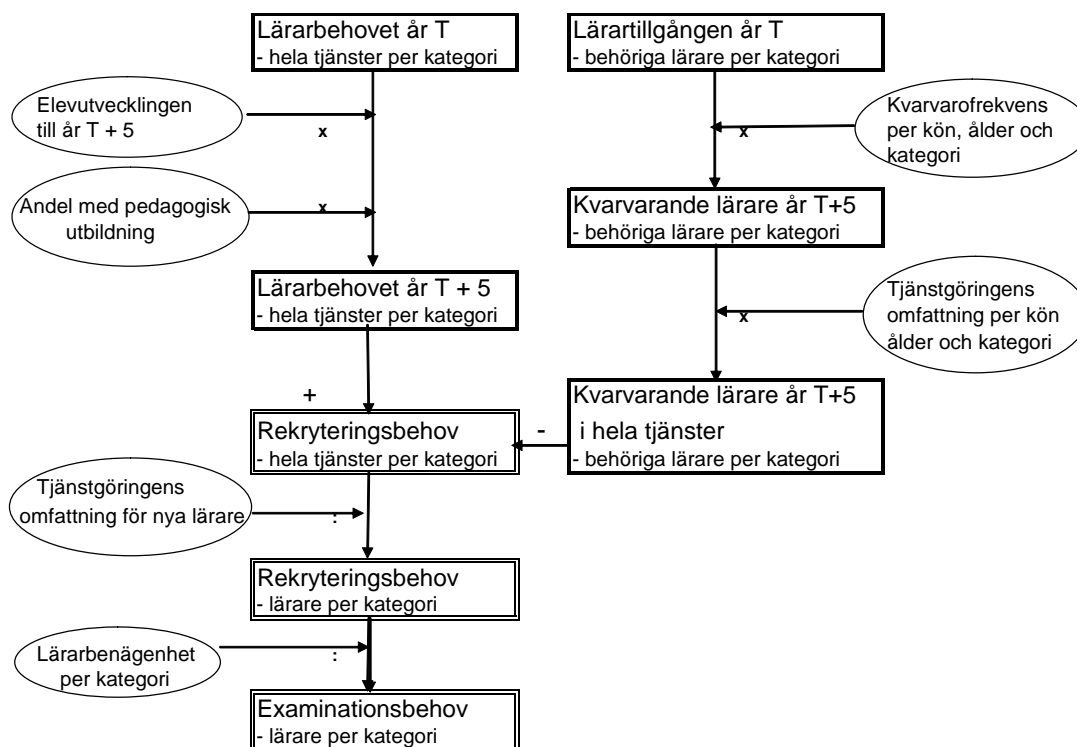
Beräkningarna av tillgången på olika utbildningsgrupper utgår från befolkningens fördelning på utbildning enligt utbildningsregistret 2005-01-01 (SCB). Den framtida befolkningens utbildningssammansättning beräknas med hänsyn till kommande examination, "byte" av utbildning, nettoinvandring samt dödlighet. Tillgången *för arbetsmarknaden* beräknas genom att multiplicera med s.k. arbetskraftstal, dvs. andelen av respektive utbildningsgrupp som tillhör arbetskraften.

Modell och antaganden i Skolverkets lärarprognos

I figur 1 beskrivs något förenklat modellen för beräkning av rekryteringsbehov och examinationsbehov. Enligt figuren följer det totala behovet av lärartjänster elevutvecklingen, men i de flesta fall har vi här gjort ett antagande om att behovet inte följer elevutvecklingen till 100 procent utan till 75 procent. Särskilda statliga insatser för att öka lärartätheten har vi också tagit hänsyn till.

Beräkningarna baseras på lärare ingående i lärarregistret (Skolverket/SCB).

Figur 1: Modell för beräkning av rekryterings- och examinationsbehov

Skillnader mellan de båda prognoserna i punktform

1. Behovet av lärare beräknas i ToP utifrån uppgifter om förvärvsarbetande personer med *lärarutbildning* per näringsgren enligt sysselsättningsregistret (SCB) år 2002. Skolverkets prognos utgår från *lärare per tjänstebenämning* och skolform enligt lärarregistret (Skolverket/SCB) 2004. I Skolverkets prognos ingår därmed lärare som saknar pedagogisk högskoleexamen, medan ToP inte omfattar dessa.
2. I ToP antas behovet av lärare följa elevutvecklingen till 100 %, i Skolverkets prognos till 75 % (gäller grundskola och gymnasieskola). I ToP utgår beräkningarna från 2002 års nivå på behov av lärare per elev. Skolverkets beräkningar utgår från 2004 års nivå, men därutöver har vi försökt ta hänsyn till de extra statliga resursernas inverkan på antalet lärare fram t.o.m. år 2006. Det innebär att Skolverket utgår från en högre lärartäthet. Dessutom följer behovet av lärare inte lika snabbt elevkullarnas

- förändring som i ToP. När nu t.ex. elevkullarna minskar i grundskolan ger Skolverkets prognos ett större behov av lärare än ToP.
3. I ToP görs mycket få antaganden på behovssidan. I Skolverksprognosen görs en mängd antaganden som påverkar behovet. Även de antaganden som görs beträffande lärarnas tjänsteomfattning och tjänstledighet mm påverkar behovet. I ToP görs inga antaganden om mängden utfört arbete.
  4. På tillgångssidan i ToP behövs inga antaganden om kvarvaro eller lärarbenägenhet. Jämförelse av tillgång och behov görs endast på totalnivå för hela arbetsmarknaden. I tillgångsberäkningen behöver man därför inte ta hänsyn till i vilka näringsgrenar eller yrken man arbetar. - I Skolverksprognosen påverkas tillgången på lärare av antagandena om kvarvaro, tjänstledighet och tjänstgöringsomfattning. Examinationsbehovet påverkas därutöver av antagandet om lärarbenägenhet.
  5. I ToP tar man till skillnad från i Skolverksprognosen hänsyn till påverkan på tillgången av in- och utvandring samt dödlighet. Detta påverkar dock skillnaderna litet.
  6. Indelningen på lärargrupper skiljer sig något förutom att den ena prognosen baseras på utbildning och den andra på tjänstebenämningar. I Skolverksprognosen från år 2005 förs 25 procent av lärarna på mellanstadielärartjänst, cirka en tredjedel av grundskolans speciallärare, lärare i modersmål och lärare i svenska som andraspråk till lärare för grundskolans senare år och resten av dessa grupper till grundskolans tidigare år. I ToP finns samtliga med mellanstadielärarutbildning i gruppen lärare för grundskolans tidigare år, speciallärarna utgör en egen kategori och modersmållärarna ligger i en övriggrupp. Lärare i svenska som andraspråk är i ToP spridd på flera utbildningar efter den lärarutbildning de har. Även lärare i gymnasiesärskolan och speciallärare i gymnasieskolan hamnar i olika grupper i de båda prognoserna.
  7. Tillägget av ”obehöriga” lärare i ToP omfattar inte lärare på ospecificerad befattning (cirka 1 000 tidsbegränsat anställda år 2002). I Skolverksprognosen har ospecificerade lärare fördelats ut på specificerade grupper.
  8. Tillsvidareanställda lärare år 2002 som saknade lärarexamen ingår inte i ToP, varken på behovs- eller tillgångssidan.
  9. Gruppen ”lärare för grundskolans senare år, gymnasielärare i allmänna ämnen och lärare i praktisk-estetiska ämnen”, verksamma inom skolområdet, är på grund av vad som sägs i punkterna 1 och 6-7, mycket större i Skolverkets prognos än i ToP. Härigenom fås ett större examinationsbehov för denna grupp än i ToP, bl.a. på grund av stora pensionsavgångar bland mellanstadielärarna och speciallärarna. Om man räknar bort de *tidsbegränsat* anställda lärare som saknar lärarexamen från Skolverksprognosen, så omfattar denna grupp i 2005 års rapport ändå 23 000 fler lärare (inkl. tjänstlediga) än ToP år 2004.